

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Laika ja Taikametsä

Esiopetusikäisten lasten tunneilmaisun tukeminen draaman keinoin

---

Pietarinen, Mari

Tolamo, Sara

2011 Laurea Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Laika ja Taikametsä
Esiopetusikäisten lasten tunneilmaisun tukeminen
draaman keinoin

Mari Pietarinen ja Sara Tolamo
Sosiaalialan ko, sosionomi
Opinnäytetyö
Elokuu, 2011

Mari Pietarinen ja Sara Tolamo

Laika ja Taikametsä: Esiopetusikäisten lasten tunneilmaisun tukeminen draaman keinoin

Vuosi 2011 Sivumäärä 60+12

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen draamaprosessi. Työn tavoitteena oli tukea esiopetusikäisiä päiväkotilapsia tunneilmaisussa draaman keinoin. Toteuttamistapamme oli toiminnallinen ja arviointi perustui havainnoimiseen, videointiin, oppimispäiväkirjoihin, sekä työparin palautteeseen. Arvioimme toimintaamme havainnoinnin keinoin ja draamaprosessiin osallistuneiden lasten ja lastentarhanopettajan kanssa käytyjen keskustelujen avulla. Pyrimme toiminnallamme kehittämään lasten kykyä tunnistaa, nimetä sekä ilmaista tunteitaan. Keskitimme kaikkiin tunteisiin, tuokiollamme ei voinut näyttää tai kokea oikeita tai vääriä tunteita.

Opinnäytetyömme lähti vantaalaisen päiväkodin tarpeesta tehdä projekti liittyen esiopetusikäisten lasten tunnetaitoihin. Suunnittelimme ja ohjasimme draamaprosessin, johon kuului kaksi tutustumiskertaa ja kuusi toimintakertaa. Toimintakerrat pidettiin 2011 maaliskuu- ja huhtikuun välisenä aikana vantaalaisessa päiväkodissa. Toimintaan osallistui kymmenen kuusivuotiaasta lasta. Jokaista toimintakertaa havainnoi ryhmän lastentarhanopettaja. Toiminta rakentui kehittämämme Laika-koiran ja Taikametsän ympärille. Toiminnalla pyrittiin rohkaisemaan lapsia ilmaisemaan, tunnistamaan ja nimeämään tunteitaan avoimemmin. Halusimme myös antaa lapsille kokemuksen draamaprosessista.

Tarkastelimme työn teoriaosuudessa erityisesti esiopetusikäisen lapsen kehitystä, tunnetaitoja sekä draamapedagogiikkaa. Kerroimme jokaisen toimintakerran jälkeen kirjeitse lasten vanhemmille mitä olimme tehneet. Toiminnassamme lapset oppivat huomioimaan toisiaan sekä tunnistamaan ja nimeämään tunteitaan. Kokemuksemme mukaan draama soveltuu eriluonteisten lasten kanssa työskentelyyn ja toimii hyvin tunneilmaisun tukemisen välineenä.

Omien kokemustemme ja havaintojemme mukaan prosessimainen draamatyöskentely soveltuu hyvin osaksi päiväkotitoimintaa. Draamaa voidaan käyttää sosiaalialan työssä työmenetelmänä monien erilaisten yhteisöjen kanssa toimiessa. Draaman ohjaukset antoivat meille lisää kokemusta lasten kanssa työskentelystä, kuin myös itse draamaprosessin kokoamisesta ja ohjaamisesta. Käytännössä kokemamme draamatyöskentelyn perusteella huomasimme sen tärkeyden lasten tunneilmaisussa ja haluamme työmme kautta innostaa muita sosiaalialan ammattilaisia käyttämään draamaa oman työnsä välineenä.

Asiasanat: lapset, esiopetusikäiset, tunteet, draama, kuusivuotiaan kehitys, ilmaisu

Mari Pietarinen and Sara Tolamo

Laika and Magicforest: Supporting preschool aged children in emotional expressing with drama

Year	2011	Pages	60+12
------	------	-------	-------

This thesis is a functional drama process. The objective was to support 6-year-old children in day care in emotional expressing by using drama pedagogy. We made our thesis as a functional one and our evaluation was based on observation. Our goal was to develop children's ability to identify, name and express their feelings. We focused on all emotions, there were no right or wrong emotions in our sessions.

Our thesis is based on the need of a day care center in Vantaa, who wanted to do a project related to preschool aged children's emotion skills. We planned and conducted a drama process, which included two meetings and six active sessions. The sessions were held at a day care center in Vantaa between March and April in 2011. Ten six-year-old children and one kindergarten teacher attended our sessions every time. Our action was built on our developed story about Laika-dog and Magic forest. The children were encouraged to express, recognise and name their emotions more open-mindedly. We also wanted to give the children an experience of a drama process.

In the theory part of our project we concentrated especially on the progress of emotional skills and drama pedagogy as regards to preschool aged children. We gathered information through participating observation and directly from conversations with both the children and the teacher who participated in the drama process. We conveyed by letters the results to the children's parents after every session. It is our experience that drama pedagogy is a good method when working with children and works well in supporting emotional expressing.

In our own experience, drama process is a good working method in a day care center. Drama can be used as a method when working with different groups and in social work. Drama sessions gave us plenty of experience on working with children and also constructing and leading a drama process. With our own work we want to inspire people in the social branch to use drama as a working method.

Keywords: children, emotions, drama, six years old development, expressing

Sisällys

1	JOHDANTO	5
2	TOIMINNALLINEN LAPSI	6
	2.1 Esiopetusikäisen lapsen toimintaympäristö.....	6
	2.2 Esiopetusikäisen lapsen kehitys.....	8
	2.3 Tunteiden merkitys	11
3	DRAAMAN MAAILMA	15
	3.1 Draaman tavoitteita	16
	3.2 Leikkivä lapsi ja draama	17
4	TAVOITTEET	19
	4.1 Aikataulu.....	21
5	TOIMINTA.....	23
	5.1 Tutustumiskerrat	25
	5.2 Metsäneläimet	26
	5.3 Laika löytyy	29
	5.4 Noidan vangiksi	33
	5.5 Eläimet vapautuvat	36
	5.6 Viisas tietäjä ja kartta	38
	5.7 Laika löytää kotiin	41
6	ARVIOINTI	43
	6.1 Yhteenveto draamaprosessista	44
	6.2 Yhteistyö päiväkodin kanssa.....	47
	6.3 Tavoitteiden saavuttaminen	48
7	AMMATILLINEN KASVU.....	51
	7.1 Työn herättämiä ajatuksia.....	52
	7.2 Työn eettisyys	53
	7.3 Työn luotettavuus.....	54
8	POHDINTA	55
9	OPINNÄYTETYÖN OHJAAVIEN OPETTAJIEN LAUSUNTO OPINNÄYTETYÖSTÄ	57
	Lähteet	59
	Kuvat, kuviot ja taulukot.....	61
	Liitteet.....	62

1 JOHDANTO

Lapsia on läpi aikojen kasvatettu erilaisin keinoin. Kasvatusta ovat säädelleet monet tekijät, kuten yhteiskunnallinen tilanne ja lapsen asema perheen ja yhteiskunnan jäsenenä. Kasvatus on aina kiehtonut tutkijoita ja maailmanparantajia. Vaikka lapsen kehitystä ja kasvatusta koskeva tiedon määrä on lisääntynyt, emme vieläkään pysty ymmärtämään kaikkia lapsuuteen, lapsiin ja vuorovaikutussuhteisiin liittyviä haasteita. Lähtiessämme liikkeelle perusasioista, voimme pohtia, mikä kertoo meille mitä lapsi tarvitsee? Mistä tiedämme voiko lapsi hyvin vai huonosti?

Jo ennen kirjoitettua kieltä ja kasvatustutkimusta vanhemmat huolehtivat lapsistaan vaistonvaraisesti tunteidensa pohjalta. Se mikä toimi, tuntui hyvältä ja siihen oli luotettava. Ihminen tarvitsee tunteita selviytyäkseen ja saadakseen jälkeläisensä selviytymään. Tunteet ovat yhtä vanhoja kuin ihmiskunta, ja tunteiden koko kirjo on meillä kaikilla edelleen käytettävissämme. (Peltonen 2000,5.)

Opinnäytetyömme keskittyy esiopetusikäisten lasten tunnetaitojen tukemiseen toiminnallisilla keinoin. Työmme sai alkunsa vantaalaisen päiväkodin tarpeesta, missä lapsilla oli vaikeuksia erityisesti tunteiden tunnistamisessa sekä hallitsemisessa. Paikkaan ja lapsiin tutustuttuamme päätimme tehdä draamaprosessin jonka nimesimme lapsia ajatellen Taikametsäksi. Toiminta sisälsi kaksi tutustumiskertaa ja kuusi toimintakertaa ryhmän parissa. Toteutus tapahtui maaliskuun ja huhtikuun aikana 2011. Tuokioihin osallistui kymmenen kuusivuotiaasta lasta. Tämän lisäksi jokaista toimintakertaa seurasi ryhmän lastentarhanopettaja. Kun idea draamaprosessista ja tunneteemasta oli syntynyt, aloimme kerätä työllemme teoreettista viitekehystä. Työn suunnitteluvaiheessa tutustuimme alan kirjallisuuteen liittyen esiopetusikäisen kehitysvaiheeseen, tunnetaitoihin sekä draamapedagogiikkaan.

Osallistuimme 2010 keväällä kymmenen opintoviikon laajuisiin draaman suuntaaviin opintoihin ja halusimme ehdottomasti käyttää näitä oppeja tulevassa opinnäytetyössämme. Innostuimme draaman kurssilla erityisesti draaman tekemisestä näytelmän keinoin sekä draaman ohjaamisesta. Kävimme kurssin aikana ohjaamassa draamaa kehitysvammaisille nuorille ja kokemus sai meidät huomaamaan miten draaman avulla luottamus, ryhmänhenki, itsetunto sekä sosiaaliset taidot vahvistuvat. Toiveenamme oli myös suunnata työmme varhaiskasvatukseen, sillä haluamme tulevaisuudessa työskennellä lasten kanssa ja näin ollen saada myös lastentarhanopettajan pätevyyden. Olemme molemmat aikaisemmalta koulutukseltamme lähihoitajia ja meillä on molemmilla noin viiden vuoden työkokemus sosiaalialalta. Lasten kanssa työskentely saa meidät tuntemaan itsemme ja työmme tärkeiksi ja uskomme että sillä on suuri merkitys. Sosionomiopintojen myötä olemme huomanneet, miten vaikuttavia ja tarpeellisia luovat toiminnot ovat sekä miten hyvin ne toimivat niin lasten kuin aikuistenkin kanssa. Lapsen halu

ilmaista itseään nousee esiin erityisesti esikouluikässä, joten halusimme että Vantaalaisen päiväkodin lapset pääsevät prosessimme myötä toteuttamaan esillä olemisen tarvetta sekä tutustumaan eri tunteisiin nimeämisen, tunnistamisen ja eläytymisen kautta.

Draamapedagogiikka on parhaimmillaan oppimista, joka rakentuu elämysten ja omakohtaisten kokemusten varaan ja tätä kautta soveltuu hyvin osaksi varhaiskasvatusta. Monet draaman työtavat ovat tuttuja päiväkodissa, mutta niiden tiedostettu, tavoitteellinen ja pitkäjänteinen käyttäminen on vielä sattumanvaraista. (Lehtinen ja Walamies 1998,6.) Haluammekin tässä työssä nostaa draaman yhdeksi varhaiskasvatuksen työmenetelmäksi. Mielestämme tämä työ on yksi hyvä osoitus siitä, kuinka draamaa voidaan varhaiskasvatukseen soveltaa.

Kädessäsi on työmme kirjallinen raportti, jossa kerromme vantaalaisessa päiväkodissa toteuttamastamme draamaprosessista. Raporttimme sisältää teoriaosuuden kuusivuotiaan lapsen kehityksestä, tunnetaidoista sekä draamasta. Teoriaosuuden jälkeen kuvailemme ja arvioimme toimintaamme. Tarkoituksenamme on tarjota työn lukijalle kokemus siitä kaikesta, mitä draama on ja mitä kaikkea se voikaan olla.

2 TOIMINNALLINEN LAPSI

Draamapajassamme mukana olleet lapset olivat kaikki 6-vuotiaita. Toimintamme kannalta, meidän oli tärkeää miettiä, millainen on 6-vuotiaan lapsen kehitystaso ja minkälaisiin asioihin meidän oli kiinnitettävä huomioita toimintaamme toteutettaessa. Opinnäytetyössämme tarkastelemme 6-vuotiaan lapsen kielellistä, fyysistä ja sosiaalista kehitystä sekä nostamme lapsen tunnetaitoja esiin. Koko teoriaviitekehityksen läpi kulkee myös lapsen luontainen tapa leikkiä ja tämän kautta löytää draaman maailmaan. Pohdimme myös kuinka esiopetusikä näkyi draamapajamme toteutetussa toiminnassa ja lasten käyttäytymisessä.

Jokainen lapsi on ainutlaatuinen yksilö. Tämä tulisi aina muistaa tulkittaessa lapsen kehitystä. Hänellä on jo syntyessään oma persoonansa, luonteenpiirteensä ja temperamenttinsa. (Jarasto ym. 1997, 18.) Alle kouluikäinen lapsi on nopeasti kehittyvä ja kasvava olento. Pikkuruudesta vastasyntyneestä kasvaa itsenäistyvä koululainen. Lapsi kehittyy kaikilla osa-alueilla nopeammin kuin missään muussa elämänvaiheessa. (Jarasto ym. 1997, 17.) Kuuden vuoden iässä oleva esiopetusikäinen on jo varsin aloitteellinen ja luova ympäristöä tutkiva kansalainen.

2.1 Esiopetusikäisen lapsen toimintaympäristö

Tässä luvussa kerromme päiväkodista toimintaympäristönä sekä perehdymme Vantaan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tekstissä lyhennämme varhaiskasvatussuunnitelman nimellä VASU.

Päiväkotien tarkoitus on tarjota lapsille ja lapsiperheille hyvä kasvu- ja kehitysympäristö sekä toimia yhdessä kotien kanssa kasvatuskumppaneina lapsen huoltoa, toimintaa ja turvallisuutta koskevissa asioissa. Päiväkodit tarjoavat lastenhoitoa kun lapsen vanhemmat ovat estyneet itse lapsensa hoidosta esimerkiksi työn takia. Suomessa päiväkotien yhteydessä toimii yleensä myös esikoulu. (Hujala ym.2007, 21.)

Ryhmässä, johon toimintamme toteutimme, työskentelee kaksi lastentarhanopettajaa, yksi lastenhoitaja ja yksi avustaja. Esiopetusikäisiä, joille toimintamme suunnittelimme, oli ryhmässä kymmenen joista kolme oli poikia ja seitsemän tyttöjä. Toimintamme sijoittui esikoulu-ryhmän lepo/leikkihuoneeseen.

Kuva 1: Metsä-lampi-luola

Varhaiskasvatussuunnitelmansa lähtökohdiksi päiväkotiki on nostanut Vantaan kaupungin arvot, joihin sisällytetään lapsen oikeudet. Arvot näkyvät kaikessa toiminnassa ja näitä ovat: oikeudenmukaisuus, avoimuus, luovuus sekä tuloksellisuus. Vasun mukaan on tärkeää nähdä lapsuuden ainutlaatuisuus ja arvostaa jokaista lasta omana itsenään vahvuuksineen ja heikkouksineen. Lapsilähtöisen kasvatuksen ja opetuksen perustana on kasvava lapsi ja hänen kokonaistilanteensa. Koska lapsi on aktiivinen ja tiedonhaluinen, lapsuuden ominaispiirteet kuten mielikuvitus, luovuus, ja leikkimisen taito ovat asioita, joita tulee suojella. Ne luovat perustan ajattelun, tunne-elämän, terveen itsetunnon ja elämänhalun kehittymiselle. (VASU,2010, 7.)

VASU:n mukaan kuusivuotiailla on paljon taitoja, joita nuoremmilla ei vielä ole, mutta eskarilaisen olemus ei ole vielä koululaisen. Hän elää muutosvaihetta, jossa ollaan yhtä aikaa sekä iso, että pieni. Elimistö on suuressa kehitysvaiheessa, pituutta tulee lisää ja hampaat vaihtu-

vat, motoriikka ei pysy perässä. Kuusivuotias auttaa mielellään pienempiä ja osaa jo ohjata leikkejä. Taitava kasvattaja hyödyntää eskarin ailahtelevuutta ja antaa hänen olla ja kasvaa rauhassa, mutta esiopetuslaisena antaa hänelle myös oikeuksia ja velvollisuuksia. (VASU 2010, 18.)

Esiopetus on eheytettyä toimintaa ja perustuu yhteistoiminnallisiin prosesseihin. Asiat, joita on jo harjoiteltu päivähoitossa, pitäisi nyt puhjeta kukkaan. Tavoitteena on, että eskarilainen tietää selviävänsä arjen tilanteista kuten pukeutuminen, ruokailu ja WC-käynnit, jolloin enakoimattomissakin tilanteissa lapsi luottaa kykyihinsä. Hän osaa toimia oma-aloitteisesti ja itsenäisesti, mutta jos jokin ei onnistu yrittämällä hän osaa pyytää apua. Tutuissa tilanteissa harjoitellaan oman toiminnan seurauksista vastaamista aikuisen ollessa tukena taustalla. Kun lapsi oppii arjen taidot ja voi luottaa niihin, vapautuu energiaa jota tarvitaan oppimiseen. (VASU 2010, 18.)

Esiopetusikäisen lapsen oman minäkuvan kehittyminen ja itseluottamus on tärkeää ja tunneilmaisuus auttaa myös niissä. Lapsen on oltava sinut itsensä kanssa, voidakseen rohkeasti sanoa ei, silloin kun hänestä itsestään siltä tuntuu. Ystävien ja kaverien merkitys nousee esiin kuusivuotiaana. Yhteiset jutut jatkuvat siitä, mihin edelliskerralla jäätiin. Toisaalta koululaisena oleminen ja koulumaisuus on ihailtu ja tavoiteltu asia, mutta toisaalta pienen leikkijän rooli on myös usein mieluinen ja vaistomainen rooli kuusivuotiaalla. (Jantunen ym. 2009, 27.)

Aikuisen tehtävänä on kannustaa lasta oikeissa asioissa ja antaa palautetta lapsen toiminnasta. Kyky ilmaista omia ajatuksiaan ja tunteitaan on ehdoton edellytys vuorovaikutukselle. Oman käytöksen hillitseminen on yksi merkittävä osa yhteistoiminnan onnistumisessa. Parhaimmillaan kuusivuotiaat osaavat jo odottaa vuoroaan, keskittyä kuuntelemaan ja toimia ohjeiden mukaan. (Jantunen ym. 2009, 28.)

Opinnäytetyöllämme halusimme tukea lasten tunneilmaisua draaman keinoin ja ennen kaikkea nauttia työskentelystä lasten kanssa. Kunnioitimme työssämme toimintaamme osallistuneiden ihmisten yksityisyyttä ja kirjallisessa työssämme sitoudumme noudattamaan anonymiteettiä siten, ettei ketään toimintaan osallistuneista tunnistettaisi. Emme myöskään nimenneet päiväkotiä tarkasti, vaan määrittelimme sen vantaalaiseksi päiväkodiksi. Kaikki työssämme käytetyt nimet, paitsi meidän tekijöiden, ovat siis muutettuja.

2.2 Esiopetusikäisen lapsen kehitys

Lapsi kasvaa ja kehittyy sisäisen neuroanatomisen kasvumekanismien avulla kypsyen ja saavuttaen valmiuksia erilaisten toimintojen ja taitojen oppimiseen. Kehitykseen kuuluu oppimista, jonka ympäristö ja olosuhteet tarjoavat lapselle. Yksilön varhaisvuodet ovat vilkkainta kehityksen ja oppimisen aikaa. Lapsen kasvua ja kehitystä käsitellään monesti ikäkausittain eli

kvantitatiivisen kehityskäsityksen mukaan. Tämän käsityksen mukaan voidaan olettaa, että esimerkiksi kuusivuotiaina lapset ovat edistyneet fyysisessä, motorisessa, kielellisessä, kognitiivisessa ja sosioemotionaalissa kehityksessään tietyllä tavalla. He siis osaavat ja hallitsevat tiettyjä, samoja asioita. (Lummelahti. 2001, 21-22.)

Lapset kuitenkin kehittyvät yksilöllisesti ja samanikäisten lasten kehityksessä voi olla suuria eroja. Kehityksellä on tietty suunta ja järjestys ja kvalitatiivisen kehityskäsityksen mukaan se jakautuu kehitysvaiheisiin. Näiden vaiheiden aikana lapsi saavuttaa tiettyä kehitystä ja toimintoja. Kvalitatiivista kehitysvaihejaottelua ovat esittäneet esimerkiksi Piaget, Erikson ja Kephart. Piaget'n kehitysvaiheet ovat olleet suomalaisen kehitysmäärittelyn pohjana ja usein on käytetty myös Eriksonin (1982) psykososiaalista elämänkaarijaottelua. (Lummelahti. 2001, 22.)

Lapsen kielellinen kehitys alkaa jo ennen sanojen tuleamista symbolisen maailman kautta. Omalla toiminnallaan aikuinen vahvistaa, hallitsee tai jättää huomioimasta lapsen toimintaa ja ilmaisua. Tällä tavoin lapsi oppii jo hyvin aikaisin mitä tunteita saa ilmaista ja mitä ei. Noin vuoden ikäisenä lapsi oppii ensimmäiset sanansa. Tämä merkitsee valtavaa hyppyä kielen ja ajattelun kehittymisessä. (Anttila ym. 2005, 73.) Esiopetusikäinen lapsi osaa käyttää jo noin 10 000-15 000 sanaa. Hän oppii myös paljon kieliopista ja hänen lauseensa muuttuvat rakenteeltaan kokoajan monimutkaisemmiksi. (Anttila ym. 2005, 74.) Lapsen sanavarasto kasvaa vauhdikkaasti kokoajan. Lapsen kielen kieliopilliset valmiudet ovat ensisijaisessa asemassa. Jos lapsella on hyvät kielelliset valmiudet, hänen käsitemaailmansa on organisoitunut (Nurmi-laakso 2006, 10). Lapsi kerää maailmankuvaansa käyttämällä kieltä tiedon hankkimiseen. Hän kyselee paljon ja tahtoo tietää kaikesta mahdollisesta. Hän vertailee asioita ja tutkii vastakohtia. Lapsi pitää erilaisista loruista, vitseistä ja sanaleikeistä. Puhutun kielen ohella kirjoitettu ja luettu teksti pääsee vauhtiin. Esiopetusikäinen lapsi toivoo, että hänelle luetaan ja hän mielellään tutkii kirjaimia ja yrittää tunnistaa sanoja. Hän opettelee lukemisen ja laskeamisen alkeita, oppii muotoja kirjaimia ja numeroita. Kirjainten merkitys alkaa valjeta ja kielellinen kehitys on oleellisen tärkeää. Tätä kehitystä voi aikuinen tukea lukemalla, juttelemalla ja kuuntelemalla lasta sekä vastaamalla lapsen kysymyksiin. Lapsi, joka kykenee ja uskaltaa ilmaista itseään, löytää helpomman ja paremman aseman muiden lasten joukossa. (Järasto ym. 1997, 73-74.)

Esiopetusikäinen fyysinen kehitys on juuri leikki-ikäisen ja koululaisen välimaastossa. Leikki-ikäisten karkeamotoriikka, kuten kehon suurten lihasten liikkeiden säätely kehittyy jatkuvasti. Esiopetusikäinen lapsi hallitsee liikkeitään jo hyvin, mutta nopea kasvaminen aiheuttaa sen, että viisivuotiaan hyvin hallittu liikehdintä muuttuu hieman kömpelöksi. Käsivarret ja sääret venähtävät äkkiseltään ja lapsi kompuroi ja törmäilee helpommin. Uusiin mittoihin totuttelu kestää ja myös sorminäppäryys kärsii nopeasta kasvuvauhdista. Lapsen voi olla vaikea selviy-

tyä vaativammista tehtävistä ja tämä voi hämmästyttää ja hävettää lasta. Esiopetusikäisellä on tarve liikkua ja hän onkin yleensä jatkuvasti liikkeessä. Lapsi venyttelee, oikoo itseään ja kurkottelee. Hän makaa mielellään lattialla ja pöytätavat unohtuvat helposti pakonomaisen liikkumisen takia. Hänen on vaikea kestää hiljaista työskentelyä mikä ei kuitenkaan tarkoita ettei lapsi olisi kiinnostunut, hänen on vain pakkoa liikkua. Lapsi voi kaikesta touhuamisestaan huolimatta kuunnella ja istumaan pakottaminen voi lopettaa lopullisesti kaiken kiinnostuksen. (Jarasto ym. 1997, 71-72.) Kömpelyys on kuitenkin ohimenevää ja leikki-ikänsä loppuun mennessä lapsi osaa mm. uida, luistella, hiihtää ja tanssia. Tällaiset taidot vaativat lapselta hyvää tasapainoa ja kykyä liikkua monenlaisessa maastossa, nopeuden säätelyä ja taitoa tehdä useita asioita samanaikaisesti. Hän toimii jatkuvasti itsenäisemmin ilman aikuisen apua päivittäisissä toimissaan ja tällä on suuri merkitys lapsen kuvalle itsensä itsenäisenä toimijana. Monet opitut asiat kehittyvät leikin ohella ja leikin merkitys on suuri myös motoristen taitojen kohdalla. (Anttila ym. 2005, 71-72.)

Leikki-ikäisen sosiaalinen maailma rakentuu vanhempien lisäksi muista aikuisista ja lapsista hoitopaikassa, puistossa ja naapurustossa. Lapsi miettii omaa suhdettaan ja arvoaan muihin verrattuna. Lapselle on tärkeää sopeutua muihin ja oppia tulemaan toisten kanssa toimeen sekä tuoda esiin omia tarpeitaan. Kun sosiaaliset pelisäännöt on omaksuttu, voi lapsi kehittyä yhteisön jäseneksi. Tätä kutsutaan sosiaalistumiseksi. (Anttila ym. 2005, 80.) Lapsi on taipuvainen osallistumaan muiden toimintaan ottamalla mallia. Hän kasvaa yhteisön jäseneksi mallien ja samaistumisen avulla. Hän havainnoi ympäristöään ja sen toimintamalleja ja alkaa toimia niiden mukaisesti. Tätä kutsutaan mallioppimiseksi. Samaistuminen on mallioppimista laajempi käsite, jossa lapsi koettaa olla jonkun toisen ihmisen kaltainen. Leikki-ikässä lapselle tärkeitä samaistumisen kohteita ovat vanhemmat ja esikouluikänsä mennessä lapsi alkaa samaistua myös muihin itselleen tärkeisiin ihmisiin, kuten ystäviinsä tai esikouluopettajaansa. (Anttila ym. 2005, 81.)

Esiopetusikää voidaan kutsua myös pikku murrosiäksi, koska siinä on kyse itsenäistymisestä ja oman tahdon voimistumisesta. Lapsi koettaa luoda enemmän tilaa omalle minälleen ja pyrkii irtaantumaan vanhemmistaan ja muista aikuisista. (Jarasto ym. 1997, 68-69.) Lapsi on epävarma sosiaalisissa suhteissaan. Hänen itsenäisyytensä ja kykynsä erota vanhemmistaan lisää hänen uskoaan itseensä ja selviytymiseensä. Tämäkin on osa lapsen kokeilukautta, jossa hän oppii uutta. Lapsi aistii herkästi toisen tunteita ja osoittaa hienotunteisuutta, myötätuntoa sekä hellyyttä. Aikuinen on hänelle jonkinlainen toveri, jonka puoleen kääntyy kysymyksissä ja ongelmassa, mutta auktoriteetteja hän ei siedä. Esiopetusikäisen lapsen kanssa kannattaa pyrkiä neuvottelemaan mahdollisimman monesta asiasta. Rajoista tulee pitää kiinni, mutta asioihin, joiden ratkaisemiseen lapsi on itse osallistunut saavat enemmän sitoutumista. (Jarasto ym. 1997, 70.)

Esiopetusikäisen lapsen tunteet kulkevat itsenäistymisen myötä vuoristorataa ja sama aikuinen voi aamulla olla ärsyttävintä koko maapallolla ja illalla taas kaikkein rakkain ja tärkein. Lapsen tunteet vaihtelevat hetkestä toiseen. Tunne- elämä on häilyvää ja kyyneleet muuttuvat hetkessä nauruksi. (Jarasto ym. 1997, 68-69.)

2.3 Tunteiden merkitys

Tunnetaidot ovat taitoja, joita käytämme päivittäin vaistomaisesti ja tietoisesti. Ne ovat osa sosiaalista käyttäytymistämme ja ohjaavat osaltaan tekojamme ja päätöksiämme, ajatuksiimme ja unelmiamme. Tunteemme näkyvät sekä kasvoillamme, että kehossamme ja ne myös kuuluvat äänessämme. Tällaiset ilmaukset ovat biologisesti määräytyneitä, ja niitä käytetään ja tulkitaan hyvin samalla tavalla eri puolilla maailmaa. Koska tunneilmausten tehtävänä on viestiä mieleemme ja kehomme tilaa ulospäin, on luonnollista, että suuri osa on spontaaneja, eikä niihin voida vaikuttaa tietoisesti (Nummenmaa, 2010, 103). Tunnetaidot ovat elintärkeitä mutta samalla myös itsestään selviä ja arkipäiväisiä. Tutkimukset ja arkikokemus osoittavat, että ihmiset eivät aina halua tai kykene jakamaan tunteitaan. Kuitenkin me tiedämme, että tunteista puhuminen jollekin helpottaa oloa. Tunteiden tunteminen on siis eri asia kuin niiden ilmaiseminen.

Ohjatessamme lapsia meidän tulisi aina muistaa, ettei oikeita ja vääriä tunteita ole. Jokaisen, niin lapsen kuin aikuisenkin oma tunne on kuitenkin aito ja oikea ja sinällään hyväksyttävä. Tänä päivänä ei enää välttämättä ajatella, että jokin tunne on kielletty ja jokin parempi kuin toinen. Ihmisen henkiselle hyvinvoinnille on tärkeää tuntea, voi olla jopa vaarallista jos ihminen ei koskaan saa olla esimerkiksi vihainen tai iloinen. (Peltonen 2000, 13.)

Lapsi kokee tärkeänä sen, että hänen seurassaan viihdytään. Hän iloitsee, jos äiti on iloinen ja on surullinen, jos äiti on surullinen. Hän tarvitsee hyväksyntää, kiitosta ja myönteistä palautetta. Lapsen minuus syntyy vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa. Ja hän kokee olevansa sellainen kuin vanhemmat hänestä sanovat. On tilanteita joihin liiallinen tunteilu tai tietyn tunteen näyttäminen ei kuitenkaan sovi. Ihminen oppii iän myötä myös hillitsemään tunteenpurkauksia. Kun kolmevuotias leikkaa sormeensa haavan, hän itkee ja huutaa niin kauan kunnes haava on putsattu, puhallettu ja laastaroitu. Kun taas kolmekymppinen leikkaa itselleen haavan sormeen, hän ei luultavasti ole moksiskaan, saattaa kirota hieman, mutta ei aloita suoraa huutamista tai itkemistä, ainakaan julkisesti. (Peltonen 2000,14.)

Yhtä tärkeää kuin oppia hillitsemään omia tunteitaan joissakin tilanteissa, on myös oppia kokemaan, tunnistamaan ja näyttämään niitä. Tunteet eivät itsessään ole vaarallisia, vaikka joskus esimerkiksi suuren surun ja menetyksen kohdatessa ihminen saattaa kokea myös fyysistä kivun tunteita. Kaunokirjallisuudessa kuvataan, kuinka rakkaus ”puristaa rintaa”. Jotkut

saattavat puolestaan reagoida tunteisiin niin voimakkaasti, että esimerkiksi vatsa lakkaa toimimasta tai päinvastoin. Lapset voivat kuvata suuren tunteen vatsassa tai päässä. Tunteet voivat joskus tuntua myös niin vaikeilta, että eläminen ilman niitä olisi jopa helpompaa. (Peltonen 2000,14.)

Tunne-elämän kehitys on se pohja, jolle kaikki muu kehitys rakentuu. Psykologian historia on kehittänyt useita eri tapoja tarkastella tunne-elämän kehitystä ja terapian historia satoja eri tapoja korjata vinoon mennyttä kehitystä. Erik Erikson (1982) jakaa lapsuuden kolmeen eri kauteen, joissa tunne-elämä rakentuu eri tavoin ja joissa hankitaan erilaisia vahvuuksia. Vahvuus joka ensimmäisen puolentoista vuoden iässä muodostuu, on toivo. Toivo on Erikssonin mukaan kestävä uskomus siitä, että elämän kannalta välttämättömät tarpeet tulevat tyydytetyiksi, se on uskomista selviytymiseen. Varhaislapsuudessa eli puolestatoista vuodesta kolmeen vuoteen lapsen tunne-elämässä kehittyi itsenäisyys ja sen epäonnistuuessa häpeän tunteet ja riippuvuus ympäristön mielipiteistä. Vahvuudeksi tässä vaiheessa nousee tahto. Varhaislapsuudessa minäkäsitykseen tulee mukaan käsitys siitä, miten hän pystyy säätelemään ja hallitsemaan ympäröivää maailmaa. Lapsi muodostaa tässä vaiheessa kuvan itsestään joko itsenäisenä yksilönä tai ihmisenä, jonka täytyy ottaa jatkuvasti tukea muista ja pelätä omien heikkouksiensa ilmi tulemistä. Koska lapsen tahto kehittyi tässä vaiheessa, on tärkeää, että lapselle annetaan mahdollisuus harjoittaa tahtoaan ja suorittaa valintoja, jos se tilanteen kannalta on mahdollista. (Laurila 1992, 36.)

Leikki-iässä lapsi löytää oma-aloitteisuuden tai sen epäonnistuttua syyllisyyden. Vahvuudeksi tässä vaiheessa rakentuu tavoitteellisuus. Tavoitteellisuus on Erikssonin (1982) mukaan rohkeutta nähdä ja pyrkiä kohti arvostettuja päämääriä, niin että sitä eivät uhkaa lapsuudessa hankitut syyllisyydentunteet ja pelko rangaistuksesta. Leikki-iässä lapsi muodostaa käsityksen siitä, onko hänen aloitteellisuutensa ja itsenäinen yrittämisensä hyväksyttävää vai ovatko hänen tekonsa tuomittavia. Jos lasta rajoitetaan ja moititaan tässä vaiheessa paljon, taipumus syyllisyyteen varjostaa hänen myöhempää elämäänsä. (Laurila 1992,37.)

Mielipahan ja pettymyksen tunteitten hallinnan opettelu alkaa 1-2-vuotiaana. Lapsi alkaa törmätä aikuisen asettamiin rajoituksiin. Muut lapset saattavat uhata hänen reviiiriään eivätkä käyttäydy hänen toiveittensa mukaisesti. Pettymysten kestäminen on hankalaa. Tunteiden hallinnan opettelu on verrattavissa puheen oppimiseen, siinäkin tarvitaan aikuisen mallia. Lapsi on vahvasti tunteitten ohjaama, emmekä voi odottaa häneltä vielä vuosiin tunteiden hallintaa. Lapsen on annettava olla keskenkasvuinen ja opeteltava. (Kinnunen 2003, 111.)

Tunnetaitojen kehittymisen edellytys on oman kehon ja ympäristön käsittäminen varhaislapsuudessa. Tähän lapsi tarvitsee aistitoimintoja. Aisteja ovat näkö-, kuulo-, haju-, maku- ja tunto- eli taktiillinen aisti. Esikouluikäinen hallitsee jo paljon asioita kuten yhdellä jalalla

hyppimisen, varpaillaan kävelyn ja pallon kiinniottamisen hypätessä. Tunnetaitojen hallinnassa on usein kyse hetkessä elämisestä. Lasten kanssa tämä on usein välttämätöntä. Emme voi jäädä kovin pitkiksi ajoiksi omiin ajatuksiimme, kun lapsi jo huomauttaa tai pyytää jatkamaan leikkiä. Lapsen tunteet ovat aina aitoja. Hän kiukkuu, itkee pettymyksestä, halii onnesta ja pelkää. Vanhemman kannattaa sanoa näitä tunteita ääneen, jotta lapsikin oppisi ne tiedostamaan. Lapsi kaipaa vanhempien lohdutusta ja tukea kestää tunteensa. Lasten on vaikea ymmärtää aikakäsitteitä kuten tunnin päästä tai illalla. Heille odottaminen on vaikeaa ja siksi olisikin hyvä jos pyrkisimme vastaamaan heidän kysymyksiinsä heti. Tavallisesti tunteita ei aina arkipäivän tilanteissa nimetä, vaan ne koetaan. Vasta kun jokin asia kerrotaan ääneen, saavat siinä esiintyvät tunteetkin nimen. Aikuisen tunnetodellisuus on jäsentyneempää ja hallittavampaa kuin lapsen. Aikuinen malttaa odottaa iltaan ja jo koululainenkin yleensä oppii hillitsemään tunteenpurkauksensa koulussa, mutta leikki-ikäinen tuo usein tunteitaan esiin jo päivähoitopaikassa. Tunneilmasto perheessä, työssä, koulussa ja hoitopaikassa säätelee myös osaltaan sitä, miten ja millaisia tunteita voi tuoda esiin. (Peltonen 2000,16.)

Esikouluikäinen pyrkii jo suurempaan ulkoiseen kontrolliin kuin tarhaikäinen. Vaikka moni asia kikatuttaa tai mietityttää hän yrittää näyttää ulkoisesti tyyneltä, silloin kuin muistaa. Koulussa lapsiryhmän asettamat vaatimukset tiukentuvat entisestään. Kaikenlainen erilaisuus on lapsista jossain määrin pelottavaa ja mikä sen erilaisempaa kuin omat voimakkaat tunteet? Koululaisen kirjoittamaton käyttäytymissääntö, niin sanottu piilo-opetussuunnitelma sanoo: ”säilytä tyyneytesi, piilota tunteesi ja koeta näyttää siltä, että hallitset tilanteen täydellisesti.” (Peltonen 2000, 28.)

Käytämme tunnetaitoja jatkuvasti; kun teemme työtä, käymme kaupassa, katsomme tv:tä, harrastamme ja jopa silloinkin kun lepäämme ja ajattelemme. Tunnetaidot ovat tärkeä osa ihmissuhdetaitoja ja ne joutuvat käyttöön silloin kun ihmiset kohtaavat. Kyky toisen tunteiden ottamiseen, empatiaan, on yksi osa tunnetaitoja. Tunnetaitoja osoittaa myös esimerkiksi se miten luemme muiden ihmisten tunteita. Huomaammeko jos joku on meille vihainen tai haluaa haastaa riitaa kanssamme. Miten otamme vastaan palautetta ja kiitosta kertoo myös siitä miten käsittelemme ja hallitsemme tunteitamme. Tunnetaidot ovat osa persoonallisuutta ja jokainen löytää itselleen luontevan tavan käyttää niitä. Siksi ei ole tarpeen määritellä yleisesti millaisia tunnetaitojen tulisi olla. (Peltonen 2000,17.)

Samalla kun kasvava lapsi oppii ymmärtämään mikä on kiellettyä ja mikä sallittua, hän opettelee ymmärtämään miltä hänestä tuntuu. Monesti huomaamme, että puheeseen ilmestyy sellaisia sanoja kuin ”kivaa” tai ”paha mieli”. Aikuiset ovat niitä keneltä lapset oppivat peilaamaan tunteitaan, kun he tarkkailevat heidän reaktioitaan erilaisiin tilanteisiin. Aikuisen eleet ja ilmeet kertovat pienelle lapselle monesti enemmän kuin sanat. (Kullberg 2000, 20.)

Kuusivuotias lapsi elää siis murrosvaihetta, jossa hän käy läpi suuria muutoksia fyysisesti mutta myös tunne-elämässä ja ajattelussa sekä sosiaalisessa kehityksessään. Kuusivuotiaan kehitysvaiheelle on tyypillistä ailahteleva tunne-elämä ja lapsi pahoittaa mielensä herkästi. Hänelle syntyy jo ystäväpiiri missä voi kuiskia salaisuuksia ja luoda omia mielikuvia asioista. Nyt voi leikkiä vaikka silmät kiinni paikoillaan istuen. Sitä ei pienempi lapsi osaa. (Jantunen 2009, 35) Tunteet vaihtelevat herkästi, mutta kuusivuotias ymmärtää niitä jo hyvin.

Ennen toimintaamme tutustuimme Marjo Kuuselan kirjoittamaan väitökseen: ”Sosioemotionaalisten taitojen harjaannuttaminen, oppiminen ja käyttäminen perusopetuksen kahdeksannen luokan tyttöjen liikuntatunneilla.” Sosioemotionaalisilla taidoilla hän tarkoittaa; eläytyvää kuuntelua, selkeää itseilmaisua minäviestein, tunneälyä, vastuunottoa sekä yhteistyö- ja ongelmanratkaisutaitoja. Me keskityimme lukemaan erityisesti itseilmaisua minäviestein sekä tunneäly -osiota, peilaten sitä koko ajan omaan työhömmö.

Kuuselan työssä sosioemotionaalisten taitojen opetusohjelman laadintaa lähestytään tunneälykäsitteen, CASELin taitojen luokituksen ja Gordonin toimivien ihmissuhteiden mallin kautta. Tunneälykäsitettä käyttivät ensimmäisenä Salovey ja Mayer vuonna 1990. He määrittelevät tunneällyn taidoksi tunnistaa ja ilmaista tunteita, käyttää tunteita ajattelun tukena, analysoida ja ymmärtää tunnepitoista tietoa sekä säädellä omia ja toisten ihmisten tunteita. Väitöksessä katsotaan tunneällyn koostuvan niistä emotionaalisista, persoonallisista ja sosiaalisista taidoista, jotka vaikuttavat henkilön kykyyn selviytyä tehokkaasti päivittäisistä vaatimuksista ja paineista. (Kuusela, 2005, 37.)

Väitöksessään Kuusela pohti paljon myös niin sanottujen erityisoppilaiden tarpeita. Sillä oppilaat, jotka eivät opi ilmaisemaan tai käsittelemään tunteitaan rakentavasti, omaavat usein sosiaalisia, emotionaalisia ja oppimiseen liittyviä ongelmia. Jotta he voisivat keskittyä opetukseen ja saavuttaa opetuksen tavoitteet, he tarvitsevat taitoja, jotka eivät kuulu tavalliseen opetussuunnitelmaan. Tällaisia taitoja ovat esimerkiksi impulssien hallinta, stressin sieto, ongelmien ratkaisu ja empatia. Tunne-elämän hallitsemattomuus ja kyvyttömyys käsitellä ja säädellä omia tunteita häiritsee opetustapahtumaa laajemminkin, sillä tämä kyvyttömyys ilmenee usein koulussa häiritsevänä käyttäytymisenä, kiusaamisena tai yhteenottoina opettajan kanssa. Jälleen keskittymällä sosioemotionaalisiin tarpeisiin voi peilata suoraan ihmisen hyvinvointiin ja itseilmaisuuksiin. (Kuusela 2005, 42.)

Väitöksen luettuamme voimmekin todeta, että olisi erittäin suotavaa saada sosioemotionaalisia taitoja käsittelevä kurssi/jakso peruskouluihin ja miksei myös muihin kouluihin. Tämä on kaikille ihmisille tärkeitä taitoja opettava jakso. Kuten tutkimuksen päätteeksi oppilaat toivoivat, että se ei olisi pelkkä kurssi vain oppiaine. Moni tytöistä olisi toivonut sen jatkuvan, sekin kertoo heidän nauttineen ja oppineen uutta kurssin aikana. Sosioemotionaaliset taidot

parantavat varmasti jokaisen yksilön ja yhteisön hyvinvointia huomattavasti. Minäkuva, tunteiden käsittely, käyttäytyminen sekä muiden ymmärtäminen ovat niin suuria ja laajoja asioita, joita ei lyhyessä ajassa voi, eikä pidäkään oppia. Se vaatii pitkää harjoitusta, elämäntapaa ja itsensä tuntemista.

3 DRAAMAN MAAILMA

Jokaisen elämässä on draamalle tyypillisiä elementtejä; nousuja ja laskuja. Draamalta ei kukaan voi välttyä, koska siihen törmää eri muodoissa ja viestintäkanavissa joka päivä. (Heikkinen 2005, 7.) Draamalla on nykypäivän lisäksi tietenkin myös oma historiansa. Sana *draama* johdetaan vanhasta kreikankielen sanasta *dromena*, joka tarkoittaa rituaalisen toiminnan vahvistamista. Muinaisissa heimoyhteisöissä oli nähtävissä matkimista ja jäljittelyä ilmentäviä ilmaisun piirteitä uskonnollisissa palvontamenoissa. Dromenaan sisältyi tapahtumia, jotka olivat heimolaisille merkityksellisiä ja tunnepitoisia. Näitä olivat esimerkiksi syntymä ja kuolema, sekä pelkoa herättävät luonnonkatastrofit, kuten tulvat ja monsuunit. (Helenius ym. 2000, 20.) Draaman työskentelytapoja on käytetty vuosia ja ne ovat peräisin eri paikoista, kuten teatterista, psykologiasta, kirjallisuudesta, taiteesta ja terapiasta. Draaman työtapojen avulla voidaan esimerkiksi herättää henkilön mielenkiinto, pohjustaa sisältö, lujittaa sitoutumista ja rakentaa sopimus. (Owens & Barber 1998, 30.)

Draamamaailman peruselementit ovat tarina, roolihahmot, aika ja paikka. Juoni kertoo mitä tarinassa tapahtuu ja miksi. Tarinassa esiintyvien hahmojen kautta paljastuu millaisia ja mitä rooleja tarina sisältää. Sisällöllisiä elementtejä ovat ajan kulku ja paikat, ne missä tarinassa liikutaan. Draamallisia ja esteettisiä elementtejä tarinaan luovat erilaiset menetelmät. Tällaisia keinoja on useita, esimerkiksi jännite, joka luodaan tarinaan muuttuvien tilanteiden, eleiden, liikkeen sekä äänien avulla. Kontrasteilla luodaan draamaan vastakohtia, kuten hyvä ja paha, ilo ja suru sekä pieni ja suuri. Rytmitys ja draaman dynamiikka synnyttävät toiminnan alusta loppuun useina pieninä huippukohtina, jotka ketjuuntuvat siten viemään tarinaa eteenpäin. Draaman dynamiikka ja rytmi muodostuvat kerronnan ja lasten osallistumisen soljuvalla vuorottelulla. Lasten kanssa toimiessa rituaalit ja toistuvat aloitus- ja lopetusseremoniat ovat tärkeitä ja ne vahvistavat yhteistä toimintaa. Symboleja ilmaistaan rekvisiitan avulla ja lapset rakastavatkin pukeutumista. Draamamenetelmiä rikastuttavat erilaiset äänet ja musiikki sekä lavastukset ja valaistus (Helenius ym. 2000, 25-26.)

Draamakasvatus on yleiskäsite toiminnalle, joka kattaa kaikki varhaiskasvatuskäsitteiden erilaiset draaman ja teatterin toimintamuodot (Toivanen 2009, 30). Draamakasvatus punoo leikin ja kasvatuksen yhteen teatterin keinoin. Draamakasvatuksen keskiössä esiintyvät kuvitteelliset roolit ja todellisuus, mutta toiminta tapahtuu ryhmässä ilman yleisöä. Pienten lasten kanssa draamassa aikuisen tulee olla aloitteiden tekijä ja roolimallin tarjoaja. (Toivanen 2009, 30.)

Työtapana draama kartuttaa kokemuksia ja sen avulla asioita voi tutkailla erilaisista näkökulmista. Draaman keinoin sisäisiä kokemuksia pystytään muovaamaan havaittavaksi toiminnaksi ja sen käyttö opetusmetodina on ihanteellinen, koska se lisää ymmärrystä, kehittää persoonallisuutta ajattelussa ja asenteiden muuttamisessa. Lapsen kannalta draamassa tarkastellaan heille tärkeitä asioita leikin, sadun ja tarinoiden avulla. Draamatyöskentely parantaa lapsen keskittymiskykyä, kielitaitoa ja itseilmaisua sekä aktivoi ajattelua ja muistia. Tämä kaikki edistää lapsen valmiuksia oppia. Draamatyöskentelyn aikana lapsi saattaa kokea monenlaisia tunteita, etenkin ahdistusta, jolloin ohjaajan on hyvä auttaa lasta vapautumaan näistä tunteista. (Liukko. 1998, 103.)

Draamassa ohjaajan rooli korostuu huomattavasti toiminnan innostamisessa, suunnittelussa ja tavoitteiden asettamisessa. Tärkeintä ovat ryhmän keskinäinen vuorovaikutus, yhdessä eletty kokemus ja se mihin ryhmän kanssa tähdätään. Ohjaaja voi ohjailta ryhmää sivusta tai olla itse mukana kuvitelluissa tilanteissa, jolloin hän pystyy vaikuttamaan draaman kulkuun sisältä päin. Draaman vaikuttavuus on sen mahdollisuus siirtyä nykyhetkestä ja tilanteesta mielikuvituksen ja eläytymisen kautta olemaan joku aivan toinen jossain aivan toisessa paikassa. (Helenius ym. 2000, 23.)

3.1 Draaman tavoitteita

Draamakasvatuksen eräiksi tavoitteiksi on mainittu ihmisenä kasvaminen ja oppiminen sekä ilo. Kasvamisella tarkoitetaan ihmisen kokonaisvaltaista kasvua ilmaisua opettamalla. (Vehkalahti 2006, 35.) Draama opettaa hyväksymään ja tunnustelemaan kaikkia erilaisia tunteitamme turvallisesti. Toinen tavoite draamalle on sen käyttö opetuksen välineenä. Draamaan osallistujat pääsevät näkemään, kokemaan ja aistimaan sekä oppimaan elämän tosiasioita fiktiivisessä ilmapiirissä samaistumalla rooleihin ja tarinan aiheisiin. Draaman avulla lapselle voidaan opettaa ymmärrystä maailmasta, jossa hän elää. Sen avulla rakennetaan perustaa hyvälle itsetunnolle, rikastutetaan kielellistä ilmaisua ja rohkaistaan fyysiseen kokonaisilmaisuun. Draama luo mahdollisuuden fantasian käyttöön, ohjaa valintojen tekemisessä ja ajattelussa. (Helenius ym. 2000, 27.) Draaman monista tavoitteista yksi on tuottaa iloa draamaan osallis- tuville. Uuden oppiminen tapahtuu aina helpommin, kun se on vapaaehtoista, ei pakotettua. Lapset nauttivat oppiessaan uusia ilmaisullisia taitoja, samalla kun käsitellään draaman avulla eri aiheita ja opitaan niistä. (Vehkalahti 2006, 41.) Draamakasvatukselle ja varhaiskasvatuk- selle yhtenäistä on humanistinen ihmiskäsitys, jolla tarkoitetaan jokaisen ihmisen ainutlaa- tuista kunnioittamista, arvostusta ja mielipiteiden sekä kokemusten hyväksymistä (Laakso 2004, 35).

Lapselle draaman tuottaminen on leikkiä, aikuiselle draamakasvatusta. Roolileikeissä lapset oppivat huomioimaan muita lapsia, käyttämään uusia käsitteitä sekä kehittämään tiedollista ajatteluaan. Leikki on lapselle paras tapa oppia ja draaman menetelmät tarjoavat mahdollisuuden aikuiselle sisällyttää draamaan oppimiskohteita leikinomaisin keinoin.

Pelit ja leikit ovat yksi draamatoiminnan työväline. Leikkejä voi käyttää esimerkiksi ryhmän rauhoittamiseksi, herättämiseksi ja huomion keskittämiseksi. Leikkien voidaan herätellä ryhmän mielikuvitusta sekä vahvistaa sitä. (Owens & Barber 1998, 30.)

Suomessa tehdyt väitöskirjatutkimukset, joiden kohteena ovat olleet pienten lasten kokemukset draamatoiminnassa osoittavat, että draamatyöskentely kehittää lasten pitkäjänteisyyttä ja keskittymiskykyä. Se ei välttämättä vaikuta kaverisuhteisiin, mutta vahvistaa ryhmähenkä. Se lisää lasten sosiaalisuutta ja ymmärrystä toisia kohtaan, opettaa toisten hyväksyntää, vastavuoroisuutta ja empatiakykyä. Draamatyöskentely saa mukaansa myös lapset, jotka eivät muuten pysty keskittymään aikuisen ohjaamaan toimintaan. (Toivanen. 2009, 35.)

3.2 Leikkivä lapsi ja draama

Draamassa työskentely perustuu leikinomaiseen, lapsen kehitystasosta lähtevään toimintaan, joka parantaa lapsen kielellistä kehitystä sekä valmiuksia oppia uutta. Toimintaa suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon lapsen tarve oppia mielikuvituksen ja leikin kautta. Draamatyöskentelyssä yhdistyvät eri taideaineet, lasten kokemukset ja tietotaidot, joita työtetään yhdessä ajankohtaisen aineen, sadun tai tarinan pohjalta. (Toivanen. 2009, 31.)

Leikki on olennainen osa lapsen kehitystä. Lapsen kognitiivisten ja sosiaalisten taitojen sekä minän kehitys tulevat esiin hänen leikkiessään (Anttila ym. 2005, 91). Leikin osuus lapsen valvellaoloajasta kasvaa koko varhaislapsuuden ajan ja esikouluikäinen kuusivuotias lapsi leikkii kaiken aikaa. Myös leikkiin käytetty yhtäjaksoinen aika lisääntyy. Lapsen leikki kehittää lasta monipuolisesti. Leikkiessä lapsi harjoittaa motorisia taitojaan, kognitiivisia kykyjään, tunne-elämäänsä ja sosiaalisia taitojaan. Leikkiessä lapsi pystyy purkamaan tunteitaan, jotka muuten voisivat jäädä piiloon. Leikkiessä lapsi hallitsee tilannetta, kun todellisuudessa aikuinen on lasta hallitsevampi. Roolileikeissä lapsen kokema maailma kuvastuu luovalla tavalla. Niissä hän kokeilee aikuisten rooleja ja harjoittelee erilaisia tapoja käyttäytyä todellisissa tilanteissa. (Laakso ym., 1988, 163.)

Leikkiessä lapsi löytää luontevasti myös yhteistyötaidot, kuten yhteisen päätöksen teon, neuvottelutaidon ja toisen kuuntelemisen taidon. (Laakso ym., 1988, 163.) Esikouluikäiset lapset arvostavat ryhmätoimintaa enemmän kuin mikään muu ikäryhmä, mutta heidän tunnetilojen vaihtelut saattavat aiheuttaa nyt häiriöitä. Ryhmän sisältö vaihtelee jatkuvasti ja lasten suhteet ovat usein lyhytaikaisia, epävakaita ja muutoksille alttiita. Kaverisuhteet voivat päivän

aikana vaihdella hetkessä ja palata taas ennalleen, mutta ne ovat silti vakavasti otettavia ja tärkeitä. (Jarasto ym. 1997, 71.)

Jo aivan pienimmätkin lapset pystyvät olemaan mukana ja kokemaan draamallisia tilanteita, joissa he kokevat koko toiminnan tunnesävyn ja aistivat sitä värein, äänin sekä puvin. Draamallisissa vuorovaikutustilanteissa mukana ollessaan lapsi saa harjoitusta kaikissa merkityksellisissä kielen tehtävissä. Hän aistii erilaisia ilmauksia, kysymyksiä ja pyyntöjä, leikkiin pyyntöjä ja tunneilmaisun kieltä. Tällä tavoin draama opettaa lasta ennen kuin tämä on oppinut edes puhumaan. (Helenius ym. 2000, 110-111.) 1-3- vuotiainen kanssa toimiminen on enemmän aikuisjohtoista tarinan kerrontaa, jota voi elävöittää erilaisin draamaleikin, joka hyödyntää laulu-, liikunta ja tanssileikkejä. (Toivanen. 2009, 32.)

3-4 ikävuodesta eteenpäin voidaan käyttää ”opettaja roolissa” - työtapaa, jossa draamaa ohjaava pukee ylleen roolimerkin (esim. hattu tai huivi) ja ohjaa draamaa tai leikkiä roolissa. Tätä työtapaa voi käyttää spontaanisti leikkitalanteissa tai etukäteen sovitussa opetustilanteissa. Draamaleikki ja -tarinat luovat myös lapsille mahdollisuuden toimia roolissa. (Toivanen. 2009, 32.)

Toiminta 3-6-vuotiaiden kanssa vaatii ohjaajalta paljon suunnittelua, eikä riitä, että yksittäisiä draamallisia harjoitteita tehdään satunnaisesti. Työtapoina käytetään harjoituksia, joissa eläydytään hahmottamaan rooleja puheen, äänen, eleiden, liikkeiden ja ilmeiden avulla. Erilaisesta rekvisiitasta saa lisäapua eläytymiseen, koska lapset rakastavat pukeutumista ja heidän on helpompi mieltää itselleen jokin rooli merkkiaamalla itsensä edes jollain pienellä viitteellisellä roolitunnuksella. Tunnusmerkit auttavat myös tekemään roolin ilmeiseksi toisille lapsille. (Helenius ym. 2000, 112.)

Esikouluikäinen lapsi toivoisi olevansa jo iso ja itsenäinen, mutta toisaalta kaipaa pienen lapsen rooliaan. Häntä ohjaa voimakkaasti oikeustaju ja sääntöjen noudattaminen. Kuusivuotiaan kognitiiviset taidot ovat hyvin kehittyneitä ja lapset pystyvät jo varsin hyvin roolinottoon ja ilmaisuun. Kaikenlainen asioiden tutkiminen ja oppiminen kuuluu tähän ikään. Draamatyökentely voi antaa eväitä kouluun siirtymiselle itsetunnon noustessa, sosiaalisten taitojen parantuessa sekä ongelmanratkaisukyvyyn kehittyessä. Esikouluikäiset lapset nauttivat draaman tekemisestä suuresti ja ovat innostuneita esimerkiksi näytelmien valmistamisesta sekä kaikenlaisten asioiden tutkimisesta ja pohdiskelusta. (Välivaara. 1996, 83.)

Draama ja tunteet nivoutuvat toiminnassa yhteen. Eri rooleissa toimiminen luo lapselle edellytyksiä uusien näkökulmien ja mahdollisuuksien tutkimiseen ja löytämiseen. Samalla lapsi voi tarkastella ja käsitellä suhdettaan muihin lapsiin ja häntä ympäröivään maailmaan. Toimiminen draaman työtavoilla edellyttää toisen huomioimisen kykyä. Draamakasvatuksella pyritään

tukemaan lapsen itseluottamusta, myönteistä minäkehitystä, keskittymiskykyä ja mielikuvituksen kehittymistä. Toimiessa leikin ja draaman keinoin lapsi oppii asioista sekä omasta itsestään että muista ryhmän jäsenistä ja se tukee lapsen yhteistyötaitojen kehittymistä. Ennen kaikkea draama kehittää lasten tunteiden ilmaisua, koska ne ovat osa draamassa toimimista. (Toivanen. 2009, 31-32.)

Toiminnassamme tunneilmaisun tärkeys nousi Taikametsän myötä esiin esimerkiksi lasten oppiessa näyttämään erilaisia ilmeitä. Lapset eläytyivät draaman maailmaan näyttämällä tunteitaan ja nimeämällä niitä. Tämä näkyi heidän toiminnassaan esimerkiksi Laika-koiran ajatukseen ja tuntemukseen menemällä. Lapset pystyivät kuvailemaan miltä Laika-koirasta tuntui joka kerran jälkeen tarkemmin.

4 TAVOITTEET

Opinnäytetyömme tavoitteina oli tukea kuusivuotiaita päiväkotilapsia tunteiden tunnistamisessa ja nimeämisessä draamaa apuna käyttäen. Havainnoimme erityisesti sitä, miten lapset tunnistivat tunteita, osaavatko he nimetä niitä ja ymmärtävätkö he erilaisia tunteita? Pohdimme yhdessä lasten kanssa millainen on esimerkiksi surullinen, iloinen, pelokas? Miltä ihminen näyttää, kun on peloissaan? Miltä silloin tuntuu, kun on peloissaan? Entä missä se silloin tuntuu, kun pelottaa?

Ohjaajina pyrimme aistimaan tilanteita hetki hetkeltä ja olemaan herkkiä suunnitelman muutoksille. Halusimme saada lisää kokemusta erityisesti draaman ohjaajuudesta ja itsevarmuutta tekemisiimme. Suunnittelimme, toteutimme ja arvioimme ensimmäistä kertaa kuuden toimintakerran draamaprosessin.

Toiminnalliseen työhömmme osallistui kymmenen esiopetusikäistä lasta, näistä poikia oli kolme ja tyttöjä seitsemän. Emme suunnitelleet erikseen eri harjoituksia ja rooleja pojille ja tytöille vaan lähdimme siitä ajatuksesta liikkeelle, että Taikametsässä niin pojat kuin tytöt toimivat omalla tavallaan metsäneläiminä ja kuusivuotiaina lapsina. Jokaista tuokiota seurasi ryhmän lastentarhanopettaja, jolta saimme myös palautetta. Käytännön toteutus tapahtui kahdella tutustumis- / havainnointikerralla sekä kuudella toimintatuokiolla. Toimintatuokiomme rakentui tietyn Laika-koiran ja Taikametsän ympärille. Arviointimenetelminä käytimme havainnointia, videotointia, valokuvausta, arviointilomaketta (LIITE 4), fiilisjanoja sekä tunnekortteja (LIITE 5). Koko draamaprosessin ajan kirjoitimme kokemuksiamme draamapajasta henkilökohtaisiin oppimispäiväkirjoihin sekä kävimme lukuisia keskusteluja niin opinnäytetyömme ohjaajan, päiväkodin työntekijöiden kuin opiskelukavereidemme kanssa. Näistä hedelmällisistä keskusteluista hyödyimme koko draamaprosessin ajan. Seuraava kaavio kuvaa työmme tavoitteita, toteutusta ja arviointia.

TAVOITTEET	TOTEUTUS	ARVIOINTI
Tunteiden tunnistaminen	Laika-koiraa ja Taikametsää apuna käyttäen	Havainnointi, videointi, arviointilomake ja draamatoiminta
Tunteiden nimeäminen	Nimeämällä tunteita yhdessä lasten kanssa eri harjoitusten ja draaman avulla	Tunnekortit, fiilisjanat, arviointilomake, Laika-koira ja draamatoiminta
Tunteiden ilmaiseminen	Taikametsän toiminnan avulla	Havainnointi, ohjaajapari, arviointilomake ja draamatoiminta
Draamaprosessin suunnittelu, ohjaus ja arviointi	Tarinan luominen ja toiminnan suunnittelu, toteutus ja arviointi	Päiväkirja, ohjaajapari, arviointilomake ja itsearviointi.

Taulukko 1: Tavoitteet, toteutus ja arviointi

Keskimme lasten kanssa yhdessä Laika-koiran ja Taikametsän ympärille tarinan. Jokainen lapsi sai luoda itselleen oman roolihahmon, joka asui Taikametsässä. Näin lasten oli helpompi nimetä ja tunnistaa tunteita roolin kautta. Tarinamme sijoittui Taikametsään, missä kohtasimme erilaisia hahmoja ja missä kaikki oli mahdollista.

Lasten tunnetaidot kehittyvät pitkällä aikavälillä, joten taitojen mittaamista opinnäytetyöprosessimme aikana ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa. Pyrimme kuitenkin kehittämään lasten tunnetaitoja kuten niiden tunnistamista ja nimeämistä draaman keinoin. Keskitymme kaikkiin tunteisiin, tuokiollamme ei voi näyttää oikeita tai vääriä tunteita. Haluamme päästä ilmaisun avulla tilanteisiin, jossa lapsi oppii tunnistamaan ja nimeämään tunteitaan. Tavoitteenamme on kehittyä ohjaajina ja saada lisää itsevarmuutta tekemisiimme erityisesti draaman alueella. Tunnetaitoja tukeva ohjaaja on mielestämme herkkä tunnistamaan ja antamaan tilaa lasten tunteille. Ohjaajalla tarvitsee olla tietynlaista tilannetaajua ja kykyä reagoida erilaisiin muuttuviin tilanteisiin.

Vantaalaisen päiväkodin kuusivuotiailla oli havaittu vaikeuksia tunteiden tunnistamisessa ja hallitsemisessa, tämä kohtasi meidän tarpeemme tehdä opinnäytetyö jolla on merkitystä. Tunteiden merkityksen korostaminen ja tunteisiin tutustuminen on erityisesti kuusivuotiaan lapsen kehitykselle tärkeää. Heidän minäkuvansa ja itsetuntonsa ovat tärkeässä kehityksen vaiheessa ja tunteiden hallinta auttaa ymmärtämään niissä. Positiivinen minäkuva ja hyvä

käsitys omasta itsestään ovat lapsen kasvulle tärkeitä, siksi työmme päiväkodissa nousee merkittäväksi tekijäksi ja auttaa lasta kasvamaan tunteita ymmärtäen.

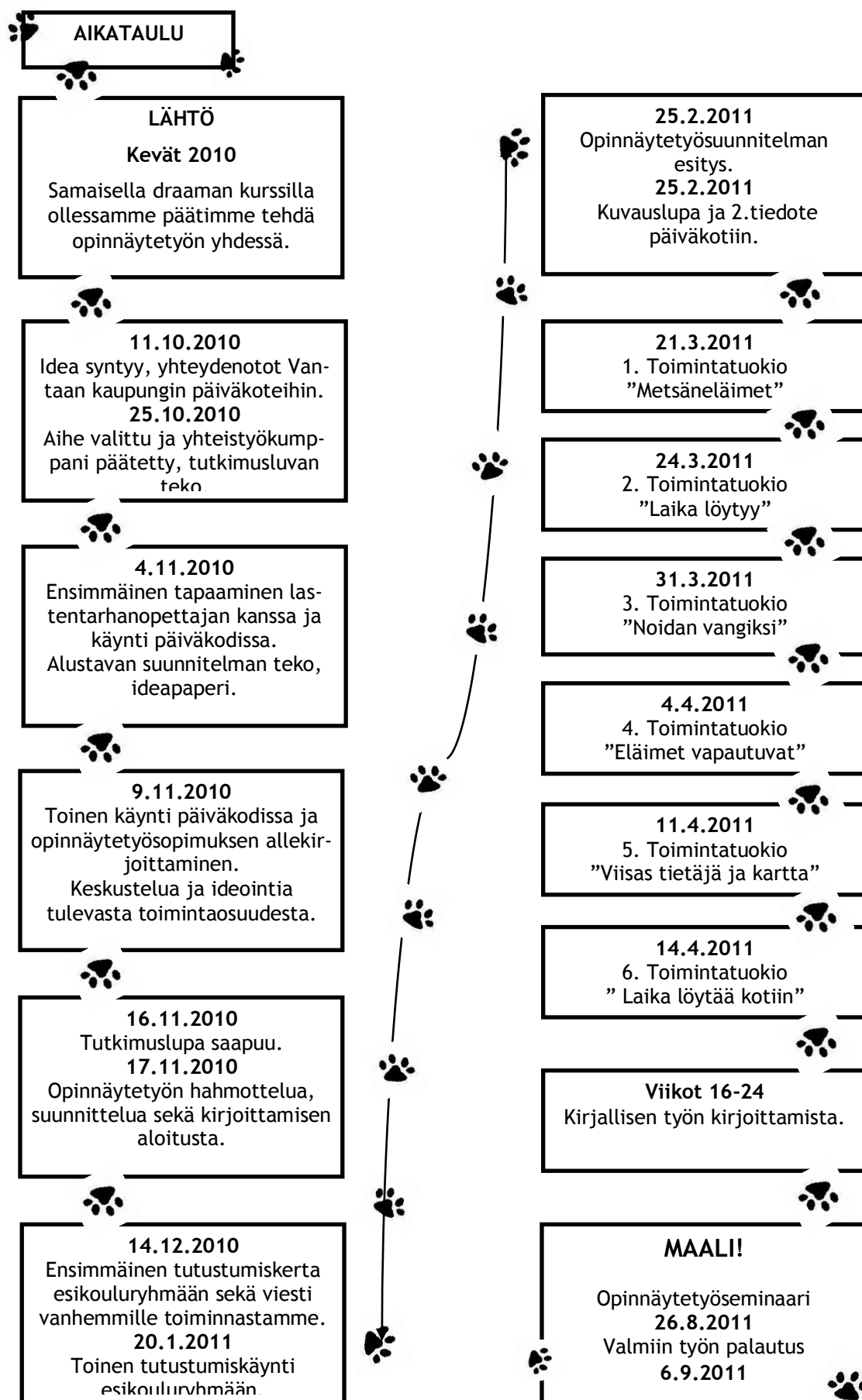
Kasvattajat, vanhemmat ja työntekijät ovat avainasemassa lapsen tunteiden kehittämisessä. Työllämme pyrimme parantamaan erityisesti lasten tunteiden tunnistamista, sillä ne ovat hyvin tärkeässä roolissa viimeistään kouluun mentäessä. Merkittävää on, että lapsi kokee olevansa rakastettu ja että vanhemmat ovat onnellisia hänen olemassaolostaan, riippumatta siitä, mitä hän suorittaa tai ei suorita. Rakkautta ei tulisi annostella kuin palkintoa, vaan sitä tulisi antaa silloinkin kun lapsi epäonnistuu tai kun riitelemme hänen kanssaan. Lapsi joka kokee olevansa tärkeä ihminen läheisilleen ja ystävilleen oppii pitämään itseään rakastamisen arvoisena. (Peltonen 2000, 80.)

4.1 Aikataulu

Syksyllä aloimme ottaa yhteyttä vantaalaisiin päiväkodeihin ja kerroimme, että haluaisimme toteuttaa toiminnallisen opinnäytetyön paikkaan, missä sille olisi tarvetta. Saimme muutamia vastauksia ja päädyimme meitä eniten kiinnostavaan aiheeseen, tunteiden tunnistamisen vaikeuksiin esiopetusryhmässä. Tapasimme pian ryhmän lastentarhanopettajan ja hän kertoi tarkemmin ryhmästä ja aloimme hahmotella yhdessä toimintaamme. Tutkimuslupahakemuksen lähetimme jo syksyllä ja saimme hyväksytyin vastauksen marraskuussa. (LIITE 2)

Päiväkodin työntekijät lupasivat järjestää meille ajan, paikan ja lapset, sovittuamme tarkemmin ajankohdat toiminnan toteuttamiselle. Saimme myös luvan käyttää päiväkodin materiaaleja tarvittaessa. Päiväkodin kasvatushenkilökunnassa kaikki olivat innoissaan ja erityisesti lastentarhanopettaja oli kiinnostunut tulevasta toiminnasta ja halusi tukea meitä työssämme kaikin mahdollisin tavoin.

Kaavio 1: Aikataulu

5 TOIMINTA

Tässä luvussa kerromme toimintamme rakenteesta, teemoista ja toteutuksesta. Toiminnan pohjaksi loimme kehystarinan eksyneestä ja yksinäisestä koirasta, jonka nimesimme Laikaksi. Laika-koiran tarina ja tapahtumat sijoittuivat kehittelemäämme Taikametsään. Olimme alustavasti luoneet tarinalle rakenteen ja rungon, mutta halusimme kuitenkin toimia lapsilähtöisesti ja antaa tarinan viedä. Suunnittelimme jokaisen toimintatuokion yksityiskohtaisemmin vasta kun tiesimme mihin edelliskerta päättyi. Otimme huomioon lasten toiveet ja odotukset sekä annoimme tilaa luovalle ilmaisulle ja leikille, joka perustuu draamasuunnitteluun. Kysyimme jokaisella kerralla lapsilta mitä seuraavaksi voisi tapahtua? Ja jätimme tarinan elämään. Näin saimme lasten ideat otettua huomioon kun suunnittelimme seuraavaa kertaa. Annoimme heille myös tilaisuuden jatkaa leikkiä pidempään jos tilanne niin vaati. Emme katsooneet liian ankarasti aikataulua. Draamapohjaisessa suunnittelussa on huomioitava, että ohjaajat ovat tietoisia tavoitteista, joita halutaan saavuttaa. Ohjaajien tulee valita sellaiset draaman ainekset, jotka koskettavat ohjattavan ryhmän lapsia. (Helenius ym. 2000, 17.) Ennen toimintaa perehdyimme erityisesti 6-vuotiaan lapsen kehitykseen, tunteisiin ja draamapedagogiikkaan.

Lapset saivat luoda itselleen eläinhahmon metsäasukkaana, jotka auttoivat tarinassa Laikaa löytämään kotiin. Jokainen lapsi sai piirtää paperille haluamansa metsäeläimen /örkin/ kotieläimen, minkä halusi ja nimetä sen. Piirustuksista syntyi karhu, pupu, seepra, hiiri, kettu ja örkki. Kun lapset olivat piirtäneet eläimensä, kerroimme heille, että aina kun siirrymme Taikametsään, heistä tulee kyseinen eläin, jonka he olivat piirtäneet. Matkalla koimme erilaisia jännittäviä tilanteita sekä heittäydymme eri tunteiden maailmaan. Roolien kautta lapsien oli helpompi ilmaista ja tunnistaa tunteita, jotka ovat työmme taustalla ja tavoitteina. Halusimme luoda toimintatuokioistamme jatkumon ja pitää Taikametsän tarinan rakenteen samanlaisena kaikkina kuutena kertana. Olisimme voineet tehdä kuusi irrallista ja erilaista toimintakertaa, mutta pidimme tärkeänä, että toiminnallamme oli päämäärä ja tavoite. Halusimme myös, että kerroilla oli selkeä alku ja loppu, mikä sai lapset tuntemaan olonsa turvalliseksi. Emme odottaneet lapsilta aikaisempaa kokemusta draamatyöskentelystä, tärkeintä oli, että lapset tulivat mukaan avoimin mielin. Ohjaajina tehtävämme oli herättää heidän kiinnostus tunneteemaa ja Taikametsää kohtaan. Toimintakertamme rakenne koostui aina neljästä osasta: alkupiiri, virityisleikki, tarinaosio ja lopetus. Tuokiot olivat kestoiltaan noin 45 minuuttia ja niihin osallistui seitsemän tyttöä ja kolme poikaa.

Aloitimme jokaisen tuokion alkupiirillä, jossa kävimme läpi kuulumiset ja muistelimme edelliskerran tapahtumat. Tämän harjoituksen avulla aistimme ryhmän vireystilaa ja tuntemuksia aikaisemmin tapahtuneesta. Viritysleikin tarkoituksena oli johdatella lapset tarinaa kohti ja purkaa ylimääräistä energiaa. Leikit olivat vauhdikkaita ja liittyivät vahvasti Taikametsän ta-

pahtumiin ja hahmoihin. Tarinaosio vei mukanaan Taikametsän tapahtumiin. Päätimme jokaisen tuokion lopetukseen, missä purimme draamatyöskentelyn ja siitä nousseet tunteet sekä pohdimme mitä Taikametsässä voisi seuraavaksi tapahtua. Lapset saivat myös antaa palautetta toiminnasta fiilisjanoin, tunnekortein (LIITE 5) ja keskustellen. Omaa ohjaajuuttamme pyrimme arvioimaan videoinnin, päiväkirjojen ja toisilta saamamme palautteen sekä keskustelun kautta jokaisen toimintakerran jälkeen.

Ryhmän lastentarhanopettaja oli mukana tarkkailijan roolissa ja saimme häneltä arvokasta suullista palautetta sekä täytetyn palautelomakkeen jokaisen toimintakerran päätteeksi (LIITE 4). Arviointilomakkeessa päiväkodin työntekijöille arvioimme lasten toimintaa sekä omaa toimintaamme erityisesti tavoitteisiimme peilaten. Lomakkeen avulla halusimme saada palautetta siitä miten lapset lähtivät mukaan toimintaan, suhtautuivatko he ohjaajiin luottavaisesti, miten lapset toimivat ryhmänä ja noudattivatko he ohjeita, ilmaisivatko he tunteitaan, miten he ilmaisivat tunteitaan, osasivatko lapset nimetä tunteitaan, ottivatko he toisten lasten tunteet huomioon? Ohjaajien toimintaan pyysimme palautetta pohtimalla, saivatko ohjaajat lapset innostumaan, oliko ohjaajien ja lasten välillä toimiva vuorovaikutus, miten hyvin he sopeutuivat uusiin ja muuttuviin tilanteisiin, antoivatko he lasten ilmaisulle tilaa, tukivatko he lasten tunnetaitoja toiminnallaan, auttoivatko he lapsia nimeämään tunteitaan. Näihin kaikkiin kysymyksiin tuli vastata joko kyllä, osittain tai ei.

Tiivistämme jokaisen toimintakerran kuvauksen laatikkoon, jossa esittelemme kunkin tuokion toiminnan sisällön. Teimme lasten kanssa draamasopimuksen, mikä tarkoitti, että me ohjaajat laitoimme tarinaosion alkaessa kukkakoristeet päähän. Draamasopimuksen avulla ohjaajan tehtävänä on varmistaa, että osallistujat tietävät, että liikutaan toden ja fiktion tasoilla yhtä aikaa. Siirryttäessä tarinasta lopetusvaiheeseen kaikki riisuvat hahmonsensa ja ohjaajat kukkansa.

Kuva 2: Mari, Sara ja kukat

5.1 Tutustumiskerrat

Joulukuussa kävimme ensimmäisen kerran tutustumassa lapsiin ja huomasimme autoritäärisen ilmapiirin. Lapset viittasivat kun pyysivät puheenvuoroa ja tuolilla istuttiin jalat alhaalla ja selkä suorana. Jos lapsilla oli kysyttävää, meni hän aikuisen luokse kysymään. Lastentarhanopettaja kertoi, että yleensä syksyn jälkeen voi hieman höllätä kurinpidon kanssa, mutta ei tässä ryhmässä. Heille on oltava tiukka ja rajat on tehtävä selväksi. Tällä kerralla oli heidän eskarikirjapäivä ja siinä huomasi hyvin lasten eri tasot, taidot vaihtelivat suuresti. Osa tarvitsi enemmän apua lastentarhanopettajalta kuin toiset. Kiinnitimme huomiota kielellisiin vaikeuksiin, joita näkyi muutamalla lapsella. Heidän oli esimerkiksi vaikea keksiä yhtään sanaa, mikä alkaisi k-kirjaimella. Kielelliset haasteet vaikuttivat monen lapsen toimintaan ja tekemiseen. Keskittyminen ei myöskään ollut kaikille helppoa. Paikallaan istuminen ja puheenvuoron pyytäminen oli monelle jo tuskallista. Tällä kerralla informoimme lasten vanhempia jo ensimmäisellä kirjeellä kotiin (LIITE 1) jossa kerroimme keitä olemme ja mitä tulemme tekemään.

Toinen tutustumiskerta oli tammikuussa 2011, kun pääsimme seuraamaan vapaata leikkiä. Tällä kerralla näimme enemmän lasten persoonista ja ystävyyssuhteista toisin kuin edellisellä kerralla, joka oli hyvin koulumainen tehtäviä tehdessä. Nyt pojat leikkivät dinosauruksilla ja tytöt maatalon eläimillä. Ryhmän aikuinen oli tosin laittanut heidät näihin leikkeihin, mutta se sopi lapsille hyvin. Luontevasti ryhmäjako oli tytöt ja pojat. Pojat villiintyivät ja taistelivat dinoillaan ja tytöt leikkivät yhteistä leikkiä itsekseen. Tyttöillä oli vaikeuksia huomioida toista ja hänen tunteitaan leikeissä. Toinen tytöistä leikki selkä toiseen päin ja jutteli itsekseen. Toinen tyttö otti välillä toiselta eläimiä ja toinen ei olisi niitä halunnut jakaa. Heillä oli selvästi omat leikit. Tähän liittyi luultavasti myös kielimuuri, kun toinen tytöistä ei juuri osannut suomenkieltä. Poikien ryhmässä oli kolme poikaa ja heillä kaikilla oli hyvät neuvottelutaidot, he pystyivät keskenään sopimaan leikin säännöistä ja kulusta. Pääsääntönä oli, että dinosaurukset jakautuivat ”hyviksiin ja pahiksiin”. Hienoa oli, että pojat huomioivat myöhemmin leikkiin liittyneen pojan ja jakoivat lelut alussa kolmelle. Kahden pojan leikki yltyi vallattomaksi jättäen kolmannen pojan jalkoihinsa. Jäimmekin pohtimaan, miten saada kaverin huomio kun he eivät näe eivätkä kuule sinua?

Jo ennen ”Taikametsän” varsinaista alkamista, meidän oli valmistauduttava ryhmän ohjaajuuteen. Ryhmän ohjaajina meillä oli vastuu ryhmän toiminnan tarkoituksen mukaisesta suunnittelusta, oikeudenmukaisesta ja tasapuolisesta ohjaamisesta sekä objektiivisesta arvioinnista. Haastetta ohjaajuuteen ja toiminnan suunnitteluun tuovat lasten erilaiset persoonat ja yksilölliset tarpeet. Myös roolimme ohjaajina, tarinankertojina sekä havainnoitsijoina saattaa tulla haasteeksi. Miten voi heittäytyä rooliin mukaan, viedä tarinaa eteenpäin sekä havainnoida lasten toimintaa yhtäaikaaisesti?

Ohjaajan on tiedettävä mihin hän suunnittelemallaan kokonaisuudellaan pyrkii ja mitä menetelmiä hän käyttää. Ryhmän ohjaajan rooliin vaikuttavat sekä se, millainen ryhmä on, että se, mitkä ovat ryhmäläisten tarpeet. Toiminnan ollessa tehtäväkeskeistä, ohjaajan rooli on mahdollistaa toimintaa ja antaa palautetta. Jos toiminta on sosiaalisemotionaalista, ohjaajan rooli on tukea antava, ryhmän jäsenten tarpeita huomioiva sekä vuorovaikutukseen rohkaiseva. (Finlay. 1997, 141.)

Lisäksi meidän on pystyttävä yhdistämään tuokioiden eri osat tavoitteeltaan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi sekä ottamaan huomioon lasten edellytykset ja tarpeet. Hyvällä suunnittelulla varmistetaan, että työskentely on monipuolista, kehittävää ja lapsikeskeistä.

5.2 Metsäeläimet

1.Toimintakerta: Metsän eläimet

Välineet: sininen ja punainen huivi, iso kartonki ja tussi, piirustusvälineet

Aloitus: Istutaan yhdessä piiriin ja kerrotaan toisillemme keitä olemme ja mistä eläimestä pidämme. Tämän jälkeen kerromme lapsille, että tulemme 6 kertaa leikkimään heidän kanssaan. Leikkimme sijoittuvat Taikametsään.

Leikki: Taikametsässä puhaltaa pohjois- ja etelätuulet -hippa.
Leikki: Nurkissa eri tunteet. Tunteet: Iloinen, surullinen, vihainen ja pelokas.

Laadimme ryhmän säännöt yhdessä ja teemme sääntötaulun sekä keksimme ryhmälle nimen.

Mietitään yhdessä mitä kaikkia eläimiä Taikametsässä voisi olla?
Tämän jälkeen jokainen lapsi saa synnyttää hahmon piirtämällä sen paperille ja lopuksi esittelemällä sen muille ryhmäläisille.

Piirustusten seasta löytyy kirje, jossa Laika koira pyytää apua.

Lopuksi: kerrotaan lapsille, että ensi kerralla siirrymme hahmojemme kanssa

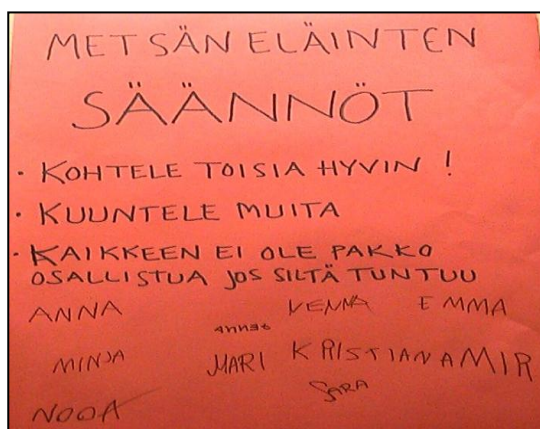
Ensimmäisen toimintakertamme tavoitteena oli ryhmään tutustuminen, sääntöjen laatiminen, ja jännitteen luominen. Tuokioon osallistui yhdeksän lasta. Kerroimme lapsille, että tulemme jatkossa kuusi kertaa kevään aikana leikkimään heidän kanssaan ja leikkimme tulevat sijoittumaan erääseen Taikametsään. Alkupiirissä kerroimme toisillemme keitä olemme ja mistä eläimestä pidämme. Lapset lähtivät toimintaan mukaan innolla ja olivat kiinnostuneita tietämään lisää tulevasta. Tämä näkyi siten, että lapset kyselivät meiltä Taikametsästä ja juttelivat keskenään siitä. Viriteltyämme lapset metsän seikkailuun lähdimme purkamaan energiaa hipan merkeissä. Hipassa puhalsi kylmä pohjoistuuli ja lämmin etelätuuli. Lapsista jokainen huokui halua olla jäänyt ja leikissä ryhmä toimi hyvin. Ylimääräisen energian purettuamme, lähdimme tutustumaan tunteisiin. Pohdimme miltä iloinen, surullinen, vihainen ja pelokas

näyttää ja kuulostaa. Tämän jälkeen jaoimme tilan tunnenurkkiin ja lähdimme kulkemaan tilassa ilmaisten kyseisiä tunteita. Tämä oli lapsille haasteellista ja toisille ohjeiden kuunteleminen tuotti vaikeuksia. Yksi lapsi ei pystynyt keskittymään ohjeisiin ja häiriökäyttäytymisellään sai myös muut lapset villiintymään. Osa lapsista pelleili kun kävelimme kohti vihaista tunnenurkkaa ja heidän oli hyvin haasteellista näyttää vihaiselta tai pelokkaalta pelleilyn takia. Tuokion jälkeen keskusteltuamme totesimme, että ryhmä olisi pitänyt jakaa pienempiin ryhmiin ja varmistaa, että he olivat ymmärtäneet tunnenurkka-leikin ohjeet. Tämän harjoitteen myötä huomasimme, että lapsilla on vaikeuksia ilmaista erityisesti negatiivisia tunteita ilmein ja elein. Harjoitus saattoi olla myös ensimmäiselle tuokiolle liian haastava ja olisimme voineet toteuttaa sen Taikametsän myöhemmässä vaiheessa.

Seuraavaksi istuimme piiriin ja aloimme pohtia ryhmän nimeä ja sääntöjä yhdessä lasten kanssa, sekä teimme sääntötaulun mikä nostettiin seinälle joka tuokion alussa. Koska draamaprosessissa työskentelimme yhdessä ryhmänä, ryhmän merkitys nousi suureksi. Jo alusta lähtien oli tärkeää luoda turvallinen ja demokraattinen ilmapiiri, jossa jokainen ryhmäläinen tunsi itsensä hyväksytyksi. Säännöt olivat meille ohjaajille väline turvallisen ja demokraattisen ilmapiirin luomiseksi ja säilyttämiseksi jatkossa. Mitä pidemmälle draamaprosessissa etenimme, sitä vähemmän meidän tarvitsi tukeutua sääntöihin. Ne olivat muodostuneet itseltään selvyydeksi ja toisaalta lasten mielenkiinto oli täysin Laikan ja Taikametsän tarinassa.

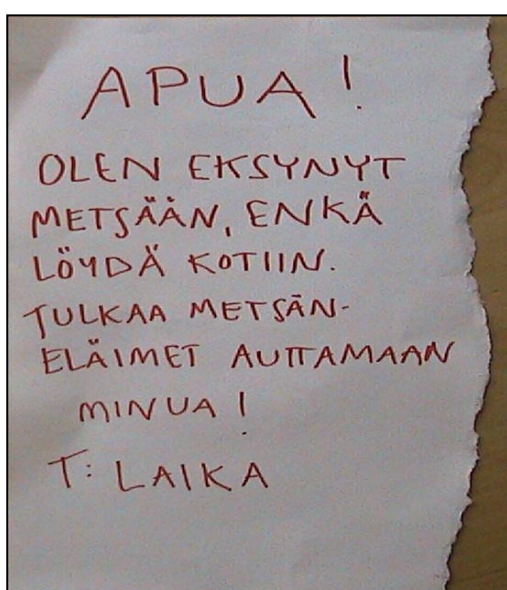
Lapset osasivat ehdottaa monia eri nimiä ja sääntöjä ryhmälle. Jokainen sai vuorollaan ehdottaa haluamaansa nimeä ryhmälle. Ehdotuksia olivat: *kissa, karhu, örkki*. Lopuksi päädyimme yhden lapsen ehdottamaan Metsäneläimiin, se sopi kaikille. Sääntöjä kirjasimme tauluun kolme, vaikka ehdotuksia tuli runsaasti, mutta kaikki lasten ehdotukset alkoivat *älä* tai *ei* - sanoilla.

Johdattelimme ehkä liikaakin saamiamme ehdotuksia, koska emme halunneet tehdä negatiivisyytteistä sääntötaulua.

Kuva 3: Metsäneläinten Säännöt

Säännöistä siirryimme miettimään mitä kaikkia metsäeläimiä Taikametsässä voisi olla? Jokainen sai synnyttää hahmonsa piirtämällä sen paperille. Tässä kohtaa lapset keskittyivät työskentelemään rauhassa. Toisilla oli selvästi helpompaa luoda hahmo ja käyttää mielikuvitusta. Hahmon synnyttyä jokainen sai esitellä sen toisille ja keksiä sille nimen. Yhtäkkiä piirustusten seasta ilmestyi kirje Laikalta, jossa hän pyysi apua metsäeläimiltä. Lapset olivat ihmeissään kirjeestä: ” Mistä se tuli? Kuka on Laika? Lähetään jo ettimään sitä! Millon te tuutte uudestaan?” Kerroimme lapsille, että ensi kerralla jatkamme tarinaa ja siirrymme metsäeläiminä Taikametsään etsimään Laikaa. Jännitteen luomisessa onnistuimme mielestämme ensimmäisellä kerralla hyvin.

Kuva 4: Laikan hätähuuto

Pyysimme vielä tunnin päätteeksi lapsilta palautetta tunne-kortein. Tämä oli ryhmälle haastavaa, kortit lähinnä naurattivat heitä. Istuimme piirissä ja laitoimme kuusi ilmekorttia piirin keskelle ja kävimme ne yhdessä läpi. Meidän olisi pitänyt avata korttien merkitystä heille enemmän, mutta oli todella vaikeaa saada lapsia enää keskittymään kortteihin edellisen jännitteen myötä. Myös ajankäyttö ensimmäisellä toimintakerralla ei vastannut täysin suunnitelmia ja totesimme, että yli tunti oli tälle ryhmälle liian pitkä aika sillä lapset olivat jo levottomia eivätkä olisi jaksaneet enää istua piirissä paikallaan. Seuraavat kerrat lyhensimme noin 45 minuuttiin.

Ohjaajina meistä tuntui aluksi vaikealta ohjata lapsia, joille draama oli aivan vierasta ja mielenkiinto sitä kohtaan vaihteli. Ryhmäämme osallistui kymmenen lasta, jotka olivat persooniltaan hyvin erilaisia. Ryhmästä löytyi lapsia jotka innostuivat helposti kaikista harjoituksista ja muutama niitä, jotka eivät heti lämmenneet niille. Kaikki lapset kuitenkin osallistuivat kaik-

kiin harjoituksiin eikä kukaan kieltäytynyt osallistumasta. Niin lapsia kuin aikuisiakin jännitti uusi tilanne ja uudet leikit. Ensimmäinen kerta sisälsi jo monta uutta ja vierasta asiaa lapsille sekä meille ohjaajille.

Tuokion jälkeen saimme palautetta ryhmän lastentarhanopettajalta. Hänen mielestään lapset lähtivät hyvin mukaan toimintaan sekä suhtautuivat ohjaajiin luottavaisesti. Toisilla lapsilla oli vaikeaa kuunnella ja noudattaa ohjeita. Lapset ilmaisivat tunteitaan osittain, koska ensimmäisellä kerralla siihen ei ollut vielä paljon tilaisuuksia. Hänen mukaansa lapset osasivat osittain nimetä omia tunteitaan sekä ottaa toisten tunteet huomioon. Tämä oli toisille selvästi vaikeampaa. Otimme lasten, erityisesti poikien, sijoittelun hyvin huomioon ja kokosimme lapset hyvin yhteen tilanteiden jälkeen. Poikien sijoittelulla tarkoitamme sitä, että pojat eivät pystyneet istumaan vierekkäin sillä he höpisivät ja olivat levottomia vierekkäin istuessa. Tämä tieto tuli ryhmän lastentarhanopettajalta ennen ensimmäistä toimintakertaamme. Myös tilanteiden jälkeen tälle ryhmälle oli tärkeää, että pysähdyimme piiriin keskustelemaan mitä oli tapahtunut ja mitä seuraavaksi voisi tapahtua. Kuusivuotiaan mielikuvitus pääsi muutamalla lapsella erityisesti lentämään näissä kokoontumispiireissä.

Ensimmäisen tuokion levottomuuden syynä oli meidän ohjaajien oman roolin ja työtteen etsiminen sekä jännittäminen. Emme olleet aikaisemmin toimineet työparina, joten roolijako ohjaustilanteissa haki vielä muotoaan. Suunnitteluvaiheessa mietimme tarkkaan, minkä harjoituksen kumpikin ohjaa. Käytäntöä ajatellen se ei pelkästään riittänyt. Siirtymiset harjoituksesta toiseen tapahtuivat viiveellä ja kangerrellen, kun ohjaajana ei tarkkaan tiennyt joko toinen oli harjoituksen lopettanut vai ei. Toisaalta turvallinen ilmapiiri ei synny vielä ensimmäisellä kerralla, tästäkin syystä levottomuutta saattaa ilmetä.

5.3 Laika löytyy

2. Toimintakerta: Laika löytyy

Aloitus: Mennään piiriin ja aloitetaan Ilmekierroksella. Joku aloittaa ja näyttää ilmeen, miltä hänestä juuri silloin tuntuu ja muut toistavat sen perässä. Sitten vuoro siirtyy seuraavalle kunnes kaikki ovat saaneet näyttää oman ilmeensä kaikille.

Leikki: muunnelma Maa-meri-laivasta. Paikat ovat: Luola-metsä-lampi.

Tehdään draamasopimus.

Lapset ottavat edellisellä kerralla tehdyt hahmot ylleen ja lähdemme yhdessä metsään etsimään Laikaa. Mietitään, miten hahmot liikkuvat ja äännelevät.

Matkalla törmäämme karhuun. Alkaa karhu nukkuu-leikki.

Kesken leikin kuuluu ääntä ja ihmettelemme mistä itku kuuluu. -> Laika-koira löytyy.

Keksimme yhdessä Laikan tarinan. Miten se on eksynyt? Mistä se tulee ja minne se menossa? Ketkä ovat sen kavereita, ketkä vihollisia?

Lopuksi: Tunnekortit ja fiilisjana.

Toisen kerran tavoitteina olivat ryhmään tutustuminen syvemmin ja tarinan aloittaminen. Tämä kerta alkoi tuttuun tapaan alkupiirillä, jossa kävimme läpi kuulumiset ja mitä edellis-kerralla jäi mieleen. Kysyimme lapsilta myös odotuksia kyseiselle kerralle ja eräs lapsi sanoi, että ”*Mennään jo ettimään sitä Laikaa!*”. Innostuminen ja jännitys näkyivät osalla lapsista vahvana keskittymisenä ja osalla malttamattomuutena. He eivät olisi millään malttaneet odottaa, että lähdettäisiin jo Taikametsään, vaan peppu pyöri ympyrää jo alkupiirissä. Tästä huomasimme onnistuneemme luomaan edellis-kerralla jännitystä tarpeeksi ja se kantoi toiseen kertaan hyvin.

Tähän tuokioon sairastapausten vuoksi osallistui vain kuusi lasta, joten toiminta sujui heti paljon rauhallisemmin. Huomasimme suuren eron, kun vertasimme edellis-kerran kymmeneen lapseen. Kuusi oli oikeastaan aika ihanteellinen määrä draamaa ohjatessa. Ohjaajina pysyimme paremmin huomioimaan kaikkien yksilöiden tarpeet, kuten eräänkin lapsen, joka lähti yksin jo ennen ohjeiden antoa huutelemaan ympäri tilaa: ”*Laikaaa!, Laikaaa, Laikaaa!*”. Toi-nen meistä pääsi heti kertomaan hänelle, että lähdetään pian yhdessä etsimään Laikaa, jutel-laan ensin piirissä hetki.

Alkupiirissä otimme ilme/tunnepiirin, missä jokainen sai vuorollaan kertoa vielä oman nimen ja miltä sillä hetkellä tuntui. Sen sai näyttää ilmein ja elein istuen piirissä ja jokainen toisti sen mitä edellinen oli näyttänyt. Ilmeet olivat pääosin iloisia, muutama vihainen ilme tuli, ilmeisesti sen takia että se oli hauskan näköistä. Ei niinkään siksi, että lapsi olisi sillä hetkellä tuntenut olevansa vihainen. Pohdimme tämän jälkeen vielä yhdessä, että miltä näyttää jos on paha mieli tai jos on hauskaa? Lasten oli selvästi vaikeuksia nimetä muita tunteita kuin iloinen ja sen huomasi jo tunnepiirissä, missä viisi lasta sanoi peräkkäin iloinen. Tässä kohtaa eräällä lapsella tuli toive, että leikittäisiin sitä tunnenurkkaleikkiä, jota oltiin edellisellä kerralla, mutta kerroimme että otamme sitä taas joskus toiste uudestaan, nyt lähdetään etsimään Lai-kaa!

Virittelimme vielä ryhmää lämmittelyleikillä metsä-lampi-luola. Muuntelimme hieman maa-meri-laiva leikkiä tilaan ja tarinaan sopivammaksi. Lapset olivat tästä riemuissaan. Iloa ja naurua riitti, kun hiivimme luolaan, uimme lampeen ja marssimme metsään. Muutamalla lap-sella oli tässäkin leikissä aluksi vaikeuksia noudattaa sääntöjä ja he juoksivat metsästä luo-laan hiipimisen sijaan, mutta kun tarkensimme leikin sääntöjä ja kerroimme, että leikistä pu-toaa pois jos sääntöjä ei noudata. Kaikki halusivat olla se joka huutaa minne seuraavaksi mennään ja kun ohjaaja valitsi Mirvan eikä Mikkoa niin Mikko näytti selvästi pettymyksensä ja veti suun alaspäin, kädet puuskaan ja marssi tuohtuneena. Loukkaantuminen näkyi hyvin Mi-kon ilmeistä ja eleistä. Lohdutimme loukkaantuneita lapsia kertomalla, että tulisimme leik-kimään kyseistä leikkiä uudestaan.

Leikin myötä huomasimme myös lasten tarpeen purkaa energiaa juoksemalla ja jälkiviisaana olisi ehkä pitänyt tähän kohtaan ottaa jokin vilkkaampi leikki. Tila ei kuitenkaan ollut kovin-kaan suuri, joten se rajoitti hieman juoksuleikkejen kanssa.

Teimme draamasopimuksen, jossa ohjaajat laittoivat kukkakoristeet päihinsä ja lapset metsäneläinten päähineet. He laittoivat yllensä edelliskerralla piirretyt hahmot ja lähtivät liik-kumaan tilassa oman Taikametsäneläimen lailla ja etsimään Laikaa. Yhtäkkiä matkalla tör-mäsimme karhuun ja lapset suorastaan kiljuivat säikähdyksestä, kun toinen meistä ohjaajista olikin yhtäkkiä karhupäähineessä möykkynä keskellä tilaa. *"Mistä toi tohon tuli?" "Onko se Laika?"* lapset ihmettelivät. Sujuvasti tästä seurasi "karhu nukkuu" leikki. Tämä oli lapsille tuttu leikki ja kaikki osallistuivat ilman ohjeiden antoa leikkiin oikein mallikkaasti. Jännite tuli tällä kertaa lapsille täysin yllätyksenä ja se oli hieno hetki ohjaajille. Aito säikähdys ja riemu, mikä lapsista huokui, oli kannustavaa ja kertoi meille siitä, miten herkästi kuusivuoti-aat menevät tarinaan mukaan vain pienellä pohjustuksella. Tämä näkyi myös "karhu nukkuu" leikin aikana, kun osa lapsista edelleen välillä huuteli Laikaa. Kukaan heistä ei vielä edes tiennyt mikä tai kuka tämä eksynyt Laika on.

Yhtäkkiä kuului itkua. *"Mikä se on? Kuka itkee? Onko se Laika?"* lapset kysyivät. Ääni tuli ylä-tasanteelta, missä surullinen Laika-koira istui aivan yksin. Vihdoin Laika löytyi, mutta pian selvisi, että se on noidan luolassa vankina. Istahdimme piiriin keskustelemaan siitä mitä olisi voinut tapahtua, miksi Laika on yksin siellä pimeässä luolassa, miltä Laikasta tuntuu, ketkä olisi sen ystäviä ja miten hänet saisi pelastettua? Lapset olivat kekseliäitä ja kaikki halusivat olla Laika-koiran ystäviä ja auttaa häntä. Eräs poika sanoi, että *"siitä tuntuu varmaan ihan kamalalta."* Hieman johdatellusti, mutta lasten ideat huomioon ottaen jatkoimme tarinaa ja kerroimme, että paha noita on houkutelut Laikan koirankekseillä luolaansa, koska tarvitsee Laikan kantaman Taikaluun rohtoonsa, joka auttaa noitaa tulemaan Taikametsän valtiattarek-si ja kaikkivoipaiseksi jos hän sen luun saa. Noidan rohdosta puuttui enää vain tämä yksi ai-nesosa: Laikan Taikaluu!

Lasten kommentteja piirissä Laikan löydyttyä: *"Se näyttää tosi surulliselta." Voinko mä saa-da sen omaksi?" Jääkö Laika tänne?" Onko se teidän?"* . Tässä huomasimme miten esiopetus-ikäinen lapsi menee tarinaan sisään, mutta tietää kuitenkin jo että Laika-koira on jonkun oma ja pohtii sitä mistä se on sinne heidän päiväkotiin yhtäkkiä ilmestynyt. Erityisesti yhdellä ty-töllä oli vaikeuksia elää siinä hetkessä, hän mietti mieluummin sitä mihin Laika viedään seu-raavaksi ja mitä sitten ensi kerralla tapahtuu.

Lopputuokion "fiilisjanat" olivat yksimielisiä, kaikilla lapsilla oli ollut *"tosi kivaa!"*. Tämä sai meidät muuttamaan seuraavan kerran "fiilisjana" kysymyksiä ja teimme niistä yksityiskohtai-sempia sekä kysyimme mikä kyseisessä harjoituksessa oli erityisen kivaa. Tähän saimme vain

arviointimme kannalta valitettavan usein vastaukseksi: ”*kaikki!*”. Arviointi osoittautuikin mielestämme työskentelyssämme isoimmaksi haasteeksi. Meillä oli käytössä kamera ja videokamera, mutta olimme niin mukana toiminnassa, emmekä olleet tarpeeksi selvästi suunnitelleet kuka videoi ja milloin, joten videomateriaalimme oli hajanainen ja suppea. Halusimme mennä omiin rooleihimme ja leikkeihin täysin mukaan ja se ei onnistunut videokamera kädessä. Myös arviointilomakkeessa havainnoivalle lastentarhanopettajalle olisi ollut kehitettävää. Meidän olisi pitänyt tarkentaa kysymyksiä yksilökohtaisemmiksi ja keskittyä enemmän tavoitteisiimme eli tunteiden tunnistamiseen ja nimeämiseen ja miten se näkyi tuokion aikana. Meillä oli niin kova palo päästä toimimaan lasten pariin, joten lomakkeen viimeistely jäi vähille.

Valitettavasti ryhmän lastentarhanopettaja ei tällä kertaa päässyt seuraamaan toimintaamme, joten tuokiota arvioi sijainen. Palaute oli positiivista, mutta suppeaa sillä sijainen ei tuntenut lapsia juuri entuudestaan ja tunneilmaisun havainnointi oli hänelle hieman haasteellista. Arviointilomakkeeseen sijainen kirjoitti, että lapset osasivat nimetä ja ilmaista tunteitaan hyvin ja ottaa toistenkin lasten tunteet huomioon hyvin. Lomakkeen kohtaan kolme: lapset toimivat ryhmänä hyvin ja noudattivat ohjeita, hän vastasi että osittain. Kaikkiin muihin kohtiin hän vastasi kyllä.

Hienoa oli kuitenkin huomata, miten hyvin ryhmän lapset kuuntelivat ohjeita. Tällä kerralla heitä ei tarvinnut kertaakaan muistuttaa ryhmäsäännöistä, he kuuntelivat kerralla ohjeet, eivätkä häirinneet toisten työskentelyä millään tavalla. He lähtivät mukaan toimintaamme avoimin mielin ja hyvin innostuneesti. Tästä kerrasta meille ohjaajille jäi erityisen hyvä mieli ja tästä oli hyvä jatkaa!

Kuva 5: Taikasepra piirustus ja kokoontuminen piirissä

5.4 Noidan vangiksi

3. Toimintakerta: Noidan vangiksi

Tarvikkeita: patjat, rentoutus cd, noitavermeet, rentoutus tarina, rumpu, Laikan korvat

Aloitus: Alkupiiri, vaihdetaan kuulumiset ja mietitään mitä edelliskerrasta jäi mieleen? Ilmeen heitto piirissä, jokainen vuorotellen lähettää ilmeen, jonka kaikki toistavat. Laikan korvat laitetaan vuorotellen lasten päähän ja jokainen vuorollaan on Laika ja kertoo miltä tuntuu?

Laika on luolassa vankina. Mietitään yhdessä millainen on noita? Onko ilkeä tms? Noita asuu luolassa ja yrittää pyydystää metsäneläimiä luolaansa..

Leikki: Noitaleikki. Leikkijöistä valitaan 2 noitaa, jotka ovat huoneen eri nurkissa kukin omassa onkalossaan. Muut leikkijät juoksevat vapaasti ympäri huonetta ja merkistä noidat ottavat muita leikkijöitä kiinni.

Leikki: Metsäneläimet lähtevät pelastamaan Laikaa noidan luolasta, yhtäkkiä kuuluu kova pamahdus ja kaikki lapset (+ohjaaja) menevät maahan makaamaan ja ottavat tiukasti toisiaan käsistä kiinni. Noita yrittää irrottaa lapsia toisistaan. Noita vie jokaisen eläimen yksitellen ylös luolaan. Noita ottaa kaikki luolaansa vangiksi..tarina jatkuu ensikerralla.

Lopuksi: Janat, oliko kivaa ja minkä takia? Missä se tuntui? Oliko noita pelottava?

Rentoutus: musiikkia ja tarina

Kolmannen kerran tavoitteiksi asetimme tutustumisen toisiimme syvemmin sekä noitahahmoon tutustumisen ja jännityksen tarjoamisen lapsille. Tähänastiset kokemukset tuokioista olivat meillä ohjaajilla odottavaiset. Toivoimme, että pääsisimme tarinassa kunnolla eteenpäin ja ryhmämme innostuisi vielä lisää draamatoiminnasta. Tiedostimme sen, että ilman lasten innostusta opinnäytetyömme tavoitteiden työstäminen olisi mahdotonta.

Tällä kerralla Taikametsään osallistui yhdeksän lasta. Erytisen haasteelliseksi tehtäväksi ryhmälle osoittautui Laikan tunteisiin meneminen. Jokainen sai vuorollaan ”Laikan korvat” päähänsä ja sai kertoa miltä Laikasta nyt tuntuu? Hän on edelleen luolassa yksin vankina eikä tiedä miten pääsisi pois. Lapset keskittyivät harjoituksessa siihen, että ”Laikan korvat” olivat oikeasti vauvan ruskeat sukkahousut ja se huvitti heitä kovasti. Tässä huomaamme jälleen sen miten fiksuja ja reaaliaimailmassa eläviä kuusivuotiaat lapset jo ovat, heitä on vaikeampi niin sanotusti ”höynäyttää”. Pienemmille lapsille päähine olisi luultavasti toiminut paremmin. Tunteista kertominen ei myöskään ollut helppoa. Lapset kuvasivat Laikan tunnetta yhdellä sanalla ja sekin toistui monella lapsella. ”Ööööö musta tuntuu pelottavalta” tai ”no musta tuntuu tosi kivalta hihhi” ja naurua perään.

Tällä kerralla olimme unohtaneet nostaa sääntötaulun seinälle, joten niihin vetoaminen ja kertaaminen harjoitusten välissä ei muistunut meidän mieleen. Tämä kerta osoitti sen, miten lapset tarvitsevat selkeät rajat. Tilanne, missä tämä tuli hyvin esiin oli harjoituksessa, jossa noita irrotti jokaisen metsäneläimen vuorollaan toisistaan. Lapset makasivat maassa ja pitivät

tiukasti käsistä kiinni toisiaan, ettei noita saisi heitä irti ja veisi luolaansa vangiksi. Aluksi muutama lapsista rimpui ja huusi että ”*en joudu luolaan!*”. Tämä saattoi kertoa jännityksestä ja innostuksesta. Ehkä näitä lapsia pelotti niin paljon, mennä luolaan että he vastustelivat sitä. Onnistuimme jälleen luomaan jännitystä ja viemään tarinaa eteenpäin. Nyt pysähdyimme piiriin pohtimaan, mitä seuraavaksi tapahtuu? Miten eläimet saavat pelastettua Laikan ja itsensä luolasta?

Kuva 6: Jokainen saa vuorollaan mennä Laikan tunteisiin

Yhden kerran tuokion aikana, havainnoiva lastentarhanopettaja pysäytti erään tytön ja muistutti häntä siitä, mikä on jono, sillä lapset ryntäsivät innoissaan viemään istumapatjoja kaappiin ilman siistiin jonoon asettumista. Tämä ei ehkä olisi ollut tarpeellista, mutta uskomme että se tuli häneltä niin vaistomaisesti, että hän ei edes ajatellut puuttuvansa toimintaamme. Palautteen saaminen tältä kerralta oli jälleen haastavaa lasten osalta. Edelleen heidän oli vaikea kertoa mikä toiminnassa oli kivaa, ja miksi? Ehkä emme osanneet asettaa kysymyksiä janelle oikein tai sitten olisi pitänyt käydä kahden kesken jokaisen lapsen kanssa tuokion jälkeen pieni arviointihetki. Kymmenen hengen ryhmässä tämä oli vaikeaa. Kokemamme mukaan kaikki lapset pitivät kaikesta ja paljon.

Kolmannen toimintakerran arviointilomakkeen palaute lastentarhanopettajalta oli kannustavaa ja rakentavaa. Hänen mielestään ohjeiden noudattaminen ja ryhmänä toimiminen oli osittain onnistunutta, mutta muutamalla lapsella oli tällä kerralla vaikea keskittyä ja heillä meni niin sanotusti toiminta yli. Lasten tunneilmaisussa onnistuimme osittain, sillä tuokion edessä lasten oli helpompi heittäytyä tunteeseen. Alussa oli vaikeaa ja riehaantuminen tapahtui muutaman lapsen kohdalla, mikä vaikutti muihinkin ryhmäläisiin. Tämäkin saattoi olla reaktio tunteeseen? Lapset osasivat osittain nimetä tunteitaan ja ottaa toisten tunteet huomioon. Ohjaajat saivat lapset hyvin innostumaan ja vuorovaikutus lasten ja aikuisten välillä toimi hy-

vin. Ohjaajat sopeutuivat uusiin muuttuviin tilanteisiin hyvin. *”He rajoittivat lapsia toiminnan ohessa hyvin. Tämä kerta vaati aikuisen puuttumista ja rajoittamista.”* Lapset saivat tilaa ilmaisulleen ja toiminnalleen. Ohjaajat auttoivat lapsia nimeämään tunteitaan hyvin. *”Hyvin ohjattua keskustelua, sopivasti materiaalia ja rekvisiittaa mielikuvien avuksi.”*

Lainaus lastentarhanopettajan palautteesta: *”Mukaan lähteminen, kiinnikäyminen ja toisen kuuntelu vaikeita asioita tänään. Haastavia tehtäviä tälle ryhmälle. Aika moni lapsi ei jaksanut oikein keskittyä, jännitys ja innostuminen meni yli? Vetäjät saivat pidettyä tilanteen kuitenkin hyvin kasassa. Suunnitelma oli hyvä, leikkien ja tehtävien ohjeistus olisi ollut hyvä käydä vielä toistamiseen läpi kielipulmien ja keskittymisvaikeuksien takia. Parvella(luolassa) oli hyvä pysäyttäminen ja rauhoittuminen hurjan leikin jälkeen. Janaa ennen olisi vaatinut vastaavanlaisen rauhoittumisen. Kokonaisuudessaan hyvin intensiivinen kerta. Hyvä suunnitelma, vaati paljon lapsilta ja vetäjiltä!”*

Kolmas toimintakerta osoittautui näin jälkikäteen ajatellen kaikkein haasteellisimmaksi. Meistä ohjaajista tuntui, ettei tällä kerralla mikään mennyt suunnitelmiamme mukaan. Jälkeenpäin ajateltuna meillä oli tällä tuokiolla selvästi liian vaikeita harjoituksia tälle ryhmälle. Koska kolmannen kerran ilmapiiri oli hyvin sekava, eikä kenelläkään tuntunut olevan käsitystä siitä, mitä ollaan tekemässä. Jo alkupiiriin tullessa lapset olivat levottomia ja pelleilivät paljon. Tuokion aikana heidän oli vaikea kuunnella ohjeita ja keskittyä toimintaan.

Kaiken kaikkiaan kolmannesta toimintakerrasta jäi ristiriitaiset tunnelmat. Ohjaajina me aistimme ryhmäläisiä joka tilanteessa ja meidän tuli olla valmiina muuttamaan alkuperäisiä suunnitelmia tarvittaessa. Meidän tuli ansaita lasten luottamus ja näin ollen seuraavalla kerralla muistuttaa heitä ryhmän säännöistä. Olimme tämänkin kerran jälkeen ohjaajija hyvin kriittisiä omaa toimintaamme kohtaan ja huomasimme puutteita. Oivalsimme esimerkiksi sen, että tälle ryhmälle tulee kertoa jokaisen harjoituksen ohjeet vähintään kahteen kertaan ennen kuin voimme aloittaa heille täysin vieraan ja uuden toiminnan. Opimme myös sen, että ryhmä tarvitsee jokaisen vähänkin pelottavamman ja energisen leikin jälkeen kunnon tilanteen pysäyttämisen ja asiasta keskustelun ryhmässä. Näiden oivallusten avulla pyrimme seuraavilla kerroilla tekemään juurin niin.

Huomasimme myös sen, miten ohjaajalta vaaditaan herkkyyttä huomata ryhmässä tapahtuvia ilmiöitä. Liiallinen pitäytyminen alkuperäisessä suunnitelmassa ohjaustilanteessa pitää ohjaajan etäällä ryhmästä ja estää luottamuksen syntymistä ohjaajan ja ryhmäläisten välillä. Välillä huomasimme, että suoritimme liikaa harjoituksia harjoitusten perään kelloa tuijottaen, kun olisi pitänyt vain antaa enemmän lasten ilmaisulle tilaa. Ohjaajan on uskallettava käyttää intuitiotaan ja heittäytyttävä tunnetasolla mukaan toimintaan. Jos emme olisi näitä asioita tiedostaneet, draamatoimintamme tavoitteiden saavuttaminen olisi ollut mahdotonta.

5.5 Eläimet vapautuvat

4. Toimintakerta: Eläimet vapautuvat

Tarvikkeita: noitavermeet, kyniä, paperia, kartonki, koirankeksit, kori

Aloitus: kuulumisien vaihtaminen ja edelliskerran muistelut piirissä sekä hymyn heitot kaikille.
Leikki: Taikasalaattia, muunnelma hedelmäsalaattileikistä.

Mietitään jokainen omillamme missä olen hyvä? Jokainen piirtää tai kirjoittaa asian, missä on hyvä paperille ja valmiit työt käydään pistämässä seinällä olevalle kartongille. Esitellään ne.

Siirrytään noidan luolaan. Noita kertoo vapauttavansa eläimet jos jokainen löytää metsään piilotetun koirankeksin. Pareittain lapset etsivät keksejä tilasta ja löydettyään sen, antavat sen noidalle ja pääsevät vapaaksi. Kaikki eläimet ja Laika vapautuivat.

Tämän jälkeen mietitään miltä Laikasta tuntuu? Pohdimme mitä seuraavalla kerralla voi tapahtua?

Lopuksi lapset saavat valita hymynaaman tai surunaaman ja kertoa mistä piti tai ei pitänyt.

Neljännän kerran tavoitteina olivat henkilökohtaisen hyvän löytäminen eli että lapsi oppii kertoamaan missä on hyvä sekä ryhmänhengen kohottaminen. Valitsimme nämä harjoitukset ja tavoitteet sen vuoksi, että huomasimme edellisten kertojen perusteella lasten vaikeudet kertoa omasta itsestään. Toisten kuuntelu oli välillä osalla lapsista hankalaa ja he puhuivat toisten päälle, joten ajattelimme että näiden harjoitusten avulla he saisivat mahdollisuuden kertoa ja kuunnella. ”Missä olen hyvä?” tehtävä osoittautuikin erittäin mieluiseksi ja onnistuneeksi kokemukseksi niin meille kuin lapsille. Jokainen lapsi nautti siitä, miten sai esiintyä ja kertoa kaikille muille esimerkiksi että: ”olen hyvä laulamaan, ratsastamaan ja leikkimään.” He saivat myös piirtää ja kirjoittaa tämän paperille ja kaikkien työt nostettiin seinälle.

Kuva 7: Hyvä Minä

Jännitteen luominen ei ollut meille missään vaiheessa hankalaa, vaan tarinaan mentäessä lapset lähtivät innolla mukaan. Tällä kerralla tehtäväksi tuli pelastaa Laika viemällä koiranluunpalasia noidalle. Noita vapautti Laikan ja muut eläimet jos jokainen metsäneläin toisi hänelle Taikametsään piilotetun luunpalan. Lapset lähtivät etsimään luita innolla ja jännityksellä. Ensimmäistä kertaa draamaa ohjanneina oli jännittävää huomata, miten pelkkä huivin laitto päähän teki ohjaajasta pelottavan ja ilkeän noidan. Lasten ilmeet olivat jännittyneitä ja säikähtäneitä, kun noita kertoi luolassaan ohjeet taikaluunpalan metsästykseseen. Joten uskomme, että vielä kuusivuotiaatkin ovat aika pieniä lapsia, joilla on pelot ja tunteet herkästi pinnassa. Huomasimme myös, että lapset menivät omaan rooliinsa metsäneläimenä paljon paremmin sisään kuin edelliskerralla. Liekö tähän vaikuttanut tämän kertaiset metsäneläin päähineet lapsille, jotka edelliskerralla unohdimme jakaa. He eläytyivät liikkeellä ja äänellä omaan rooliinsa. Yksikin lapsi puhui selvästi erilailla hiirenä kuin tavallisena kuusivuotiaana Minnana.

Taikametsä osuuden jälkeen muutama lapsi keksi erinomaisesti jatkoa tarinalle ja he muistivat todella hyvin kaiken mitä aikaisemmin oli tapahtunut. Yksi poika esimerkiksi muisti tämän Taikaluun, jota ilkeä noita ei saa missään tapauksessa saada haltuunsa tai hänestä tulee metsän valtiatar. Tästä oli puhuttu vain ensimmäisellä kerralla. Laikan tunteistakin oli tällä kerralla selvästi helpompi puhua. Jokainen lapsi mietti oikein tarkkaan, miltähän Laikasta nyt tuntuu, kun hän on päässyt vapaaksi. Lasten lauseita tähän liittyen: *”varmaan tosi onnelliselta”, ”iloiselta”, ”helpottuneelta, mutta edelleen huolestuneelta, kun on eksynyt metsään.”* *”sil on varmaan nälkä”.*

Loppuarviointi sujui mutkattomasti yksinkertaistaen palautteen saannin kahdelle kortille: iloinen ja surullinen naama, oliko kivaa? Eikö ollut kivaa? Mikä oli kivaa? Miksi? Keskustelimme loppupiirissä tuokiosta ja saimme hyvin positiivista palautetta lapsilta erityisesti Taikametsäosuudesta. Lapset toivoivat sitä lisää, mutta pitivät kovasti myös esimerkiksi ”hyvä minä” taukun teosta.

Tämä kerta oli meille ohjaajille ensimmäinen todellinen onnistumisen elämys. Nyt toiminta oli saanut selvän suunnan josta nämä lapset ja tämä ryhmä pitivät. Lapset olisivat halunneet jatkaa ja jatkaa tarinaa, mutta aika oli valitettavasti rajallinen.

Tekstiä oppimispäiväkirjasta: *” Nyt viimeistään tarina tuntui tempaisevan jokaisen lapsen mukaan toimintaan. Kaikki lapset istuivat hiiren hiljaa paikallaan, kun noita kertoi heille miten he pääsevät vapaiksi luolasta. Olemme päässeet draamatoiminnassa siihen vaiheeseen, että jokainen lapsi on innostunut tarinasta. Jännite on syntynyt jokaisella kerralla, mutta erityisesti tänään noidan kohdatessa eläimet pimeässä luolassa, lapset kauhistuivat. Nyt on edessä jännittävä seikkailu Taikametsän läpi Laikan kotiin. ”*

Kun koko ryhmä on innostunut ja motivoitunut toimimaan, ei ohjaajan tarvitse pitää kaikkia lankoja tiukasti käsissään. Tässä tilanteessa ryhmä itse antaa toiminnalle sisällön eikä ohjaajien tarvitse kuin seurata ryhmää ja pitää tätä saavutettua vireystasoa korkealla. Tämän me koimme nyt ensimmäistä kertaa itse käytännössä. Nyt olimme saaneet jännitteen kantamaan ja tarinan elämään ryhmässä.

Lainaus lastentarhanopettajan palautteesta: *”Hyvä kokonaisuus! Hyvin suunniteltu kokonaisuus, toiminta rauhallista ja lasten helpompi olla mukana eikä riehaantumista päässyt tapahtumaan. Kaikkien huomiointi tasapuolista. Ei vieraskoreutta, toisaalta vaati aikuisilta rajojen asettamista. Lasten oli vaikea huomioida toisiaan, koskeminen ärsyttää toisia ja toisten vaikea olla koskematta.”*

5.6 Viisas tietäjä ja kartta

5. Toimintakerta: Viisas tietäjä ja kartta

Tarvikkeita: silmälasit, kartta, paperia, kyniä

Aloitus: piirissä kuulumiset, edelliskerran muistelut ja sääntöjen muistutus. Piirissä jokainen vuorollaan esittää liikkeellä ja halutessaan äänellä sen hetkistä olo/tunnetilaansa, koko ryhmä toistaa jokaisen tekemän liikkeen.

Leikki: Kuka pelkää noita-akkaa?

Leikki: Noita ja Laika-leikki. Seistään piirissä käsi kädessä, piirin sisällä ovat noita ja Laika, molempien silmät peitettyinä huivilla. Noita yrittää saada Laikaa kiinni huhuilemalla tätä ja Laikan on vastattava noidan huhuilluun. Muiden pitää pitää käsistä tiukasti kiinni.

Seuraavaksi kukat päähän. Lähdetään liikkumaan metsäneläiminä tilassa, miten eläimesi liikkuu?

Törmätään viisaaseen tietäjään. Tietäjä esittää arvoituksia, jotka arvattua eläimet saavat kartan, minkä avulla Laika löytää kotiin.

Seuraavaksi Piirretty juoru.

Lopuksi: Säännöistä maininta, kuuntele ja kunnioita toista, tunnekortit, valitse kortti ja kerro mikä oli kivointa?

Viidennen kerran tavoitteenamme oli edetä juonessa jännitteitä luoden eteenpäin sekä haastaa kuusivuotiaita kielellisesti arvoitusten muodossa. Otimme myös mukaan harjoitteen, jossa joutui koskemaan toista, mutta tällä kertaa tarkoin säännöin. Olimme aikaisemmin todenneet lastentarhanopettajan kanssa toisen kosketuksen olevan vaikeaa sietää.

Aloitimme toimintamme tuttuun tapaan piirissä kuulumisien vaihdolla, edelliskerran muisteilla sekä sääntöjen kertaamisella. Piirissä jatkoimme vielä liikkeellä ja äänellä, jonka toiset toistivat. Tämä sujui jo huomattavasti paremmin edelliskertoihin verrattuna, koska jokainen jaksoi toistaa toisten esittämät eleet ja äänet ja keksivät jo paljon paremmin itse uusia. Seuraavaksi leikimme Kuka pelkää noita-akkaa leikkiä. Tämä toimi energianpurkuleikkinä ja lap-

set nauttivat vanhasta tutusta leikistä, koska kaikki juoksivat iloisena karkuun noita-akkaa ja halusivat jäädä vuorollaan. Ainut harmi oli tilan pieni koko. Energianpurkuleikin jälkeen aloitimme Noita Laika-leikin, jossa kaksi lasta on piirin keskellä sokkona ja muut piirissä pitävät toisiaan kädestä kiinni. Keskellä olijoista toinen on noita, joka huutelee ”Laikaa?” ja toinen Laika, joka huutelee ”täällä!” Epäilimme ensin, otammeko koko leikkiä mukaan toimintakertaan, koska pelkäsimme sen olevan liian haasteellinen lapsille. Kerroimme säännöt ja toisimme ne vielä yhdessä, jotta säännöt tulivat varmasti selkeiksi kaikille. Halukkaita löytyi heti piirin keskelle. Toiset lapsista ymmärsivät jutun juonen ja mennä huhuilivat ja hihittelivät ympäri piiriä. Toiset kävelivät hiljaa sokkona eikä päästänyt ääntäkään. Leikimme leikkiä sen aikaa, kunnes kaikki halukkaat olivat käyneet piirissä.

Sitten me ohjaajat laitoimme kukat päähän, lapset eläinhahmonsia ja lähdimme liikkumaan tilassa metsäneläiminä. Yhtäkkiä Taikametsässä seisoivat meistä toinen Viisaana Tietäjänä. Viisas Tietäjä kertoi, että jos lapset osaisivat vastata kymmeneen vaikeaan arvoitukseen, saisivat he kartan, jonka avulla he voisivat auttaa Laikaa löytämään kotiin. Lapset olivat taas ihastuttavan kykynsä mukaan täysin heittäytyneitä tarinan mukaan ja Viisaan Tietäjän rekvisiitaksi riittivät suuret silmälasit. Lasten ainut tavoite oli saada kartta ja auttaa Laikaa. Arvoitukset olivat muodossa: *pihalla on suuri puu, puun alla on koiran...(luu)?* Esiopetusikäisen kiinnostus kaikenlaisia loruilua ja arvoituksia kohtaan on suuri ja tämänkin ryhmän lapset vastailivat Tietäjän arvoituksiin innostuneesti ja yhteen ääneen. Arvoitukset selvitettyään lapset saivat tietäjältä kartan, jota kerääntyttiin yhdessä tutkimaan.

Kuva 8: Taikametsän kartta vie Laikan kotiin

Kartan tutkinnan jälkeen, totesimme reitin olevan selvillä seuraavaa kertaa varten ja riisimme roolit yltämme. Lapset olivat malttamattomia ja olisivat halunneet jo lähteä kartan kanssa Laikan kotia kohti. Jouduimme huomauttamaan, että kukat on jo riisuttu päästämme ja draamasopimuksen jo hyvin sisäistäneet lapset kerääntyivät hieman harmitellen piiriin.

Tarinan jälkeen kerroimme seuraavaksi olevamme ”piirrettyä juorua”. Tässä lapset istuivat peräkkäin jonossa ja jonon viimeinen saa nähdä paperilta kuvan, esimerkiksi kukan, ja hän alkaa piirtää kuvaa seuraavan lapsen selkään. Seuraava lapsi jonossa piirtää tuntemansa kuvan taas seuraavan selkään ja niin edelleen, kunnes jonon ensimmäinen ja viimeinen selkään piirretty piirtää tuntemansa kuvan paperille. Tämä harjoitus olisi vaatinut paljon keskittymistä ja malttia, koska siinä täytyy odotella omaa vuoroaan jonkin aikaa. Lapset kyllä tekivät oman osuutensa, mutta innostus ei ehkä ollut kyseistä harjoitusta kohtaan huipussaan ja olisimmekin voineet pitää harjoitteen mielummin ennen kartan löytämistä ja draamaosuutta. Lasten oli varmasti vaikea koota itseään kartan löytämisen ja siitä koituneen innostuksen jälkeen näinkin keskittymistä vaativaan harjoitteeseen. Tosin nähdessään piirustusten alkuperäisen version ja viimeisen ”juoruversion” lapset nauroivat matkalle muuttuneille kuville ja tahtoivat jatkaa uudelleen juorua.

Piirretyn juorun jälkeen kertasimme vielä yhdessä sääntöjä sekä kyselimme tunnekortein mikä oli toimintakerrassa ollut kaikkein kivointa? Tällä kerralla ehdottomaksi suosikiksi nousi kartta, jonka ponteesta lapset kyselivät taas innoissaan seuraavasta kerrasta ja tahtoivat jo lähteä ”*ettimään Laikan kotia*”.

Kerta sujui haasteellisuudestaan huolimatta hienosti ja lapset olivat jo täysin mukana tarinassa ja viemässä sitä eteenpäin. Jäimme itsekkin todella paljon odottamaan tulevaa ja viimeistä kertaa lasten innoittamana.

Lainaus lastentarhanopettajan palautteesta: *”Suunnitelma kerralle oli toimiva kokonaisuus. Uusia leikkejä lapsille, vaativat keskittymistä (arvoitukset ja piirretty juoru). Alun tunnepiiri oli vaikea, muuten osallistuminen hyvää. Toisten oli vaikea kestää kommentteja tai toisten lasten kosketusta. Yhteiselon ja tekemisen harjoittelu siis tarpeen. Ryhmän toimivuuden kannalta on lapsia rajoitettava, joka osin rajoittaa lasten vapaata ja spontaania ilmaisua. Tällä kerralla näkyi kielelliset ja sosiaaliset haasteet.*

5.7 Laika löytää kotiin

6. Toimintakerta: Laika löytää kotiin

Tarvikkeita: huivit, karhu päähine, paperit kynä, noitahuivi, eläinpäähineet, ilmapallot, jätessäkki

Aloitutus: Alkupiiri. mitä kuuluu? säännöt? mihin tarina jäi? tutkitaan karttaa.

Leikki: Metsä-lampi-luola-leikki.

Sitten kukat + eläinhatut päähän.

Lähdetään lammelle. Tehdään solmu, jonka avauduttua kaikki pääsevät loikkaamaan lammen yli kohti luolaa. Hiivitään luolalle (parvelle) tavoitteena saada taikaluu pois noidalta. Jokaisen täytyy löytää nukkuvan noidan luolasta oma pikkuluu ja tuoda se koriin, jossa luut muuttuvat yhdeksi isoksi taikaluuksi.

Mennään piiriin, metsässä sataa ilmapalloja, joita eläinten täytyy pitää ilmassa, ilmapalloja tulee kokoajan lisää. Lopulta jatketaan matkaa.

Rappusten alta löytyy Laikan koti ja äiti. Laika jakaa lapsille kunniakirjat.

Sitten jutellaan mikä fiilis laikalle jäi..mitä itse ovat tykänneet olla taikametsässä..

Loppupiiri. Muistellaan menneitä, mikä on jäänyt mieleen?

Viimeisen toimintakerran aloitimme alkupiirillä, missä kävimme kuulumiset läpi, muistelimme sääntöjä, kertasimme viime kertaa ja tutkimme jälleen karttaa. Lapset olivat heti mukana tarinassa ja toivoivat jo löytävänsä Laikan kodin, jotta Laika pääsisi äitinsä luokse. Tunnelma oli muutoinkin heti toiminnan alusta lähtien innokas, mutta haikea ja lapset olivat todella keskittyneitä toimintaan. Tämä näkyi heidän kuuntelemisen ja keskittymisen taidossa sekä siinä, että he tekivät hienosti yhteistyötä keskenään ja antoivat toisilleen tilaa tutkia karttaa ja kysellä ohjaajilta siitä.

Ennen Taikametsään siirtymistä leikimme lasten yhtä suosikiksi nousutta leikkiä, luola-metsä-lampea. Leikin oli tarkoitus purkaa ylimääräistä energiaa lapsilta, mutta malttamattomuus karttaa ja Taikametsää kohtaan johti siihen, että leikin säännöt tahtoivat unohtua ja lapset juoksentelivat paikasta toiseen sääntöihin keskittymättä.

Leikin jälkeen laitoimme kukat sekä eläinhatut päällemme ja siirryimme Taikametsään. Totesimme yhdessä, että ensin kartan mukaan täytyi mennä lammelle. Lammella odotti tehtävä, joka piti ensin ratkaista, jotta lammen pystyi ylittämään. Menimme piiriin ja lähdimme kävelemään toisiamme kohti ottaen jonkun vastaantulevan kädestä kiinni ja toisella kädellä jonkun toisen kädestä kiinni. Näin olimme saaneet luotua itsestämme solmun. Solmua avatessa, lasten kädet irtosivat moneen otteeseen toisistaan ja solmun auettua olimme kahdessa piirissä. Solmuleikki osoittautui myös varsin haasteelliseksi, vaikka olimme kerranneet säännöt parikin kertaa. Luulemme, että lapsille leikissä oli vaikeampaa sietää toisen niin liki olevaa läs-

näoloa, kun avata itse solmua. Tällaisia lähellä toista olevia sekä yhteistyötä vaativia harjoitteita meidän olisi ollut hyvä ottaa tälle ryhmälle lisää.

Solmun jälkeen oli edessä Taikametsän jännittävin kohta. Kartta vei meidät luolan suulle ja eläinten piti hiipiä vuorollaan luolaan etsimään taikalun osia, jossa nukkuva noita kuorsasi. Olimme piilottaneet keksin palasia parvelle etukäteen ja toinen meistä oli hetkeä aikaisemmin kiivennyt parvelle noidaksi nukkumaan. Alhaalla sovimme lasten kanssa, että he saavat käydä luolassa pareittain etsimässä taikalun palasia ja hiipiä sen löydettyä takaisin alas ja tuoda palan alhaalla odottavaan koriin. Tässä kohtaa koko Taikametsän aikana jännitys oli ylimmillään. Lapset odottivat kaikki hiiren hiljaa alhaalla vuoroaan ja heidän ilmeistään näki, että keskittyminen oli hurjaa. Kaikkien riemuksi palat löydettiin koriin josta paljastui hetken päästä kokonainen iso taikaluu. Tämän seurauksena noita huusi luolastaan menettäneensä valtiattaren voimat ja jäävänsä ikiajoiksi yksin luolaan.

Luolasta ja noidasta päästyä, metsäneläimet tutkivat taas karttaa yhdessä ja huomasivat, että heidän täytyi vielä mennä metsään. Joukolla siirryimme metsään, jossa alkoi sataa ilmapalloja. Ilmapalloja piti pitää ilmassa ja pudottuaan ilmapallo poistui metsästä. Lopulta kaikki ilmapallot olivat sataneet maahan ja metsästä siirryttiin kohti Laikan kotia. Ilmapallosade oli lapsille hymyistä ja ilon kiljahduksista päätellen hauskaa. Tosin tässäkin kohdassa lasten oli aluksi vaikea tehdä yhteistyötä. Kaikki olisivat vain halunneet oman pallon, jota koettaa pitää ilmassa, mutta selitetyämme, että ilmapalloa on vaikea pitää yksin ilmassa, lapset osasivat jonkun verran paremmin jo pallotella keskenään.

Ilmapallometsän jälkeen kartta lopulta opasti Laikan kotiin äidin luokse. Lattialle istuuduttuamme kaikki saivat vuorollaan pitää ja silittää Laikaa ja tämän äitiä. Piirissä juttelimme yhdessä siitä, miltä Laikasta nyt mahtoi tuntua, kun se oli päässyt vihdoinkin kotiin. Yksi lapsista huomasi, että Laika ei ole enää surullinen, sen korvatkin olivat nousseet pystyyn! Tämän seurauksena ”Laika” jakoi jokaiselle lapselle ikioman kunniakirjan (LIITE 9).

Lopuksi kyselimme lapsilta mitä he olivat pitäneet Taikametsästä ja mikä oli jäänyt parhaiten mieleen? Kaikkien yhtyivät ensimmäisen vastaukseen, että kaikki oli ollut: *”ihan tositositosisisikahuippukiva!”*.

Kuva 9: Laika ja äiti ja Taikaluu

Viimeistä toimintakertaa oli odotettu niin lasten kuin meidänkin puolesta. Kerta meni loistavasti pienestä malttamattomuudesta huolimatta ja jännitys oli huipussaan tällä kerralla. Oli todella mukavaa päästää tyytyväiset ja onnelliset lapset jatkamaan päiväänsä toiminnan loputtua. Lastentarhanopettajankin palaute viimeisestä kerrasta koski etenkin lasten innostusta. Hänen mielestään lapset lähtivät toimintaan mukaan todella innokkaasti ja jännitys ohjaajia kohtaan oli kadonnut kokonaan. Hänen mukaansa tätä kertaa oli odotettu ja jännitetty jo etukäteen. Vaikka innostus ja draamasta koitua jännitys vaikeuttivatkin ohjeiden kuuntelua ja yhdessä toimimista oli muuten kokonaisuus hyvä. Hän myös kertoi, että lapset osasivat paremmin nyt ilmaista ja nimetä tunteitaan. Hän kiitteli hyvin toimineesta vuorovaikutuksesta ohjaajien ja lasten välillä sekä huomasi meidän tukeneen lasten tunnetaitoja toiminnassa.

Myös meille jäi viimeisestä kerrasta erityisen hyvä mieli ja päiväkodin ovista oli helppo lähteä hymyillen, kun lapset jäivät leikkimään Laikaa ja Taikametsää omin neuvoin pihamaalle.

6 ARVIOINTI

Toteutimme opinnäytetyömme toiminnallisena, jotta pääsisimme kehittämään projektiosaamistamme, ohjaustaitojamme sekä työskentelyä varhaiskasvattajana. Toiminnan ohjaajina meidän ainoa mahdollisuus kehittää käytännönosaamista on arvioida, miten draamatyöskentely on sujunut. Arvioinnissa tulemme peilaamaan toimintaa asettamiimme tavoitteisiin. Matkan aikana tavoitteemme muuttuivat realistisemmiksi. Keskityimme nyt erityisesti esiopetusikäisten tunteiden tunnistamiseen, nimeämiseen sekä toisen tunteet huomioon ottamiseen. Suunnittelimme toimintamme näiden tavoitteiden ympärille.

Draamatuokioiden suunnitteluvaiheessa toimimme enemmänkin intuitiomme varassa kuin, että olisimme nojautuneet yhteen, ainoaan ja oikeaan arviointimenetelmään. Pohdimme, mitkä arvioimis- ja tiedonhankintakeinot olisivat työskentelymme ja tavoitteiden kannalta parhaimmat. Työmme erääksi keskeisimmistä arviointimenetelmistä nousi osallistuva havainnointi.

Osallistuva havainnointi on menetelmänä vaativa, sillä ohjaajan tulee samanaikaisesti kyetä kiinnittämään huomiota useisiin eri seikkoihin arvioidessaan toimintaa (Syrjälä 1994, 84). Draamatoimintamme aikana tunsimme olevamme monessa roolissa yhtä aikaa ja se tuotti välillä vaikeuksia. Samanaikaisesti meidän piti olla ohjaajia, jotka havainnoivat objektiivisesti sekä yksilöiden että koko ryhmän toimintaa sekä ohjaajia, jotka heittäytyvät itse tarinaan mukaan ja vievät sitä eteenpäin. Varsinkin draamaprosessin alkuvaiheessa oma innostuksemme vaikutti varmasti myös lasten innostumiseen. Tämä kahden roolin päällekkäisyys vaikutti kykyyn arvioida ja havainnoida draamaprosessiamme.

Arviointimenetelminä käytimme lastentarhanopettajalle tehtyä arviointilomaketta, sekä toiminnassa tunnekortteja, fiilisjanoja, videomateriaalia, havainnointia sekä toisiltamme saamaa palautetta. Keskustelimme jokaisen tuokion jälkeen lastentarhanopettajan sekä toistemme kanssa toiminnasta. Katsoimme myös valokuvia ja videomateriaalia, mikä auttoi palauttamaan asioita mieleen. Havainnointimenetelminä meillä oli henkilökohtaiset päiväkirjat koko draamatoiminnan ajan, joissa purimme omia tunteitamme ja kokemuksiamme omasta ohjaamisestamme, draamatyöskentelystä sekä siihen osallistuvista lapsista.

Meillä oli siis monta erilaista työmme arviointi- ja havainnointikeinoa, jotka tukivat toisiaan. Emme noudattaneet mitään tiettyä linjaa valitessamme arviointimenetelmiä, vaan halusimme käyttää juuri sellaisia menetelmiä, jotka parhaiten palvelivat juuri meidän työtämme ja antoivat tietoa toiminnastamme, draamaprosessista sekä lapsista.

6.1 Yhteenveto draamaprosessista

Työmme toimi eräänlaisena pioneerityönä päiväkodissa, sillä vastaavaa projektia siellä ei ole aikaisemmin tehty. Draamatoiminta oli päiväkodille jokseenkin vierasta. Ryhmän lastentarhanopettajalla oli jo pitkään ollut haaveena jonkinlainen tunnetaitoihin liittyvä pitkäjaksoisempi prosessi, mutta käytännön työ päiväkodissa ei ollut vielä mahdollistanut tätä.

Työmme tavoitteena oli tukea vantaalaisen päiväkodin esiopetusikäisiä lapsia tunneilmaisussa draaman avulla. Pian päätimme keskittyä erityisesti lasten tunteiden tunnistamis- ja

nimeämistaitojen vahvistamiseen, sillä näihin taitoihin päiväkodin henkilökunta toivoa apua. Aluksi lähdimme keräämään materiaalia kuusivuotiaan lapsen kehitysvaiheesta, tunnetaidoista sekä draamapedagogiikasta. Nämä toimivat opinnäytetyömme teoreettisina tukipilareina. Draamaprosessin läpiviemistä helpotti omat kokemuksemme draaman suuntaavan kurssilta sekä hankitut työkokemuksemme varhaiskasvatuksen parissa.

Draamatoiminta toteutettiin vantaalaisessa päiväkodissa vuoden 2011 maaliskuun-huhtikuun välisellä ajalla. Toimintakertoja oli yhteensä kuusi. Myöhemmin ajateltua, kertoja olisi voinut olla enemmänkin. Ensimmäiset kaksi kertaa menivät ryhmään tutustumiseen, sopivien harjoitusten löytämiseen ja alkukoukun keksimiseen. Lapset innostuivat tarinasta onneksi jo ensimmäisellä kerralla, mutta innostus hiipui matkan varrella hieman. Jälkikäteen ajateltuna oli hyvä, että alku oli hieman hankalaa. Näin ollen jouduimme keskittymään vain ja ainoastaan juuri sen ryhmän tarpeisiin ja miettimään minkälaiset harjoitukset olisi heille sopivia. Kolmas kerta olikin täysi kaaos ja sekasorto, mutta opetti meille ohjaajille jälleen, että mitä parempi suunnitelma sen paremmin lapset ja ohjaajat toimivat. Jos suunnitelmissa on aukkoja eivätkä ohjaajatkaan oikein tiedä missä mennään ja kuka tekee mitä, se näkyy lapsissa heti levottomuutena ja vilkkautena. Neljännen kerran aikana lapset innostuivat ensimmäistä kertaa ryhmänä draamatoiminnasta. Tällöin he vapautuivat Noidan luolasta, missä olivat olleet vankeina.

Hyvin tärkeä elementti lasten innostumiseen draamatoiminnassa ja Taikametsän tarinassa oli jännitteen luominen ja löytäminen toiminnalle. Jännitteen luomisella vaikutetaan osallistujien tunteisiin. Se pitää yllä intensiteettiä ja kiinnostusta käsiteltävää aihetta kohtaan. (Lehtinen ym. 1998, 19). Jännitteen luominen onnistui meiltä näin jälkikäteen ajateltuna koko prosessin ajan oikein hienosti. Jo ensimmäisellä kerralla kirje Laikalta tämän tuokion päätteeksi sai lapset ihmettelemään ja odottamaan seuraavaa kertaa innolla.

Opinnäytetyömme kannalta merkityksellisimmiksi kerroiksi nostaisimme toisen, neljännen ja kuudennen toimintatuokion. Näillä kerroilla ”homma niin sanotusti luisti” ja toiminta hengitti ja aistimme ryhmän tilaa ohjaajina hyvin. Muiden kertojen merkitystä ei kuitenkaan voi väheksyä, sillä olivathan nekin osa prosessia, jonka aikana nuo merkitykselliset asiat koettiin. Mielestämme tämän draamaprosessin aikana saavutimme ohjaajien ja lasten välisen luottamuksen ja onnistuimme luomaan tilan ja paikan missä kaikki rohkaistuivat tunnistamaan ja ilmaisemaan omia tunteitaan. Heidän oli selvästi myös helpompaa nimetä ja tunnistaa eri tunteita menemällä roolihahmojen kuten Laika - koiran tunteisiin.

Valitsimme Taikametsä toimintaan harjoituksia, jotka sopisivat ryhmälle sisältönsä ja vaikeusasteensa puolesta ja olisivat meidän mielestä kiinnostavia. Huomasimme jo heti ensimmäisellä kerralla, että tämä ryhmä ei jaksanut tuntia draamatoimintaa joten ymmärsimme onneksi lyhentää tuokiota 45 minuuttiin ja tästä saimme hyvää palautetta myös ryhmän lastentarhanopettajalta. Tiedostimme, että draamatoimintamme sydän oli lapset. Jos emme olisi saaneet lapsia innostumaan Laikan ja Taikametsän tarinasta, emme olisi saavuttaneet toiminnalla omia tavoitteitamme.

Kuva 10: Taikametsän sydän

Draamapedagogiikka on mielestämme hyvä, mutta myös vaativa menetelmä siirrettäväksi varhaiskasvatukseen. Samoin myös tunnetaidot ja tunneilmaisu ovat asioita joihin kaiken ikäisten ihmisten tulisi panostaa. Tämän totesi myös Marjo Kuusela väitöskirjassaan sosioemotionaalisia taitoja tutkimalla. Niiden merkitys on todella suuri koko lopun elämän, ja mitä varhaisemmassa vaiheessa aloittaa omiin tunteisiinsa tutustumisen sen paremmin taitaa tunnetaidot vanhempana. Öhrn-Baruchin (1986) mukaan draamapedagogiikka vaatii ohjaajalta erityistä syvällistä valmistautumista ja asennetta. Ohjaajan on oltava kokonaan läsnä, sillä draamaa ei voida toteuttaa, jos ohjaaja ei ole koko persoonallisuudellaan mukana tilanteessa. (Lehtinen ym. 1998, 23.)

Oma havaintomme opinnäytetyössämme oli, että draaman avulla tunteiden tunnistaminen, nimeäminen ja ilmaiseminen oli lapsille helpompaa kuin esimerkiksi pelkän suullisen, puhutun ilmaisun kautta. Draaman kautta työskenneltäessä pystytään ottamaan lapset kokonaisvaltaisesti huomioon ja suhtautumaan heihin avoimesti ja luottamuksella. Ketään ei jätetä yksin omien tunteidensa kanssa, vaan huolehditaan siitä, että jokaisella on mahdollisuus kertoa itsestään sen verran kuin tämä katsoo aiheelliseksi. Uskomme, että niin

arat kuin levottomatkin lapset hyötävät draamatyöskentelystä nimenomaan prosessimuotoisena. Arat lapset kehittyvät jo osallistumisellaan rohkaisukyvyissään ja levottomat lapset taas kokemuksemme mukaan kokevat draamatoiminnan mielekkääksi, kun heidän ehdotuksiaan otetaan huomioon ja heille on annettu tarpeeksi aktiivista tekemistä.

6.2 Yhteistyö päiväkodin kanssa

Draamapajojen ohjaaminen oli ammatillisesti kasvattava kokemus, sillä koimme toiminnallisessa osuudessa monia työelämän realiteetteja. Päiväkoti työhön ja yleiseen ilmapiiriin päiväkodissa tuntui vaikuttavan kiire. Ymmärsimme tämän johtuvan suurista lapsiryhmistä ja tilapäisistä henkilökuntavajauksista. Tämä on meidän omaa tulkintaamme sen kuvan perusteella mikä meille päiväkodista jäi.

On hienoa ja kiitettävää, että meidät otettiin avoimesti vastaan ja meihin suhtauduttiin luottamuksella, tulihan tähän työhön tarve päiväkodilta itseltään. Teimme tiivistä yhteistyötä erityisesti ryhmän lastentarhanopettajan kanssa ja häneltä saimme myös arvokasta palautetta toiminnastamme. Muu työyhteisö ei ymmärrettävästi kiireiltään päässyt meidän toimintaamme perehtymään tai seuraamaan. Annoimme heille siihen kyllä mahdollisuuden. Viestittely lastentarhanopettajan kanssa sujui hyvin ja aina edelliskerran päätteeksi pyrimme kertomaan mitä materiaaleja seuraavalla toimintakerralla tarvitsisimme. Hän toimitti tavaroita mahdollisuuksien mukaan. Suurimmaksi osaksi kuitenkin noin 15 minuuttia ennen jokaista kertaa keräsimme vielä tarvittavia materiaaleja päiväkodista ja suuren osan tarvikkeista toimme mukanaamme.

Oman toimintamme arviointi oli työssämme hieman puutteellista, sillä arviointilomakkeemme ei ollut tarpeeksi kattava tällä saralla. Meidän olisi pitänyt vielä enemmän pyytää kriittistä palautetta ohjaamistaidoistamme lastentarhanopettajalta, mutta siinä tilanteessa emme näin tehneet. Pääosin kaikki palaute mitä lastentarhanopettajalta saatiin oli positiivista. Oman toimintamme arviointi jäi suurimmaksi osin omien kokemusten pohtimiseen sekä opinnäytetyöparilta saatuun palautteeseen. Parasta palautetta, jonka saimme tuokioista oli suora palaute lapsilta draamatyöskentelyn aikana.

Oli hienoa huomata, että ryhmän lastentarhanopettaja itse ehdotti, saisiko hän kerätä draamaprosessimme aikana tehdyt tuotokset lasten omiin kansioihin. Näin ne menevät sitten muiden tehtyjen tehtävien kanssa loppukeväänä kotiin. Hän oli erityisen tyytyväinen tekemäämme ”hyvä minä” harjoitteeseen ja aikoi käyttää tätä harjoitusta jatkossakin. Niinpä metsäneläimet, ”hyväminät” ja kunniakirjat Laika ja Taikametsä -tarinaan osallistumisesta menivät lasten omiin kasvun kansioihin ja sitä kautta säilyvät lasten elämässä muistojen ja elämyksen ohella.

Kokemuksemme myötä päiväkodeilla olisi tarve erinäisiin draamaprojekteihin ja erityisesti tunneilmaisun harjoittamiseen, mutta käytännön työ, kiire ja suuret lapsiryhmät eivät anna siihen mahdollisuutta. Opimme paljon vastuun kantamisesta, sillä vaikka yhteistyö päiväkodin kanssa käytännössä toimi, oli se hyvin vähäistä. Me suunnittelimme, toteutimme ja teimme kaiken draamaprosessiimme liittyvän alusta loppuun saakka itse ja kannoimme suuren vastuun koko prosessista.

6.3 Tavoitteiden saavuttaminen

Opinnäytetyöprosessin alussa asettamamme tavoitteet olivat todella laajoja ja pian huomasimme, että emme pysty työllämme kehittämään lasten minäkuva, itsetuntoa ja tunteiden hallinta- ja käsittelytaitoja joten päätimme keskittyä erityisesti tunteiden tunnistamiseen ja nimeämiseen, draaman keinoin. Halusimme myös kehittyä luovien menetelmien ohjaajina ja hahmottaa paremmin kokonaisen draamaprosessin suunnittelu, toteutus ja arviointi osioita.

Oma vaikuttavuutemme draamaprosessin aikana lasten tunnetaitoihin näkyi tuloksina, joita voisi kutsua hyvänä kohtaamisena ja vuorovaikutuksena. Tätä kohtaamisen ja vuorovaikutuksen kasvua tapahtui niin lasten itsensä välillä kuin meidän ja lasten välillä. Alkutaipaleella lapset lähtivät toimintaan mukaan innokkaasti, mutta kuin toteuttaakseen päivähoiton traditiossa näkyvää suunniteltua ja totuttua toimintaa. Lapset, jotka ovat olleet päivähoitossa, ovat tottuneet siellä tapahtuvaan ohjattuun toimintaan. Päivä rakentuu toimintatuokioista ja sen jälkeen leikistä ja yhdessäolosta. Prosessiamme eteenpäin vietäessä, lapset ikään kuin sisäistivät toimintamme tarinan ja jatkumon sekä vuorovaikutustilanteet kanssamme eivätkä toimineet niinkään suorituskeskeisesti. He eivät vain sutaisseet äkkiä jotain tuotosta aikuisten pyynnöstä, vaan olisivat voineet jatkaa tarinaa pitempiäkin aikoja. Kuulimme myös päiväkodin henkilökunnalta, että lapset leikkivät meidän lähdettyämme pihallakin ja muissa vapaissa leikeissä Laikaa ja Taikametsää. Teoriaosuudessamme kerroimme, kuinka lapselle on tärkeää sopeutua muihin ja oppia tulemaan toisten kanssa toimeen sekä tuoda esiin omia tarpeitaan. Kun sosiaaliset pelisäännöt on omaksuttu, voi lapsi kehittyä yhteisön jäseneksi. Taikametsän yhdessä sovittujen sääntöjen ja yhteisen toiminnan kautta tuimme näitä lapselle tärkeitä seikkoja ja toivomme heidän ryhmäytyneen leikin varjolla oman pienen yhteisönsä tasavertaiseksi jäseneksi.

Tavoitteinamme oli auttaa lapsia tunnistamaan, nimeämään ja ilmaisemaan tunteitaan. Yhtenä näihin kohdistuvana tuloksena voisimme pitää huomioltamme verratessa lasten kykyä ilmaista tunteitaan ja esittää niitä muille ensimmäisellä toimintakerralla verraten viimeisimpiin kertoihin. Ensimmäisellä kerralla lasten oli vaikeaa keksiä enempää kuin yksi

tunne. Sen esittäminen muille oli myös hätköityä ja herätti huvittuneisuutta esittäjässä että toisissa lapsissa. Kaikki lapset myös nimesivät saman tunteen vuorollaan minkä ensimmäinen oli sanonut. Viimeisillä toimintakerroillamme he pystyivät jo nimeämään jokainen oman tunteensa ja esittämään sen muille ajan kanssa. Tunteet eivät olleet enää niin yksinkertaisia, kuten iloinen, vaan esiin nousi myös esimerkiksi tyytyväinen ja onnellinen. Kuten teoriaosuudessamme kerroimme, tavallisesti tunteita ei aina arkipäivän tilanteissa nimetä, vaan ne koetaan. Vasta kun jokin asia kerrotaan ääneen, saavat siinä esiintyvät tunteetkin nimen. Luulemme, että toiminnassamme käytimme kyllin usein apunamme esimerkiksi Laikan tunteita, että lapset prosessin lopputaipaleella osasivat tämän takia jo nimetä tunteita enemmän kuin yhden verran.

Ryhmän lapset oppivat matkan aikana luottamaan meihin ohjaajiin. He tulivat konkreettisesti lähemmäksi meitä, mutta uskaltautuivat myös luottamaan meihin jännittävässäkin tilanteissa. Esimerkiksi kolmannella toimintakerralla noidan luolaan vangiksi joutuessa, toiset lapset pistivät tilanteessa vastaan eivätkä uskaltaneet antaa jännittävän tilanteen viedä. Mutta viimeisellä toimintakerralla he olivat jo niin luottavaisia ja rohkaistuneita, että uskaltautuivat jopa yksinään menemään noidan luolaan Taikaluuta hakemaan. Lapset joutuivat lähestymään aikuisen roolia eri tavalla kuin mihin he ehkä olivat päiväkotiympäristössä oppineet. He näkivät meidät ohjaajat Taikametsän toiminnassa sekä rooleissamme että aikuisina, jotka veivät heitä tarinassa turvallisesti eteenpäin ja antoivat heille tilaa tuntea tunteita ja ilmaista niitä.

Perinteikäs työtapa suunnitelmiseen ja päiväjärjestyksineen vaativat aikuisilta taitoa hallita arkea ja kykyä olla tehokas sekä organisointikykyinen. Nämä taidot ovat yhtäläillä tärkeitä, mutta vuorovaikutuksellisuuden sekä tunteiden ilmaisemisen näkökulmasta olisi hyvä, että työntekijällä olisi myös kyky kohdata toisia ihmisiä intuitioon luottamalla, tunnistaa lasten ja omia tunteitaan, antaa aikaa ja olla läsnä kaikissa arjen hetkissä.

Olemme työllämme määrittäneet tunnetaitojen ja draaman käytön kehitysmahdollisuuksia tarjoamalla yhden tavan toteuttaa lapsilähtöistä ja luovaa varhaiskasvatusta. Toivomme, että työmme on monelle tulevalle ja nykyiselle alan ammattilaiselle työ, jonka avulla rohkaistuu käyttämään draamaa lasten parissa. Tavoittemme on, että opinnäytetyömme toimisi innostajana ja että kaikki näkisivät miten suuri mahdollisuus erityisesti luovat menetelmät ovat varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyömme tarkoituksena ei ollut luoda puhtaasti uusia draaman menetelmiä vaan nimenomaan kiinnittää huomio draaman mahdollisuuksiin lapsiryhmien kanssa työskennellessä ja näin saada myös lapsen ääni kuuluviin lapsilähtöisin menetelmin.

Opinnäytetyöllämme olemme esittäneet, miten vaikuttava ja innostava väline draama on lapsiryhmien kanssa työskennellessä. Tämän todistaa esittämämme näytteet Laika-koiran ja Taikametsän tarinasta. Vantaalaisen päiväkodin omasta tarpeesta lähtöisin oleva opinnäytetyömme todisti sen, miten hyvin draama menetelmänä toimii tunnetaitoja käsiteltäessä. Tämä osoittaa draaman voimaa siitä, että sen kautta vaikeasti selitettävien tunteiden käsittely tulee mahdolliseksi. Opinnäytetyömme puhuu juuri sen puolesta, että aikuisen silmään leikinomainen toiminta voi olla lapselle ja hänen kehitykselleen hyvinkin vaikuttava kokemus.

Kaikilla asettamillamme tavoitteilla pyrimme kehittämään vantaalaisen päiväkodin esikouluryhmän tunnetaitoja, erityisesti sanoittamalla ja ilmaisemalla niitä. Kuten teoriaosuudessa esitimme, lapsen tunteet ovat aina aitoja. Hän kiukkuu, itkee pettymyksestä, halii onnesta ja pelkää. Aikuisen tulisi sanoa näitä tunteita ääneen, jotta lapsikin oppisi ne tiedostamaan. Matkan aikana kävimme läpi useita tunteita ja nimesimme niitä yhdessä lasten kanssa. Onnistuimme näkemään aikaisemmin kuvailemillamme Taikametsän tarinan tuokiolla tilanteita, joissa tunteet ja ilmaisu olivat herkästi esillä. Taikametsässä havaitsimme iloa, surua, pelkoa, jännitystä ja empatiaa. Ensimmäisen ja viimeisen toimintakerran välillä näkyi suuri ero tunteiden tunnistamisessa ja nimeämisessä. Aluksi lapset osasivat nimetä vain muutamien tunteiden, kuten iloinen ja surullinen. Viimeisellä kerralla he pystyivät sanoittamaan omia ja Laikan tunteita monisanaisemmin ja tarkemmin.

Lapset kiintyivät tarinan Laika-koiraan ja menivät tämän tunteisiin rohkeasti. Tämä kertoo onnistumisestamme tunneilmaisun saralla. Tunnetaidot ovat tärkeä osa ihmissuhdetaitoja ja ne joutuvat käyttöön silloin kun ihmiset kohtaavat. Kyky toisen tunteiden ottamiseen, empatiaan, on yksi osa tunnetaitoja. Teoriaosuudessamme viittaamme Peltoseen siinä, että tunnetaidot ovat osa persoonallisuutta ja jokainen löytää itselleen luontevan tavan käyttää niitä. Siksi ei ole tarpeen määritellä yleisesti millaisia tunnetaitojen tulisi olla.

Saavutimme mielestämme tavoitteemme niin hyvin kuin näin lyhytkestoinen draamaprosessi antaa sille mahdollisuuden. Tunteen kehittyvät pitkällä aikavälillä, eivätkä näy heti lasten elämässä. Uskomme ja toivomme, että Laika-koira ja Taikametsä tarina jäi elämään lasten sydämiin ja mielikuvitukseen. Kuulimmekin ryhmän lastentarhanopettajalta prosessimme jälkeen, että lapset leikkivät vielä pitkään ulkona ja leikkihetkillä Taikametsää ja jatkoivat omilla pienryhmissä tarinaa.

Kirjallisen työmme tavoitteina oli kertoa lukijalle tiivis yhteenveto toiminnallisesta opinnäytetyöstämme niin, että hän ymmärtää mistä on kyse ilman, että on osallistunut toimintaamme. Uskomme, että onnistuimme luomaan Taikametsän maailman myös lukijalle riittävän hyvin, niin että hänkin lähtee kanssamme seikkailuun. Teoriaviitekehiksemme

pyrimme pitämään tiiviinä, mutta mahdollisimman kattavana. Kerromme mielestämme lyhyesti ja ymmärrettävästi esiopetusikäisen lapsen kehityksestä, draamapedagogiikasta sekä tunnetaidoista.

Emme opinnäytetyöllämme tarkoita sitä, että kaiken varhaiskasvatustoiminnan tulisi keskittyä luoville menetelmille, vaan peräänkuulutamme luovuuden näkemistä varhaiskasvatuksen toteuttamisen vaihtoehtoisena mahdollisuutena. Luovien menetelmien käyttöönoton suurin vaikeus luultavasti piilee siinä ennakkoluulossa, ettei niiden kautta uskota toteuttavan tavoitteellista varhaiskasvatusta. Draama on esimerkiksi menetelmänä sellainen, että sitä ohjatesa on sallittava tavoitteiden muuttuminen työskentelyn aikana. Näin ollen draamaa harjoittaessa, asetetut varhaiskasvatukselliset tavoitteet saattavat jäädä jonkun toisen toiminnasta nousseen tavoitteen jalkoihin. Ryhmästä nousevien asioiden käsittelyn tärkeys on juuri siinä, että ne ovat lähtöisin ryhmästä itsestään.

Opinnäytetyömme palveli tavoitteitamme saada lisää kokemusta lapsiryhmien kanssa toimimisesta draamaa käyttämällä. Taikametsän avulla pääsimme myös havainnoimaan lasten tunnetaitoja ja ilmaisua tavalla, jota emme olleet aikaisemmin ohjaajina kokeneet.

7 AMMATILLINEN KASVU

Draamaprosessin suurin anti meille ohjaajille oli mielestämme kokemus draamapedagogiikan käytöstä varhaiskasvatuksessa. Huomasimme, kuinka hyvin draamapedagogiikan avulla voi lapset saada innostumaan toiminnasta ja työstämään tunnetaitoja. Yllätyimme ohjaajina, kuinka kokonaisvaltaisesti opimme draamaprosessi aikana tuntemaan ryhmämme lapsia. Tämä näkyi lasten ja meidän vuorovaikutuksessa ja kohtaamisessa. He tulivat luoksemme ja ryhmässä vallitsi avoin ilmapiiri. Koemmekin, että draamapedagogiikan ideologian yksi tärkeimmistä seikoista on ohjaajan aito läsnäolo ja innostus.

Hyvin tärkeänä koemme myös tunnetaitojen harjoittamisen jo lapsille, sillä tunne-elämän kehitys on se pohja, jolle kaikki muu kehitys rakentuu. Nämä tulivat hyvin esiin työskentelysämme ja draama toimi tunnetaitojen käsittelijänä todella hyvänä apuvälineenä. Meidän oli myös draamatoiminnassamme kannettava vastuu siitä, että tunnetaitojen työstäminen tapahtuisi turvallisessa ympäristössä. Jos toiminnan aikana aistimme, että ryhmässä oli tarvetta purkaa jokin pelottava kokemus, tarjosimme siihen tilaisuuden. Jokaisen tuokion loppuun olimme varanneet aikaa keskusteluun, jossa jokaisella oli mahdollisuus kertoa tunteistaan ja ajatuksistaan.

Työmme aikana laajensimme ihmiskäsitystämme, sillä asiakkainamme oli kuusivuotiaita lapsia ja teemanamme oli tunneilmaisuu. Lapset, eivät olleet vain itsenäisiä, aktiivisia toimijoita

vaan myös aikuisen tuen ja turvan tarvitsijoita. Varsinkin Taikametsän tarinan pelottavissa kohdissa useimmille lapsille meidän ohjaajien tuki ja turva oli äärimmäisen tärkeää. Turvallisen tunteen lapsille toi meidän rohkaisevat sanat ja fyysinen tuki.

7.1 Työn herättämiä ajatuksia

Haluamme korostaa työssämme lasten tunneilmaisun tukemista lasten kokonaisvaltaisen kehityksen osana varhaiskasvatuksessa. Lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin kun on todettu kulkevan käsi kädessä. Jos lapsen kehitystä ei tueta kokonaisvaltaisesti uskomme, että sillä on omat vaaransa. Peltosen mukaan lasten tasapainoisen kehityksen häiriöt ilmenevät usein nimenomaan tunne-elämän ja kommunikaation ongelmina. Jos näitä häiriöitä ei mahdollisimman varhain korjata, ne saattavat myöhemmin johtaa vakavampiin oppimishäiriöihin. Tätä kautta saattavat lapsen oppimisen valmiudet, itsearvostus, kouluasenne ja sosiaaliset suhteet heikentyä merkittävästi.

Jotta nämä edellä mainitut lapsen kehittymiseen vaikuttavat ongelmat pystyttäisiin mahdollisimman varhain tunnistamaan ja niihin puuttumaan, on päivähoidon henkilöstöä avainasemassa. Tämä taas luo paineita kehittämään varhaiskasvatuksen työmenetelmiä ja kouluttaa päivähoidon henkilöstöä ottamaan huomioon nimenomaan lapsen kehityksen kokonaisvaltaisuus heidän moninaisine tarpeineen.

Onneksi draama tekee tuloaan päiväkoteihin ja kouluihin. Järjestelmällisestä draamaopetuksesta varhaiskasvatuksessa ja kouluissa ei voida vielä puhua. Mielestämme draama kuuluisi opetussuunnitelmiin ja jokaiseen päiväkotiin ja kouluun. Oma kokemus tämän työn ja draaman kurssin kautta draaman käytöstä tukevat käsitystä siitä, että draamaan on sisäänrakennettu oppimista, joka rakentuu elämyksien ja omakohtaisten kokemusten varaan. Draama soveltuukin mielestämme hyvin osaksi varhaiskasvatusta.

Haluamme myös työmme kautta korostaa asiakaslähtöisen työtteen merkitystä. Meillä oli Taikametsää tehdessä koko ajan taustalla lapsilähtöinen työote ja koimme, että se oli erittäin tärkeä draamaprosessista saamiemme kokemusten perusteella. Määrittelimme tavoitteemme ja suunnittelimme toimintamme juuri tätä ryhmää varten, joka osallistui toimintaamme.

Tämän opinnäytetyön tekeminen kesti kokonaisuudessaan, ensimmäisestä ideapaperista lopulliseen kirjalliseen työhön, yhteensä 9 kuukautta. Sitouduimme molemmat projektiin, joka todella vei aikaa ja paikoittain tuntui ikuisuusprojektilta, mutta samalla tämä projekti on kaikessa pituudessaan kiinnostava ja antoisa. Meille etenkin kirjallisen osuuden tekeminen oli välillä todella raskasta. Jouduimme useaan otteeseen tarkentamaan omaa ja työparin näkemystä draamaprosessin kulusta ja opinnäytetyöstämme. Parityön etuihin ja haittoihin

kuuluu luonnollisesti se, että tekijöitä on kaksi. Parhaassa mahdollisessa tilanteessa pari täydentää toisiaan tiedoillaan ja näkemyksillään, ja onkin erityisen tärkeää, että he pystyvät työskentelemään yhdessä. Emme kumpikaan halunneet, että opinnäytetyöstämme olisi tullut kompromissi mielipiteistämme. Pystyimme onneksi olemaan todella vilpittömän ylpeitä siitä, mitä me olimme tehneet ja yhdessä saaneet aikaan. Draamaprosessin suunnittelu ja ohjaaminen nousikin mielestämme ammattikorkeakouluopintojen helmeiksi. Mielestämme draamatyöskentelyssä kiteytyy kaikki se mitä olemme tämänkaltaisesta toiminnasta oppineet ja kuinka näitä tietojamme osaamme käytäntöön soveltaa.

Tarina Laika-koirasta ja Taikametsästä oli meille osa ammattikorkeakouluopintoja, mutta samalla se antoi myös projektina harjoitusta tulevaa työelämää ja omaa ammatillisuutta varten. Työparityöskentely oli kaikkine keskusteluineen ja suunnitelmineen antoisa ja mieluisa kokemus molemmille. Ilman paria tämän työn tekeminen olisi ollut todella työläs. Toimintakerroilla työskentelykin sujui hyvin, kun toinen ohjasi niin toinen pyrki havainnoimaan. Mitä pidemmälle etenimme draamaprosessissa, sitä vähemmän meidän täytyi etukäteen miettiä työnjakoa ohjaustilanteissa. Kun opimme tuntemaan toisiamme koko ajan paremmin, pystyimme aistimaan toisiamme toiminnassa ja tarvittaessa muuttamaan alkuperäistä suunnitelmaa huomaamattomasti.

7.2 Työn eettisyys

Työhömmme liittyy monia eettisiä kysymyksiä. Tutkimuksen teossa, kuten myös omassa työssämme ihmiskäsitystä ja ammattieettisiä periaatteita oli pohdittava tarkkaan. Eräs tärkeimmistä oli lasten, henkilökunnan ja päiväkodin anonymiteetti. Emme käyttäneet työssämme kenenkään oikeita nimiä tai muita tietoja, joista tunnistaminen olisi ollut mahdollista. Jo ennen toimintamme alkua pyysimme lasten vanhemmilta luvan siihen, että lapsi saa osallistua draamaprojektiimme. Vanhempien lisäksi kävimme kaksi kertaa tutustumassa ryhmään ja kerroimme lapsille mahdollisimman ymmärrettävästi keitä olemme ja mitä tulemme tekemään heidän kanssaan. Myös valokuvien esittämiseen ja videointiin pyysimme kirjallisen luvan lasten vanhemmilta.

Opinnäytetyömme toiminnassa halusimme antaa lapsen ilmaista itseään lapselle ominaisella ja sopivalla tavalla, satujen, leikkien ja draaman kautta. Halusimme omalla toiminnallamme kunnioittaa lapsuutta ja antaa sille ansaitsemansa arvon, mikä on hyvin tärkeää myös eettisesti ajateltuna. Iloa ja riemua kun ei mielestämme voi koskaan olla liikaa.

Martti Lindqvistin näkemyksen mukaan lapsuudesta alkaa kaikki inhimillinen elämä. Lapsuuden viattomuus häviää nykyään helposti, varsinkin länsimaisissa yhä kasvavan viihdeteollisuuden, kaupallisuuden ja lapsuuden seksualisoinnin myötä. Leikkikin saatetaan

nähdä helpommin opiskeluna tai bisneksenä, eikä leikkinä. Pohja mielikuvituksen kehittymiseltä saattaa heiketä liian varhaisen aikuistumisen myötä. Laskelmoiva tuloksellisuus ja arki ilman unelmia alkavat liian varhain. Aikuisen ja lapsen vapaa, luonteva kohtaaminen on yhteiskunnassamme olematonta. Ydinperheensä ohella jokaisella lapsella olisi hyvä olla luotettava, ulkopuolinen aikuinen, johon tukeutua ja jonka kanssa heijastaa omia kasvukipujaan ja surujaan. Huomisen maailmaan meillä aikuisilla ei ole suoraa pääsyä, mutta lapset ovat silta uusien sukupolvien hyväksi. (Lindqvist 2003, 117-119.)

Eettisestä näkökulmasta myös toiminnan ja siihen osallistumisen vapaaehtoisuus oli meille tärkeä asia. Tavoitteenamme oli tukea lapsia tunneilmaisussa, emme halunneet pakottaa lapsia toimintaan. Toimintaan osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen ja laitoimme sen myös yhdeksi kohdaksi ryhmän sääntötauluun. Mielestämme pystyimme hyvin aistimaan jokaista lasta yksilönä ryhmässä. Tämän mahdollisti se, että meitä oli kaksi ohjaajaa jokaisella kerralla. Mielestämme myös ohjaajina omaksuimme aidon lapsilähtöisen työtteen.

7.3 Työn luotettavuus

Vaikka opinnäytetyömme oli toiminnallinen, emmekä toteuttaneet määrällistä tutkimusta, tahtoimme ottaa opinnäytetyössämme arviointiin mukaan myös luotettavuuden arvioinnin. Luotettavuuden arviointi on keskeinen osa tutkimusta, sillä tutkimukselle on asetettu tiettyjä normeja ja arvoja, joihin sen tulisi pyrkiä. Luotettavuuskysymyksissä keskeisiä käsitteitä ovat perinteisesti olleet reliabiliteetti ja validiteetti arvioitaessa tutkimuksen mittauksen luotettavuutta.

Pohdimme toiminnan videoinnin ja valokuvausten luotettavuutta dokumentointi- ja havainnointikeinona sekä sitä, olemmeko saaneet kuvattua opinnäytetyömme raportissa toimintaamme tarpeeksi selkeästi ulkopuolisille lukijoille. Luotettavuutta arvioidessa keskitytään yleensä sekä rehabiliteettiin että validiteettiin. Realibiliteetilla tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta eli kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Sen avulla tarkastellaan sitä, saadaanko tutkimuksen avulla luotettavaa tietoa todellisuudesta. Jos kaksi arvioijaa toteuttaa saman tutkimuksen ja päätyy näin samanlaiseen tulokseen, voidaan tulosta pitää reliabelina. Toinen arviointiin liittyvä termi on validiteetti eli pätevyys. Validiteetti tarkoittaa menetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Lyhyesti sanottuna validiteetissa on kyse siitä, onko tutkimus pätevä; onko se perusteellisesti tehty, ovatko saadut tulokset ja tehdyt päätelmät "oikeita". Validiteettiin liittyy keskeisesti kysymys siitä, millaisena sosiaalinen todellisuus nähdään ja millainen käsitys kielestä tutkijoilla on. Sosiaalisen konstruktio- nismien viitekehyksestä lähtevässä tutkimuksessa todellisuutta kyseenalaistetaan eikä yhden totuuden tavoittelu edes ole pyrkimyksenä. (KvaliMOTV.)

Meidän tavoitteenamme ei ollut työtämme toteuttaessa edellä mainitut. Koska me sekä toiminnassa mukana olleet lapset olemme kaikki erilaisia ja tunnetilamme ovat yksilöllisiä päivittäin, ei kukaan toinen pystyisi toistamaan toimintaamme täysin samanlaisena. Tärkeämpänä pidimme työmme ainutkertaisuutta meille ohjaajille ja sitä, että saimme toteuttaa meille jotakin uutta ja ainutlaatuista. Toimintamme validiteetin koimme tärkeänä osana työtämme. Pyrimme siihen tarkalla raportoinnilla sekä itsellemme selvillä olevilla opinnäytetyömme tavoitteilla.

8 POHDINTA

Inhimillisten palveluiden parissa työskentelevät ammattilaiset kuten esimerkiksi lääkärit, opettajat, sosiaalityöntekijät ja sosionomit kohtaavat työssään monenlaisia tilanteita, joissa tunteilla on merkitystä. Työssä kohdattava inhimillinen kärsimys, esimerkiksi asiakkaan tai potilaan vakava sairastuminen tai lastensuojelutilanne, jossa lapsi otetaan vanhemmilta huostaan, saattaa koskettaa tunnetasolla myös ammattilaisia. (Määttä 2006, 27.) Jäimmekin pohtimaan millaisia tunteiden käsittelyn ja tunnistamisen tapoja ja taitoja ihmissuhdeammattilaisilla on käytettävissään? Tunteet ovat varsinkin sosiaalialan työssä aina voimakkaasti läsnä, sillä työtä tehdään ihmisten kanssa ja usein erilaisten ongelmien parissa. Tällöin inhimilliset seikat, ihmisten elämänongelmien ratkaisuprosessit ja ihmisten välinen vuorovaikutus, edellyttävät tunteita.

Kaikessa sosiaalialan työssä meidän työntekijöiden tulisi olla aidosti läsnä ja kiinnostuneita asiakkaistamme. Meidän tulisi tukea asiakasta ja yhdessä asiakkaan kanssa hakea juuri hänelle sopivia ratkaisuja. Draaman asiakaslähtöisestä työotteesta ja draaman työmenetelmistä löytyy paljon hyviä asioita, jotka ovat mielestämme täysin sovellettavissa sosiaalialan työntekijöiden käyttöön. Työllämme pyrimme antamaan sosiaalialan toimijoille esimerkin siitä, miten esimerkiksi draamaa voidaan käyttää varhaiskasvatuksessa. Emme ole guruja, emmekä kokeneita draaman ohjaajia, mutta rohkeudella ja olemalla oma itsemme, draama kantaa pitkälle oli asiakasryhmänä sitten lapset, vanhukset, tai jotain siltä väliltä.

Työmme sijoittui päiväkotiin, joten keskustelimme paljon varhaiskasvatuksen liittyvistä haasteista erityisesti päiväkodissa. Pohdimme paljon päiväkodin merkitystä tänä päivänä. Nyky-yhteiskunnassa on järkyttävää huomata, että usein jo pienet lapset sanovat olevansa isoja, eivätkä enää lapsia. Tytöt alkavat meikata yhä nuorempina ja jo pienten lasten vaatemuoti on aikuisten kaltaista. Kiireisessä perheessä yhteinen aika korvataan helposti rahalla ja kotiin hankittu television animaatiokanava toimii lastenhoidon korvikkeena. Lapsen pitäisi saada olla rauhassa lapsi ja elää satujen ja mielikuvitusten lumoavassa maailmassa, leikkiä ja nauttia omasta lapsuudestaan. Draaman käyttö juuri tämänkin takia on oiva keino vaikuttaa lapsen ilmaisu- sekä elämysmaailmaan.

Huomasimme myös, että aikuisella ei välttämättä ole aikaa keskustella kasvatushenkilökunnan kanssa, kun hän vie tai hakee lasta tarhaan. Aikuinen saattaa puhua koko matkan kotiin puhelimesta eikä edes vaivaudu kysymään lapselta, miten hänen päivänsä päiväkodissa on sujunut. Tästä tulee sellainen olo, että meitä aikuisia ei kiinnosta mitä päiväkodissa päivän aikana tehdään vaan että, se on vain säilömispaikka lapselle, jotta itse pääsee töihin.

Ikäväksemme uskomme, että nykyään liian usein aikuinen on pääroolissa varhaiskasvatuksessakin. Aikuinen johtaa lapsia tekemään mitä hän haluaa eikä ota huomioon lapsen omia tunteita ja ajatuksia tilanteesta. Emme usko, että lapsi oppii esikoulussa vain kirjasta esiopetustehtäviä tekemällä, vaan lapsi oppii kaikkialla eikä lapsen oppiminen ole sidoksissa erillisiin oppimistuokioihin ja akateemisiin taitoihin. Pääosassa tulisi olla lapsi ja hänen oppimisensa, eikä aikuinen ja hänen käyttämä didaktiikka. Pitäisikö pohtia onko päivähoiton asiakas lapsi vai vanhempi?

”Aikaamme luonnehtivan humanistisen lapsikäsitteen mukaan lapsia pitää kunnioittaa ja arvostaa, ei siksi että he olisivat samanlaisia kuin aikuiset, vaan siksi että he ovat erilaisia. Lapsuudesta on tullut kaikkea sitä, mitä aikuisuus ei ole ja päinvastoin (Strandell,1995:8).” Strandell pohtii kirjassaan, niin kuin mekin nyt kokemuksemme jälkeen nimenomaan sitä, että onko tämän päivän lapsuus institutionalisoitunut ja ikävakioitu? Onko päiväkodin syntyminen vain osa prosessia, jonka välityksellä lapset suljetaan ”oikeaan” yhteiskuntaan osallistumisen ulkopuolelle. Sen sijaan että heille osoitetaan erityisesti heidän tarpeitaan varten kehiteltyjä ympäristöjä. Lapsuutta on yhä enemmän alettu pitää valmistautumisena aikuisuuteen, eräänlaisena yhteiskunnan ”odotushuoneena”, jossa lasten tehtävänä on kehittyä ja hankkia niitä tietoja ja taitoja, joita he tulevat tarvitsemaan myöhemmin ”oikeassa” yhteiskunnassa. (Strandell,1995:8).

Jäimme miettimään millainen kasvattaja tai vanhempi minä olen? Ja millaiseksi haluan ehkä tulla? Tulevina lastentarhanopettajina ja sosionomeina haluamme uskoa, että niin tunnetaidot kuin luovat menetelmätkin ovat tekemässä tuloaan päiväkoteihin ja kouluihin. Luovien menetelmien tärkeyttä ja merkitystä tänä päivänä ei ehkä korosteta turhaan. Toivomme, että tämän työn ansiosta moni muukin rohkaistuu toimimaan ja tekemään asioita erilalla. Teimme työn, mikä kulkee mukamme lopunelämän ja viemme Taikametsän tarinaa varmasti tulevaisuudessa eteenpäin työelämässämme.

9 OPINNÄYTETYÖN OHJAAVIEN OPETTAJIEN LAUSUNTO OPINNÄYTETYÖSTÄ

LAUREA - AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tekijät: Pietarinen Mari ja Tolamo Sara

Opinnäytetyön nimi: Laika ja Taikametsä: Esiopetusikäisten lasten tunneilmaisun tukeminen draaman keinoin

Opinnäytetyön ohjaajat: Anne Karkkunen, Ira Stiller

Toimipiste: Vantaa, Tikkurilan yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaaliala

Työn käyttökelpoisuus ja innovatiivisuus

Työn idea on syntynyt tekijöiden innostuksesta varhaiskasvatustyöhön ja aloitteisuudesta kehittää lasten tunneilmaisua päiväkodissa. Työ tulee päiväkodin tarpeeseen ja innostukseen aiheeseen. Työssä näkyy teeman tärkeys ja tunnetaitojen oleellisuus lapsen, kasvavan ihmisen alun elämässä. Työtä voi hyödyntää alan työssä ja saada ideoita tunteiden, draaman ja lapsen maailman rajapinnoilta.

Työssä on mukavaa ja innostavaa kuvat sekä kuviot elävöittäjinä. Tarinan kehyksenä on sympaattinen Laika-koira ja jännittävä Taikametsä. Tekijät ovat työssä osanneet luoda toimivan rakenteen niin tarinassa kuin lasten toiminnassa.

Tutkimuksellisuus

Työ muodostaa sisällöllisesti ja rakenteellisesti johdonmukaisen kokonaisuuden. Työssä on onnistuttu luomaan työn keskeiset tavoitteet konkreettisiksi ja pienimuotoisiksi. Tavoitteisiin on luotu perustellut ja monipuoliset arviointikeinot. Työssä otetaan huomioon pienet asiakkaat ja työssä huokuu tekijöiden oma innostus, kokeilunhalu ja kehittäminen. Tekijät perustelevat työn eri vaiheissa kehittämisen kohtia, onnistumisia ja vähemmän onnistuneita ratkaisuja. Tekijät ovat itsekriittisiä ja osaavat asettua tarkastelemaan työtään etäämmältä, mikä on tärkeää ammatillista osaamista. Työssä tunnetaitojen harjaantumista tässä lapsiryhmässä saadaan avattua, konkretisoitua ja peilattua jonkin verran aiemmin tutkittuun.

Työssä käytetään keskeistä käsitteistöä ja kirjallista materiaalia, joka on työn kannalta oleellista. Muodostettu tietoperusta ohjaa tehtyjä ratkaisuja. Työssä osoitetaan, että tekijät kyke-

nevät hienosti tekemään toimintakeskeisen työn, draamaprosessin jännitteineen, luomaan viitekehyksen, rakentamaan keskeiset tärkeät tavoitteet, valitsemaan tavoitteeseen sopivat, konkreettiset arviointikeinot, toteuttamaan toiminnan ja arvioinnin. Työssä toimintaa ja omaa ohjaamista tarkastellaan ja pohditaan mukavalla sekä lämpimällä otteella. Työstä kuuluu välittävä ja herkästi aistiva ammatillinen ote. Paikoin työssä käytetty asiakieli on puhekielen omaista ja olisi vaatinut tarkempaa stilisointia.

Kumppanuus ja autenttisuus

Työn aihe on noussut työelämästä. Yhteistyössä työelämän kanssa tekijät toimivat hyvässä yhteisymmärryksessä ja aidossa dialogissa koko ajan. Hienoa on tekijöiden toiminnasta viestittäminen vanhemmille koko prosessin ajan ja halu saada palautetta sekä dialogia aikaiseksi. Tärkeää on myös ulkopuolisen havainnoijan läsnäolo ja tekijöiden avoimuus ”ulkopuolisille silmille.” Erittäin hieno asia! Tekijät ovat valmiit ottamaan vastaan palautetta ja arviota. Se on erittäin tärkeää ammatillista osaamista. Työ osoittaa, että tekijät suhtautuvat hienotunteisesti ja lämpimästi niin työn aiheeseen kuin tutkimuksen kohteisiinkin koko opinnäytetyön prosessin ajan.

Työstä kuuluu tekijöiden oppiminen: työn tekeminen ei ole ollut helppoa, vaan sen tekemisessä on tullut erittäin paljon ymmärrystä monista seikoista niin itse toiminnassa kuin aiheen sisällöistä, arviointikeinoista ja prosessista eri näkökulmista. Näitä tekijät myös kuvaavat ja pohtivat työssä. Työssä huomioidaan työn merkityksellisyyttä sosiaalialan työssä. Tulevina sosionomeina, jotka mahdollisesti tulevat sijoittumaan sosiaalialan ja varhaiskasvatuksen rajapinnoille, tekijät ovat selkeästi työelämää kehittäväällä otteella liikkeellä.

Työ yhdessä kypsyysnäytteen kanssa täyttää sosionomi (AMK) opinnäytetyön vaatimukset ja hyväksytään arvosanalla **K5 (kiitettävä)**.

Vantaalla 12.09.2011

Lehtori Anne Karkkunen   Lehtori Ira Stiller

Lähteet

- Anttila, R. 2005. Persoona 2: Kehityopsykologia. Helsinki: Edita
- Erikson, E.H. 1982. Lapsuus ja yhteiskunta. Jyväskylä: Toinen painos, Gummerus
- Finlay, L. 1993. Groupwork in occupational therapy. UK: Stanley Thornes Ltd
- Heikkinen, H. 2005. Draamakasvatus- opetusta, taidetta, tutkimista! Jyväskylä: Minerva kustannus Oy,
- Helenius, A., Jääliinoja, P., Sormunen, H. 2000. Sesam! Avaimia esiopetuksen draamapedagogiikkaan. Jyväskylä: Gummerus.
- Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila, S., Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: Edufin
- Jantunen, T., Lautela R. (toim.) 2009. Kuningasvuosi leikin kulta-aika. Vammalan kirjapaino: Tammi
- Jarasto, P., Sinervo, N. 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä : Gummerus.
- Kinnunen, S. 2003. Anna mun olla lapsi. Helsinki: Kirjapaja Oy
- Laakso, E. 1994. Draamapedagogiikan keskeistä käsitteistöä. Teoksessa Grönholm Inari, Ilmailsun monet kielet. Helsinki: Opetushallitus
- Laurila, A. 1992. Minäkin opin: varhaiskasvatuksen esiopetus. PB Printing 2.painos
- Lehtinen, E., Walamies M. 1998. Hiiri Hiukkasen seikkailu- lasten leikkitaitojen tukeminen pedagogisen draaman keinoin päiväkotitoiminnassa, pro gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto
- Lindqvist, M. 2003. Ole hyvä. Helsinki: Otava
- Lummelahti, L. 2001. Tampere: Tammerpaino
- Määttä, K. (toim.) 2006. Tunteiden rakkaus ja rikkaus - Avaimia tunteiden tulkintaan. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy
- Nummenmaa, L. 2010. Tunteiden psykologia. Helsinki: Tammi
- Nurmilaakso, M. 2006. Lukemisen alkeita päiväkodissa -lastentarhanopettaja ja alkava kuusi- vuotias lukija. Helsinki: Helsingin yliopisto
- Owens, A., Barber, K. 1998. Draama toimii. Helsinki: JB-kustannus
- Peltonen, A., Kullberg-Piilola, T. 2000. Tunnemuksu. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy
- Ruokonen, I., Rusanen, S., Välimäki, A-L. (toim.) 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Yliopistopaino
- Strandell, H. 1995. Päiväkoti lasten kohtaamispaikkana. Tampere: Tammer-Paino Oy
- Syrjälä L., Ahonen S., Syrjäläinen E., Saari S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjapaino West Point Oy
- Vehkalahti, R. 2006. Leikkivä Teatteri. Opas teatteri-ilmaisun ohjaajalle. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy

Välivaara, C., Jantunen, T. (toim.), Rönberg, P.(toim.) Sadut ja draamapedagogiikka monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa: Taikalampun päiväkodin satuprojekti. Jyväskylä: Jyväskylän sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu.

Muut lähteet:

Laurea: Optima, tutkimus- ja kehittämistyön verkkokurssi, KvaliMOTV.

Vantaan Päivähoidon Varhaiskasvatussuunnitelma 2010

VÄITÖS: Kuusela, M. 2005. Sosioemotionaalisten taitojen harjaannuttaminen, oppiminen ja käyttäminen perusopetuksen kahdeksannen luokan tyttöjen liikuntatunneilla. Jyväskylä

Kuvat, kuviot ja taulukot

Kuva 1: Metsä-lampi-luola.....	7
Taulukko 1: Tavoitteet, toteutus ja arviointi.....	20
Kaavio 1: Aikataulu	22
Kuva 2: Mari, Sara ja kukat	24
Kuva 3: Metsäneläinten Säännöt	27
Kuva 4: Laikan hätähuuto	28
Kuva 5: Taikaseepra piirustus ja kokoontuminen piirissä.....	32
Kuva 6: Jokainen saa vuorollaan mennä Laikan tunteisiin.....	34
Kuva 7: Hyvä Minä	36
Kuva 8: Taikametsän kartta vie Laikan kotiin	39
Kuva 9: Laika ja äiti ja Taikaluu	43
Kuva 10: Taikametsän sydän.....	46
Kaavio 1: Aikataulu	22
Taulukko 1: Tavoitteet, toteutus ja arviointi.....	20

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupa.....	62
Liite 2: Kirje vanhemmille.....	63
Liite 3: Kirje vanhemmille 2	64
Liite 4: Arviointilomake päiväkodin työntekijöille	65
Liite 5: Tunnekortit.....	66
Liite 6: Tiedote vanhemmille 1 ja 2	67
Liite 7: Tiedote vanhemmille 3 ja 4	68
Liite 8: Tiedote vanhemmille 5 ja 6	69
Liite 9: Kunniakirja	70
Liite 10: Lasten metsäneläin - piirustuksia	71
Liite 11: Lasten metsäneläin - piirustuksia	72

Liite 1: Tutkimuslupa

VANTAAN KAUPUNKI
VANDA STAD

VIRANHALTIJAN PÄÄTÖS 53 /2010 1 (3)

Dno KPK 4744/2010/092

16.11.2010

Sivistystoimi
Varhaiskasvatuksen johtaja Sole Askola-Vehviläinen**Tutkimusluvan myöntäminen/ "Tunteiden käsittely ja hallinta"**

Tikkurilan Laurea - ammattikorkeakoulun opiskelijat Mari Pietarinen ja Sara Tolamo hakevat tutkimuslupaa opinnäytetyön tekemistä varten. Opinnäytetyön aiheena on "Tunteiden käsittely ja hallinta".

Tutkijat toteuttavat opinnäytetyön päiväkodin esiopetusryhmässä. Aiheena on tunteet ja niiden tunnistaminen, käsittely sekä hallinta. Tutkijat haluavat tukea myös lasten keskinäisiä vuorovaikutussuhteita sekä kohentaa heidän itsetuntoa ja minäkuvaa. Omina tavoitteinaan tutkijat haluavat kehittää ohjaajan taitoja, sisäistää kokonaisvaltaisesti tutkimuksen ydin sekä tarjota päiväkodin henkilökunnalle uusia näkökulmia ja toimintamalleja työskentelyyn.

Käytettävät tutkimusmenetelmät ovat toiminnalliset ryhmätuokiot luovien menetelmien keinoin sekä arviointi- ja palautelomakkeet.

Tutkijoille ei luovuteta salassa pidettäviä asiakirjoja ja tutkijat ovat lain mukaan salassapitovelvollisia tutkimuksessa tietoon saamiensa yksilöä ja perhettä koskevien asioiden suhteen sekä heidän tulee huolehtia siitä, että yksittäistä henkilöä tai perhettä ei tutkimuksessa voida yksilöidä. Tutkimuksessa kerättyä tietoa saa käyttää vain tutkimustarkoituksiin. Mikäli tutkimus kohdistuu lapsiin, edellytetään huoltajien suostumista tutkimukseen osallistumiseen.

Päätös:

Päätän,

1) myöntää tutkimusluvan Mari Pietarisen ja Sara Tolamon opinnäytetyölle "Tunteiden käsittely ja hallinta" ja

2) että tutkijoiden tulee toimittaa yksi kappale tutkimuksesta sivistystoimeen osoitteeseen: kirjaamo.sivistystoimi@vantaa.fi

Täytäntöönpano: - Mari Pietarinen

- Sari Tolamo

Sara

Liite 2: Kirje vanhemmille

13.12.2010

Hyvät vanhemmat!

Olemme kolmannen vuoden Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita Tikkurilasta ja teemme opinnäytetyötä päiväkodin esikouluryhmään.

Olemme sopineet yhteistyöstä ryhmän lastentarhanopettajan kanssa.

Opinnäytetyömme liittyy kuusivuotiaan lapsen *tunteiden tunnistamiseen, nimeämiseen sekä ilmaisuun*. Tutustumme ryhmään nyt syksyllä 2010, mutta toimintamme ajoittuu keväälle 2011. Olemme opiskelleet Laureassa luovia menetelmiä, joten tulemme toiminnassamme käyttämään erityisesti draamaa.

Toimintakertoja on kuusi.

Emme tule työssämme käyttämään päiväkodin emmekä lasten oikeita nimiä.

Jos et halua, että lapsesi osallistuu toimintaamme/tutkimukseemme ota yhteyttä ryhmän lastentarhanopettajaan.

Ystävällisin terveisin

Mari Pietarinen ja Sara Tolamo

Liite 3: Kirje vanhemmille 2

Hei vanhemmat!

Olemme kolmannen vuoden Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita Tikkurilasta ja teemme opinnäytetyötä päiväkodin esikouluryhmään. Olemme sopineet yhteistyöstä ryhmän lastentarhanopettajan kanssa.

Opinnäytetyömme liittyy kuusivuotiaan lapsen *tunteiden tunnistamiseen, nimeämiseen sekä ilmaisuun*. Lasten tunnetaidot kehittyvät pitkällä aikavälillä, joten taitojen mittaamista opinnäytetyöprosessimme aikana ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa. Keskitymme kaikkiin tunteisiin, tuokiollamme ei voi näyttää oikeita tai vääriä tunteita. Haluamme päästä ilmaisuuden avulla tilanteisiin, jossa lapsi oppii tunnistamaan ja nimeämään tunteitaan. Pääasia on, että lapsi tuntee olonsa turvalliseksi ja mieluisaksi tuokioidemme aikana.

Tutustuimme ryhmään syksyllä 2010 ja toimintamme ajoittuu keväälle 2011. Olemme opiskelleet Laureassa luovia menetelmiä, joten tulemme toiminnassamme käyttämään erityisesti draamaa. Toimintakertoja on kuusi. Kerromme teille kirjeitse jokaisen toimintakerran jälkeen mitä olemme tehneet.

Käytämme toimintakerroillamme kameraa ja videokameraa. Materiaalit ovat vain meidän käytössämme ja luvallanne saamme käyttää valokuvia tuokioista opinnäytetyössämme.

Emme tule työssämme käyttämään päiväkodin emmekä lasten oikeita nimiä.

Ystävällisin terveisin

Mari Pietarinen ja Sara Tolamo

mari.pietarinen@laurea.fi, sara.tolamo@laurea.fi

Palautathan lapun alaosan 4.3.2011 mennessä

Lapsen nimi _____

Annan lapselleni luvan osallistua toimintaamme

En anna lapselleni lupaa osallistua

Lastani saa kuvata

Lastani ei saa kuvata

Muuta kysyttävää _____

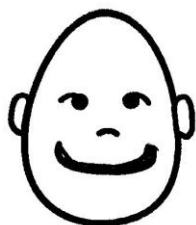
Allekirjoitus _____

Liite 4: Arviointilomake päiväkodintyöntekijöille

Arviointilomake päiväkodin työntekijöille									
Lasten toiminta:					Ohjaajien toiminta:				
1. Lapset lähtivät mukaan toimintaan									
1 Kyllä					1 Kyllä				
2 Osittain					2 Osittain				
3 Ei					3 Ei				
2. Lapset suhtautuivat ohjaajiin luottavaisesti									
1 Kyllä					1 Kyllä				
2 Osittain					2 Osittain				
3 Ei					3 Ei				
3. Lapset toimivat ryhmänä hyvin ja noudattivat ohjeita									
1 Kyllä					1 Kyllä				
2 Osittain					2 Osittain				
3 Ei					3 Ei				
4. Lapset ilmaisivat tunteitaan									
1 Kyllä					1 Kyllä				
2 Osittain					2 Osittain				
3 Ei					3 Ei				
5. Lapset osasivat nimenä tunteitaan									
1 Kyllä					1 Kyllä				
2 Osittain					2 Osittain				
3 Ei					3 Ei				
6. Lapset ottivat toisten tunteet huomioon									
1 Kyllä					1 Kyllä				
2 Osittain					2 Osittain				
3 Ei					3 Ei				
					6. Autoivat lapsia nimeämään omia tunteitaan				
1 Kyllä					1 Kyllä				
2 Osittain					2 Osittain				
3 Ei					3 Ei				
Mari Pietarinen ja Sara Tolamo 22.1.2011									

Liite 5: Tunnekortit

TYYYTYVÄINEN

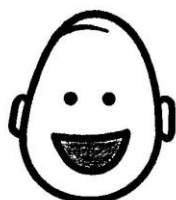
PELOISSAAN

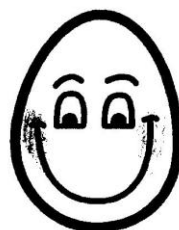
VIHAINEN

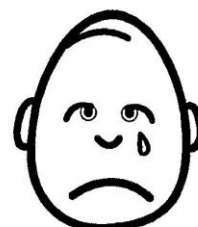
ILOINEN

PITÄÄ

SURULLINEN

Liite 6: Tiedote vanhemmille 1 ja 2

HEI ESKAREIDEN VANHEMMAT!

Aloitimme tänään 21.3. toimintamme eskareiden kanssa. Aluksi piirissä kerroimme vuorollamme nimemme ja lempieläimemme. Tämän jälkeen siirryimme pohjois-etelätuuli-hippaan. Seuraavaksi kävimme läpi tunteita: iloinen, surullinen, vihainen ja pelokas. Kävelimme tilassa ja kokeilimme vuorotellen näitä tunteita ilmein ja elein. Tämän jälkeen jokainen sai piirtää eläimen Taikametsään ja esitellä sen ryhmälle. Laadimme yhdessä ryhmän säännöt ja nimesimme ryhmän Metsäneläimiksi. Lopussa piirustuksien seasta löytyi viesti Taikametsään eksyneeltä Laikalta. Kerroimme lapsille, että seuraavan kerran torstaina lähdemme yhdessä etsimään Laikaa Taikametsästä.

Lapset lähtivät luottavaisin mielin toimintaamme mukaan. Kaikki osallistuivat innokkaasti leikkeihin ja kukaan ei jäänyt niiden ulkopuolelle. Laikan salainen viesti aiheutti ihmetystä ja kummastusta, kuka on Laika? Missä se on? Lapset toivoivat, että toiminta olisi jatkunut jo heti huomenna ☺ Loppupiirissä käytimme tunnekortteja (tyytyväinen, iloinen, surullinen, vihainen jne), jotka eivät olleet lapsille tuttuja. Ne aiheuttivat hilpeyttä, mutta palaute lapsilta oli kuitenkin positiivista.

Aurinkoisin terveisin, Mari ja Sara

HEI ESKAREIDEN VANHEMMAT!

Tänään to 24.3 kävimme toisen kerran vetämässä Taikametsää. Aloitimme ilme- ja tunnepiirillä. Miltä näyttää esim. paha mieli? kun on hauskaa? jne. Leikimme metsä-lampi-luolaa ja teimme draamasopimuksen. Eli kerroimme lapsille kun he laittavat metsäneläin hatut päähän ja kun me ohjaajat laitamme kukkakoristeet päähämme siirrymme Taikametsään. Ja kun otamme ne pois, riisumme roolit ja olemme taas takaisin päiväkodin arjessa.

Sitten lähdimme niinä metsäneläiminä liikkumaan ja äänteleämään tilassa kun he olivat edellisellä kerralla piirtäneet. Matkalla törmäsimme karhuun ja leikimme yhdessä Karhu nukkuu -leikkiä. Kuulimme itkua, lähdimme jatkamaan matkaa ja etsimään Laikaa. Laika-koira löytyi noidan luolasta, mutta metsäneläimet eivät vielä saaneet sitä pelastettua! Pohdimme lasten kanssa yhdessä mitä sille on sattunut? miksi se on yksin pimeässä luolassa? kuka on sen kaveri? kuka vihollinen? miltä siitä tuntuu? Lopuksi teimme fiilisjanoja ja kysyimme lapsilta mitä he pitivät mistäkin osiosta. Kaikki kertoivat että oli kivaa ja he jäivät odottamaan ensi kertaa jännityksellä.

Draamaa tehdessä lapselle saattaa jäädä jokin asia askarruttamaan mieltä ja hän saattaa ihmetellä sitä vielä kotona. (Kuten missä Laika on?) Tuomme toiminnassamme tarkoituksella erilaisia jännitteitä lapsille, sillä se herättää heissä tunteita ja lapset jäävät odottamaan seuraavaa kertaa innolla. Aloitamme ja lopetamme kuitenkin joka kerran purkamalla sen ja edelliskerran tapahtumat joten lapsilla on mahdollisuus kertoa jos jokin painaa mieltä.

Aurinkoisin terveisin, Mari ja Sara

Liite 7: Kirje vanhemmille 3 ja 4

HEI ESKAREIDEN VANHEMMAT!

Tänään 31.3. aloitimme alkupiirillä. Kävimme läpi kuulumiset ja mitä viime kerrasta jäi mieleen? Seuraavaksi teimme ilmeen heiton piirissä. Jokainen vuorotellen lähetti ilmeen piirissä eteenpäin ja toiset toistivat sen. Tämän jälkeen siirryimme Taikametsään.

Jokainen vuorollaan sai pitää Laikan "korvia" päässä ja miettiä miltä Laikasta tuntui yksin noidan luolassa. Mietimme millainen on noita, joka oli vienyt Laikan luolaan? Lapset kuvittelivat noidan vihreäihoiseksi, haisevakynsiseksi, pitkänenäiseksi ja ilkeäksi 😊

Seuraavaksi leikimme noitahippaa, missä noidat kaappasivat eläimet luoliinsa.

Tämän jälkeen lähdimme metsäneläimien liikkein kävelemään kunnes kuului kova rummun pamahdus. Kaikki lapset menivät piiriin mahalleen makaamaan ja pitivät toisistaan kovaa kiinni samalla kuin noita alkoi irrottamaan yhtä lasta kerrallaan irti piiristä. Saadessaan lapsen/metsäneläimen irti, noita vei heidät luolaansa Laikan luokse. Lopuksi kaikki metsäneläimet olivat Laikan kanssa noidan luolassa vankina... Viimeisenä teimme taas "fiilisjanat", mikä oli kivaa jne. ja loppurentoutuksen, jossa mielessä kuljimme kesäiselle hiekkarannalle.

Tunti sisälsi paljon jännitystä ja tätä kautta innostumista, joka sai aikaan toisissa lapsissa riehaantumista (ehkä toisaalta reaktioita tunteeseen).

Tunnin aikana lapsissa näkyi kuitenkin iloa ja tekemisen riemua sekä eläytymistä tunteisiin. Rentoutus sai lapset hyvin lopuksi rauhoittumaan.

Keväisin terveisin,
Mari ja Sara

HEI ESKAREIDEN VANHEMMAT!

Tänään 5.4. tuttuun tapaan aloitimme kuulumisien vaihtamisen ja edelliskerran muistelut piirissä sekä otimme hymyn heiton kaikille.

Tämän jälkeen leikimme "Taikasalaattia", joka oli eräänlainen eläinpiirileikki.

Seuraavaksi siirryimme miettimään jokainen omillamme missä olen hyvä?

Jokainen piirsi tai kirjoitti asian, missä on hyvä paperille ja valmis työ käytiin pistämässä seinällä olevalle kartongille. Lopuksi jokainen esitteli kaikille oman "hyvänsä".

Sitten ohjaajat laittoivat kukat päähänsä, lapset eläinhahmonsia ja siirryimme noidan luolaan, jossa kaikki eläimet ja Laika olivat vankina. Noita kertoi vapauttavansa eläimet jos jokainen löytää metsään piilotetun koirankeksin. Pareittain lapset etsivät keksejä tilasta ja löydettyään sen, antoivat sen noidalle ja pääsivät vapaaksi. Kaikki eläimet ja Laika vapautuivat.

Tämän jälkeen mietimme yhdessä miltä Laikasta nyt tuntui?

Lapset olivat sitä mieltä, että Laikasta tuntui nyt ihanalta, kivalta, hyvältä ja vähän haikealtaakin ja sillä taitaa olla nälkä. Pohdimme myös mitä seuraavan kerran tapahtuu?

Lopuksi lapset saivat valita hymynaaman tai surunaaman ja kertoa mistä piti tai ei pitänyt. Kaikki lapset valitsivat hymynaaman ja etenkin keksien etsiminen Taikametsästä oli heidän mielestään hauskaa.

Tällä kerralla lapset jaksoivat erittäin hyvin keskittyä ja kuunnella ohjeita. Tuokio sujui rauhallisesti, vaikka he kokivat jännitystä ja innostusta tuokiota kohtaan.

Aurinkoisin terveisin,
Mari ja Sara

Liite 8: Kirje vanhemmille 5 ja 6

HEI ESKAREIDEN VANHEMMAT!

Tänään 11.4. aloitimme toiminnan piirissä vaihtaen kuulumiset, muistellen edelliskertaa ja ryhmän sääntöjä. Sitten jokainen sai vuorollaan esittää tunteen ja liikkeen, mitä on aamulla tuntenut ja kaikki toistivat sen perässä. Tämä osoittautui yllättävän haasteelliseksi lapsille. Seuraavaksi leikimme "Kuka pelkää noita-akkaa", joka toimi lämmittelynä ja viritti metsäneläimet teemaan. Tämän jälkeen menimme piiriin ja leikimme Laika ja Noita sokkoleikkiä. Lapset pitivät leikeistä ja jaksoivat hyvin keskittyä molempien leikkien ajan. Sitten lähdimme Taikametsään liikkumaan ja äänteleämään metsäneläiminä ja törmäsimme Viisaaseen Tietäjään, joka esitti eläimille arvoituksia. Arvoitukset ratkaistuaan he saivat kartan, jonka avulla he seuraavalla kerralla auttavat Laika- koiran kotiin. Seuraavaksi menimme istumaan jonoon ja olimme "piirrettyä juuria", jossa jokainen piirsi vuorollaan seuraavan selkään sen mitä hän itse oli tuntenut edellisen piirtävän. Lopuksi kävimme yhdessä läpi tunnekortteja ja ilmeitä.

Lapset olivat hyvin mukana toiminnassa ja jäivät odottamaan ensikertaa innolla. Kerroimme lapsille, että tuleva torstai on meidän viimeinen Taikametsä tuokio ja toivomme että Laika löytää kotiin...

Keväisin terveisin,
Mari ja Sara

HEI ESKAREIDEN VANHEMMAT!

Tänään 14.4. meillä oli viimeinen kerta Taikametsän parissa. Aloitimme tuttuun tapaan piirissä kuulumisien vaihdot, edelliskerran muistelut ja kartan tutkiskelun. Alkulämmittelynä leikimme metsä-lampi-luola-leikkiä. Tästä lähdimme Laikan kanssa Taikametsään kartan avulla. Ensin ratkoimme solmun, jotta pääsimme ylittämään lammen. Sitten hiivimme nukkuvan noidan luolaan etsimään koiran luun palasia, joista muodostui Laikan Taikaluu. Tämän jälkeen pohdimme miltä tuntui käydä noidan luolassa. Se oli kivaa ja vähän jännittävääkin.. Seuraavaksi siirryimme metsään, jossa satoi ilmapalloja! Ilmapallojen kadottua jatkoimme matkaa kartan ohjeen mukaisesti Laikan kotiin, jossa Laikan äiti odotti jo huolissaan. Laika tuli pelastettua ja lapset saivat kunniakirjat Taikametsään osallistumisesta.

Kerta oli varsin lennokas. Lapset olivat todella innostuneita ja odottivatkin jo kertaa kovasti saapuessamme. Kaikki lähtivät mukaan toimintaan, mutta jouduimme välillä pysäyttämään tilanteita liiallisen innostuksen takia. Loppupiirissä kaikki lapset kertoivat, että Taikametsä oli ollut kokonaisuudessaan tositositositositosisikakivaa!

Ryhmän lastentarhanopettaja on kerännyt Taikametsässä tehdyt materiaalit ja kunniakirjat lasten kansioihin.

Me saimme tästä hienon kokemuksen ja opimme paljon myös omasta ohjaajuudestamme. Kiitos, että lapsesi sai osallistua Taikametsän toimintaan.

Aurinkoista kevättä toivottavat, Mari ja Sara

Liite 9: Kunniakirja

KUNNIAKIRJA

Minä _____

olen osallistunut Taikametsään keväällä 2011.

Olen toiminut metsäneläimenä ja auttanut omalta osaltani Laika-koiraa löytämään takaisin kotiin.

Taikametsään lähdimme, kun saimme avunhuutokirjeen.

Myöhemmin selvisi, että viesti oli Laika-koiralta, joka itki yksin eksyneenä metsässä. Niimpä lähdin auttamaan Laikaa.

Matkalla olen törmännyt karhuun, noitaan ja tietäjään.

Taikametsässä on puhaltanut niin pohjois- ja etelätuuli kuin tunteet ja ilmeetkin. Olemme hyppineet lampien yli ja taivaalta on satanut ilmapalloja.

Noita on matkalla kaapannut minut ja muut metsäneläimet vangiksi luolaan. Sieltä pääsin vapaaksi Taikakeksin avulla, jonka löysin Taikametsästä.

Tapasin myös Viisaan Tietäjän, jonka arvoituksia olin ratkomassa. Arvoitusten ratkettua sain kartan, jonka avulla autoin Laikaa löytämään kotiin.

Olen käynyt metsässä, lammella sekä luolassa. Ja lopulta auttanut Laikaa löytämään kotiin.

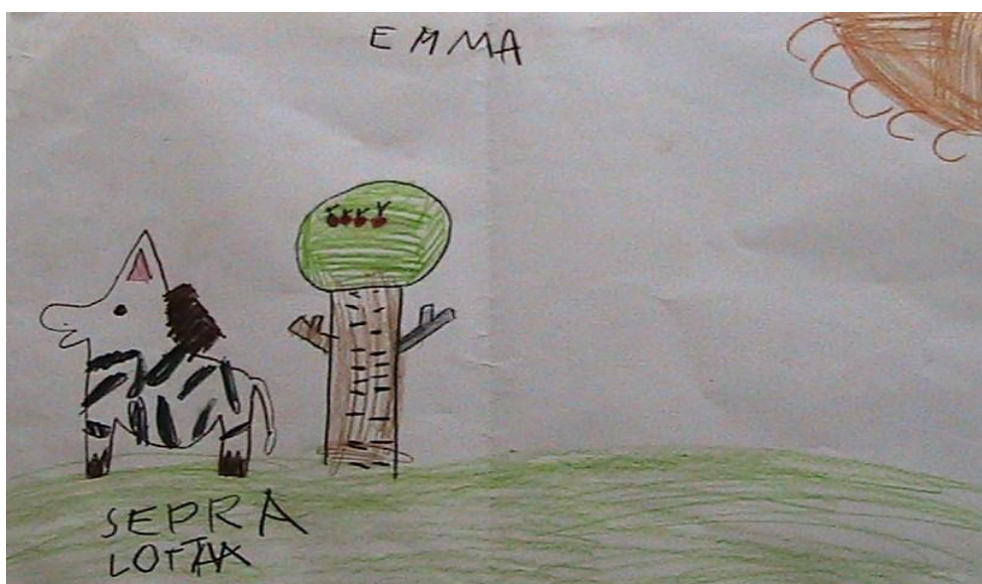
Kiitos, että autoit minua löytämään kotiin!

T. Laika

Liite 10: Lasten metsäneläin -piirustuksia

Liite 11: Lasten metsäneläin -piirustuksia

